

Bohn

180-20

1794:7

LODEWIJK VAN SEELBERG;

OF

DE DWAALENDE WIJSGEER:

DOOR

DEN VRIJHEER VAN KNIGGE.

EERSTE DEEL.

MET PLATEN.

dan sprak die braave Moeder met nadruk, van dat groote
Wezen, door het welk alles is, zo als het is; Bl. 13.

TE HAARLEM bij
FRANÇOIS BOHN,
M D C C X C I V.

VOORBERICHT.

*D*e bedoeling van dit boek is:

Vooreerst, te toonen, hoe vroegtijdig de grond tot groote, edele daaden, zowel, als tot onnoemelijke dwaalingen en misflappen bij den mensch kan gelegd worden.

Ten tweeden, duidelijk te doen zien, dat ieder boontjen in Gods gezegenden akker zoude moeten tieren, rechtop groejen, bloejen en vruchten draagen, indien hetzelfde behoorelijk behandeld en gekweekt wierd — allen geeenzins vruchten van eenerleien aart, doch allen goede, schoone vruchten; maar dat deeze behandeling afhangt van opvoeding en lotgevallen, als mede van de richting, welke onze hartstochten daardoor verkrijgen — onze hartstochten, oorspronkelijk de weldaadigste, zuiverste neigingen en drijfveeren, dan slechts gevaarlijk en ongeregeldheid kweekend, wanneer de één meer dan de ander te veel gevoed, geprikkeld, verwend, en daardoor derzelve onderlinge eenzaamigheid vernield wordt.

II VOORBERICHT.

Ten derden, aantetoonen, dat zulks reeds zeer vroeg bij de vorming van het kind en den jongeling geschiedt; dat dan de te magtig gewordenе drijf-ten de overige verdrukken, allengs ons geheel wezen bemagtigen, onzen loop in de wereld bestuuren, en ons lotgevallen berokkenen, waarvan geen een bij geval komt, welken echter eindelijk ons dat geene maaken, wat wij in de oogen des volks zijn.

Ten vierden, te bewijzen, dat door het ons telkens bezielend gevoel onze denkbeelden van zedelijkheid ongemerkt hervormd worden; dat wij alsdan alle menschlijke zaaken als door een toverlantaarn beschouwen, en in deeze verblinding somwijlen het kleinste oneindig groot; het gewigtigste zeer gemeen en onbeduidend; het eeuwig-waare onzeker en valsch; het tegenstrijdigste integendeel ontegenzeggelijk waar vinden; dat zelfs de man van een vast karakter de stelsels ter bestuuringe van zijne daaden, in waarheid zelden op algemeen-onwandelbaare grondbeginselen bouwt, maar zijne grondstellingen naar de geheime wenschen van zijne versholene hartstochten vormt; dat wij allen daardoor meer of min Sophisten worden, en dat geen stelsel zo ongerijmd, zo zot, zo onnatuurlijk is, dat zelfs de verstandigste man hetzelfde niet in een der tijdkringen van zijn leven aan zigzelve, en aan de geenen die gelijk hij denken, aanneemelijk, smaaklijk en in zamenhang zou kunnen ten toon stellen: dat echter zodanig stelsel, hoe vast

ook bepaald, dikwerf in een enkel oogenblik, waarin wij nieuwe ondervindingen verkrijgen, weder in duigen valt, of aan een andere, eerst geprikkelde, verwekte, verborgen gelegen hartstocht opgeofferd wordt.

Ten vijfden, te leeren, dat juist daaruit de onnoemelijke tegenstrijdigheden in de daaden der menschen aangaande tijd, plaats, gelegenheid en aandrift, als mede het onderscheid van gevoelens, zelfs onder de Wijzen, over 't geen zedelijk-goed; nuttig, mogelijk en wenschelijk is, ontstaan.

Ten zesden, ter bevordering van verdraagzaamheid en broederliefde te toonen, dat het oordeel van het Publiek over de waarde en onwaarde van een' man, en over de overéénstemming van zijne daaden gemeenlijk slechts van het tegemwoordige, wat voor oogen is, afhangt, zonder te zien op de oorzaken, waardoor hij tot zijne daaden aangezet wordt.

Ten zevenden, iudachtig te maaken, dat wij niet altoos den geenen als den zwaksten moeten beschouwen, die het stelsel van zijne gevoelens en daaden dikwijls schijnt te veranderen, gelijk ook aan den anderen kant dien niet als den standvastigsten, die steeds in hetzelfde spoor blijft, alzo wij zelden in staat zijn, aanleiding, aandrift, trapswijze ontwikkeling te zien; alzo wijzelven in

gebeurtenissen zijn? — Leezer! wat mogelijk is, dat in deze wereld gebeuren kan, is indedaad ook gebeurd, of zal in 't vervolg van tijd nog gebeuren — nog meer! voor het grootste gedeelte vindt men hier korte schetzen van het samenweeffel van mijne eigene bevindingen en heerschende driften, de geschiedenis van mijn eigen, menigmaal op het dwaalspoor gebragt, hart — niet als of ik in mijn rustloos leven alle de doolhoven van verstand en hart ware doorgelopen, in welken ik den held mijner geschiedenis laat geraaken, maar echter veelen van dezelve, en trouwens! ik kan het mijzelven niet als een verdienste toerekenen, dat andere werkzaamheden, andere ontmoetingen, mij bij dezelfde gevormde neigingen tot ondeugd, juist niet den verdervelijksten weg hebben doen inslaan.

Leezer! ik schaam mij geenzins deze openhartige belijdenis te doen; thans, mogelijk welhaast mijne aardsche loopbaan geeindigd, of ten minsten, gelijk ik hoop, het einde van mijne afdwaalingen bereikt hebbende, zoude ik niet gaarne beter willen schijnen, (hoe wel ik gaarne beter zoude willen wezen,) dan ik wezenlijk ben; en indien deze belijdenis mij aan den eenen kant laag mogt doen voorkomen in de oogen van veelen, die óf tot nu toe een beter denkbeeld van mij gehad hebben, dan ik wel verdien, of die niet gaarne zouden zien, dat de mode mogt opkomen, anders, dan in feestgewaad, weluitgedoscht, schoon opgesmukt,

geblanket, ook zelfs des noods met geleende ijvoiren tanden, en oogen van porcelein, in het openbaar te verschijnen, en die het niet aanstaat, dat men zig zonder onbeschaamdheid en zonder onverstand vertoonen kan zo als men indedaad is; dan zal ik aan den anderen kant de goedkeuring wegdraagen van menschen van een oprechter denkwijze, die zig zo gaarne vertrouwelijk voegen bij een' man, die geen kwaad bedoelt, die geen dolk onder den rok verbergt, om gearmd met hem het klein overschot des levens afteleggen — en deeze goede, lieve menschen biede ik hier broederlijk de hand — *Vindt gij hier en daar een heilzaam, troostelijk woord in deeze geschiedenis, een woord, het welk balsem storten konde in de geheime wonden van uw hart; zijt gij ooit in soortgelijke omstandigheden geweest; hebt gij ooit geworsteld tegen iet, waartegen ik gestreden heb en somtijds nog moet strijden; heeft uwe vlugge verbeeldingskracht u ooit op bijwegen geleid, een dwaallicht u vervoerd naar plaatsen, alwaar uw voet bij de zachtste slappen van doornen gewond werd; heeft ooit uw werkzaam verstand eenen uitstap gedaan in een verboden land, waarin een heilige beeving u overviel bij den verblindenden vuurigen glans, die u te gemoet stroomde, terwijl dikke nevelen den weg achter u bedekken; zijt gij in uwe hoogvliegende, aangename hoop bedrogen, in uw onnozel vertrouwen te leur gesteld, uit den zoetsfen droom met onstuimigheid en schrik ontwaakt; waggelde uw voet menigmaal op eenen effen en wel-*

gebaanden weg; stortte bij het zachtste gesuis van den brandenden middagwind het paleis ter neder, waaraan gij eenen halven leeftijd had gebouwd; rukte ooit een geheime magt, voor welke gij zo lang gevloeden waart, u daar heenen, waar grievende smart en berouw op u wachtten, weeken zelfs de beproefdste vrienden verre van u, zodra gij hunne hulp noodig had; waart gij van broeder en kind verlaten, wanneer de hand van het noodlot u dreigde; werden de geenen uwe verraders, voor welken gij u had opgeofferd; trad hij, die uw brood at, u met voeten; trok hij den dolk op u, die zo lang aan uw en boezem veilig had gesluimerd, leest dan deeze geschiedenis en beviindt, dat de zorgvuldigheid van den liefderijksten Vader aller schepselen zulks alles tot uwe grootere volmaakting weet te bestuuren, en dat gij, zo gij'er u met ernst op toelegt, na de voltooide opvoeding, een geluk zult smaaken, dat onveranderlijk is.

En nu nog mischien een vruchtloos woord voor den leezenden grooten hoop! ik heb boven gezegd, dat de geschiedenissen, die ik verhaal, niet juist zo, als zij hier geboekt staan, waar, of wezenlijk gebeurd zijn, en hetzelfde betuig ik ook met opzicht tot het bestaan der personen, die ik geschetst heb: de trekken tot dezelve zijn wel ontleend uit de wezenlijke wereld; doch de zamenvoeging is mijn eigen werk: het kan echter wel zijn, dat hier en daar menschen

leeven, die volkomen naar mijne schilderij gelijken: ondertusſchen heb ik met opzet geen mensch naar het leven getekend, hoewel ik zulks op ziz-zelven in geenen deele kwaad keuren kan, ook nooit kwalijk neem, wanneer men hetzelfde ten mijnen opzichte doet, overtuigd zijnde, dat men inſchikkelijk en verdraagzaam kan weezen, zonder blind en ſlom te zijn, en dat geſchiedeniſſen van ziekten, veele voordeelen voor de geneeskunde opleveren: deeze aanmerking zou overtollig kunnen ſchijnen, en zou het ook in dedaard zijn, zo niet onverſtandige en ledgloopende menſchen tot hier toe hun werk gemaakt hadden van zinspeelingen op afzonderlijke perſoonen, die zij kennen, in mijne ſchriften te zoeken, van welke moeite ik hun gaarne in 't vervolg zoude willen ontheffen — doch zij kunnen, 't geen van zelf ſpreekt, ook hieromtrent hunnen zin doen; zij zijn eigenlijk geheel buiten mijn plan geſloten, en blijven mij onverſchillig in zo verre mijn boek ſlechts het oogmerk mag bereiken dat ik boven breeder ontvouwd heb.

I N H O U D

Eerste Hoofdstuk. Karakter en leefwijze van **LODEWIJK's** vader — deszelfs huwelijk met **WILHELMINE**, de dochter van den Colonel **VAN TROUWBOOM** — karakter van **WILHELMINE** — geboorte van **LODEWIJK**, die aan de getrouwe zorg zijner moeder wordt overgelaten — haare lesfen hem gegeven — aanmerking op de indrukfelen die de kinderen ontvangen — dood van **WILHELMINE**, en de akelige oorzaak derzelve. - - - *Bladz. 1.*

Tweede Hoofdstuk. Gedrag en studie van den ouden **SEELBERG**; ook omtrent zijn' zoon — geeft hem over aan opvoeders, die hij onberaden verkiest — **LODEWIJK** maakt, tot zijn dertiende jaar, bijna geheel geene vordering — verliest veel van de eenvoudigheid hem door zijne moeder ingeboezemd — dood van zijn' vader. - - - 22.

Derde Hoofdstuk. De Majoor **VAN KRALHEIM** wordt aangesteld tot voogd over **LODEWIJK** — hij wordt voorbereid tot den burgerftand — fchets van dien van foldaat — **WERKMAN** wordt tot opvoeder van **LODEWIJK** verkozen — **VAN SEELBERG** komt voor het eerst in den fchouwborg — krijgt een jongen losbol, de Vendrig **WEIDEL**, tot vriend, die hem trek tot den foldaatenftand inboezemt — verleidt hem tot de vlugt — uitmuntende les aan de jeugd — **LO-**

LODEWIJK komt met zijn vriend in een *Pruitsch Werfbuis* om dienst te neemen. - - - *Bladz. 34.*

Vierde Hoofdstuk. SEELBERG vindt in den Werfcapitein een ongemeen braaf man — deeze brengt hem terug bij VAN KRALHEIM, en hij begeeft zig weder onder het opzicht van WERKMAN — LODEWIJK munt nu, door naarstigheit, uit, boven allen zijne medeleerlingen — krijgt ommegang met de vrouwen, en smaak in de schoone kunsten — KRALHEIM zendt hem, onder opzicht van een jong Hofmeester, KROONBERGER, naar de academie te *Leipfig* — karakterfchets van deezen — die van SEELBERG, volgens WERKMAN. - - - - 51.

Vijfde Hoofdstuk. Gedrag van KROONBERGER omtrent LODEWIJK, en dat van deezen in den loop der studiën — LODEWIJK wordt vrij-metselaar. 77.

Zeste Hoofdstuk. SEELBERG's handelwijs omtrent de vrouwen — hij verliest op zeker meisjen, JULIA genaamd — zijne sentimenteete gedraagingen. 90.

Zevende Hoofdstuk. Schets eener coquette — die van twee welmeenende gelieven — onderlinge liefdesverklaaring tusfchen JULIA en LODEWIJK, door bewerking van KROONBERGER — SEELBERG geeft zig geheel aan de liefde over — zijne gemoedsgesteltheit in deeze. - - - - 101.

Agtste Hoofdstuk. JULIA verlaat *Leipfig* — verandering in de omftandigheden van LODEWIJK — hij krijgt een anderen Hofmeester, WATERHOORN — KROONBERGER wordt ontmaskerd — LODEWIJK

wordt naar *Gottingen* verplaatst, om hem verder van *JULIA* te verwijderen — *JULIA*'s vader ontdekt eene briefwisseling tuschen de beide gelieven — plaatst zijne dochter, ter verhinderinge in haare liefde, aan een hof. - - - - *Bladz. III.*

Negende Hoofdstuk. Karakterfchets van *WATERHOORN* — deszelfs gedrag omtrent *LODEWIJK* — hij dringt in *SEELBERG*'s liefde voor *JULIA* — boezemt hem slechte denkbeelden van de vrouwen in — *JULIA* wordt ongetrouw — *LODEWIJK* gaat, met *WATERHOORN*, haar op een bal bespieden. 125.

Tiende Hoofdstuk. *SEELBERG* valt, op besteking van *WATERHOORN*, in de strikken van eene ligtekooi — ongetrouwheid van *JULIA* omtrent hem — hij wreekt zig over haar, op eene laage wijze, en doet den eersten stap tot zijn zedelijk bederf. 147.

Elfde Hoofdstuk. *LODEWIJK*'s verder gedrag omtrent de vrouwen — *VAN KRALHEIM* sterft, en de advocaat *GERLACH* wordt voogd over *SEELBERG* — deze wordt door het verliezen van een proces, bij zuiniger leefwijze bepaald — heeft geen Hofmeester meer — karakter van *ALWERTH* en *STORMAN* zijne beide jonge vrienden — uittreksel uit een dagboek van *LODEWIJK*, bevattende blijken van zijn verbasterd karakter — nadere opheldering dier verbastering — verder aangedrongen — gedachten over de hedendaagsche vernuften. - - - 163.

Twaalfde Hoofdstuk. *LODEWIJK* krijgt kennis aan *VAN WALLENHOUT*, en verliest op *LOUISE*, des-

zelfs dochter — afbeeldfel van deeze — gedachten over het beminnen — **LODEWIJK** moet **LOUISE** verlaaten — zijn deugdzaam voorneemen omtrent haar — hij verliest zijn' vriend **STORMAN**, die met **MARIA**, zuster van **LOUISE**, huwt — verliest ook **ALWERTH**, die Doctör wordt. - *Bladz. 194.*

Dertiende Hoofdstuk. **LODEWIJK** krijgt kennis aan twee *Lijflandsche jongelingen* — uitftap over de vraag of een goed muzikant een braaf en verftandig mensch moet weezen — staat van **SEELBERG's** hart en financiën — zijz nieuwe voogd **GERLACH** vermaant hem zuinig te leeven — zijne fchuldeifchers vallen hem lastig — hij zoekt, ter verftroojinge, het gezelfchap van losbollen — verachting verbetert den losbandigen niet — vergelijking tufchen hem en **STORMAN**, bij wiens huwelijksfluiting hij te laat komt — vermaaning van deezen aan **LODEWIJK** — gedrag van **LOUISE** omtrent hem — hij neemt voor, haar waardig te willen worden, doch te vergeefsch — gevoelt zig echter vatbaar voor goede indrukfelen, waarin hij zijne *Lijflandsche makkers* tracht te doen deelen — deezen zoeken **STORMAN** bij hem verdacht te maaken — hij wordt door hunne kwaade raadgeevingen nog losbandiger — bedenking over 't gevoelen wegens 's menschen deugd — **LODEWIJK's** gedachten over de menschen, en de invloed daarvan op zijn gedrag — zijne vrienden staan hem in zijn geldgebrek niet bij, fchoon hij ieder van hun, in hetzelfde geval, geredelijk geholpen hadde — vooral wordt hij door zijne *Lijflandsche vrienden* geplonderd — befluit zig mondig te laaten verklaaren. 209.

Veertiende Hoofdstuk. Snood gedrag van één der *Lijf-landers*, en even snooden raad aan *LODEWIJK*, die zig echter niet schuldig maakt aan schelmerij — *SEELBERG* wordt huis-arest aangezegd, dat verzacht wordt in stad-arest, ten einde hij konde poogen geld te krijgen — hij wordt echter overal afgewezen — gedachten over den aart der menschen, en over de behulpzaamheid — *SEELBERG*'s voorneemen hoe zig in 't vervolg te gedragen, en te gaan reizen — wordt op het onverwachtst door *STORMAN* gered — aanmerking over sommige maandschriften, (*LODEWIJK* was in dezelve ten toon gesteld, waardoor zijne omstandigheid ter ooren van *STORMAN* gekomen was;) — gedrag van *LOUISE* bij dat voorval. *Bladz. 231.*

Vijftiende Hoofdstuk. *VAN LICHTENBERG*, schrijver van een maandwerk, dringt zig in de gunst van *SEELBERG* — die hem tot reisgenoot verkiest — *LICHTENBERG* veinst zelf de redder van *LODEWIJK* te weezen — de beide vrienden gaan in gezelschap van eenen jaager, *TRILLER* genaamd, op reis, met oogmerk om menschen te zien, en anecdoten te verzamelen — aanmerking op die foort van reizen. *251.*

GESCHIEDENIS

VAN

LODEWIJK VAN SEELBERG.

EERSTE HOOFDSTUK.

LODEWIJK'S Vader was een gegoed Edelman in *Saxen*; een man, die bijna alle gebreken van een voornaame en rijke opvoeding met zig omdroeg; verdarteld naar ziel en ligchaam; gewoon om zijne hartstochten nimmer paalen te stellen, dan wanneer de noodzaakelijkheid hem daartoe dwong, en in dit geval ook nog met veel morning en tegenkating; ingenomen met zijne indedaad niet geringe talenten; door vleierij tot alles te beweegen en overtehaalen, zowel in zijne handelwijze als oordeelen; doch bij den minstentegenstand of tegenspraak, en bij de geringste onttrekking van eerbied en oplettendheid verbitterd, zelfs op de edelste menschen en op de beste zaak; een onverzoenlijk vijand, tot dat partij de wapenen nederlag, en in dit geval een eigenbelangzoekend beschermmer van den overwon-

I. DEEL.

A

2 LODEWIJK VAN SEELBERG.

neling, werkzaam, stout, onderneemend en in den hoogsten graad standvastig, met overwinning van alle zwaarigheden, alwaar luidruchtige roem te behaalen was; traag, oogenbliklijk afgeschrikt, lafhartig en beschroomd in zodanige verrichtingen, die geen ander voordeel aanbragten, dan het stil genoegen van wél gedaan te hebben, en waarbij hij gevaar had kunnen loopen, van zig aan het oordeel van een' ander te moeten onderwerpen; mededogend en menschlievend, zowel in den raschen loop van zijn driftig bloed, als in oogenblikken, waarin een bevredigde, meest gekoesterde hartstogt zijn huis luister bijzette, en dan hartlijk vergenoegd over Gods fraaje wereld; deelneemend, gemakkelijk ontroerd wegens de aandoenlijkheid van een zwak en ziekelijk zenuwgestel; altoos bereidvaardig te helpen, wanneer de zaak met geld konde gedaan worden; doch meer aarfelende bij het vooruitzicht van eene harttreffende ontmoeting; afkeerig van alles, wat onaangename indrukken op zijne sijne zintuigen maakte: in tegenspoeden, die hij zigzelve op den hals had gehaald, altoos onverstandig genoeg, om zijn noodlot, de Voorzienigheid en andere menschen te beschuldigen; bij geringe smarten en wederwaardigheden terstond buiten alle bedaardheid; daarentegen bij rampen van meerder belang, gewapend met eenen dweepachtigen heldenmoed, welken eigenliefde en verwaandheid hem in de

hand gaven, als een vlammend zwaard, doch oogenbliklijk de vuist ontvtel, zodra de bedwelling, der alte sterke inspanning voorbij was, de arm magtloos nederzank, of een onverwacht vijand regelrecht op hem los ging; verstandig, oordeelkundig, diepdenkend zo lang de oogen niet door hartstogten geblinddoekt wierden; geestig, genegen tot spotternij en, bij de getergde eigenliefde, nimmer met eene goede en braave zielsgesteldheid; wantrouwig door bewustheid van eigen zwakheid, en bij gevolg niet eigenlijk geschikt, om deel te neemen aan het geluk der liefde en vriendschap; doch ten aanzien van beiden zig blind en onvoorzichtig overgeevende aan zijnen vleier, niet als of hij overtuigd ware geweest, dat men het oprecht meende, maar omdat hij zigzelve gaarne misleidde, ten einde een oogenblik van genot te hebben, waarover hij geheele jaaren van weedom, die hij met zekerheid verwachtte, vergeeten kon; verkwistend bij gebrek van een bedaard overleg en overrekening, en in 't vervolg van tijd, genoopt door de verkwisting; gierig, wanneer de zuinige met volle handen geeven kan; bij aanhoudendheid bestuurd door luimen, waarvan zijn huisgezin alle de ebben en vloedten moest doormaaken; wellustig en gierig; om, bij een altoosduurend genot, zijn oor te verdooven tegen de stem der hem beschuldigende reden, vond hij welhaast alle, voornaamlijk eenvoudige genoe-

4 LODEWIJK VAN SEELBERG.

gens, langwilig, verveelend; reikhalsde onop-
houdelijk naar afwisseling; had alle dagen nieu-
we liefhebberijen en leed gebrek, wanneer an-
deren overvloed hadden — en dan in de
weinige, voorbijnellende, bedaarde, zalige oogen-
blikken, wanneer zijn goede geleigeest hem ge-
trouw in zijne armen hield, vol berouw, zijn
kwaad met betraande oogen erkennende, vol
fchaamte, verlochening en ootmoedigheid, waar-
dig volkomen en altoos te weezen, waartoe God
en de Natuur hem hadden beroepen — Dit
was het karakter van LODEWIJK VAN SEEL-
BERG's vader, en hebt gij, geachte Leezer!
veele voorname, en rijköppevoede menschen van
nabij leeren kennen; dan zult gij zekerlijk de
meesten van hun meer of min in dit beeld ge-
fchetst gevonden hebben.

LODEWIJK's Moeder was de dochter van
den Colonel VAN TROUWBOOM, een oprecht,
braaf en verstandig oud Officier, die, na zijn
vermogen, zijne beste jaaren en zijne gezondheid
in den dienst van een groot Koning opgeofferd
te hebben, eindelijk besloten had, terwijl hij naar
rust reikhalsde, het einde van zijne moejelijke
loopbaan in de schoot zijner familie te verwach-
ten: met dat oogmerk verzocht en verkreeg hij
zijn ontslag en nam de liefde en achting der
Armeé, en een goed, blank geweeten mede
in zijne stulp, waarin hij met zijne Huisvrouw,

en WILHELMINE, zijne eenige Dochter, leefde van de fobere jaarwedde, die hij van zijnen Vorst ontving; hier was het, dat SEELBERG op één van zijne reizen in den vollen glans des rijkdoms aankwam; hij stelde, als een fijne wereldling, allerhande bevallige talenten en edele grondbeginselen ten toon; werd verliefd, gelijk menschen van zijn karakter kunnen verliefd worden, op WILHELMINE, en verzocht, bezielde met het grootfche denkbeeld van, "een arm, Meisjen door zijne hand gelukkig te zullen maaken," den ouden VAN TROUWBOOM, hem zijne dochter ten huwelijk te willen geeven: de goede Colonel was welhaast genegen, in dit verzoek te bewilligen; WILHELMINE fcheen door hem zeer goed bezorgd te zullen worden; tegen den Heer VAN SEELBERG kon juist met reden niets ingebracht worden; hij was jong, nog niet zo gevormd, als ik hem tevoren heb gefchetst, en al ware het nu ook, dat deeze schets toen reeds naar hem geleek, zij kon evenwel nog behaagen en fchitterde door het levendig coloriet heen. Zijne bevallige hoedanigheden blonken boven alles uit; kleine zichtbare gebreken werden met de jeugd ontschuldigd; men zeide: „de Jongeling houdt wat veel van zigzelveu, met dat alles is hij een goedaartig, weldaadig mensch; hij heeft een mededogend hart, en het ontbreekt hem voor, zeker niet aan verstand; hij is wat los met

6 LODEWIJK VAN SEELBERG.

„den mond; doch dit zal wel veranderen” — Kortom! ieder zou het den Ouderen kwalijk genomen hebben, die hem de dochter hadden geweigerd! de oude VAN TROUWBOOM kon, indedaad arm zijnde, niet zonder bekommering denken aan zijn afscheid uit de wereld, dat voorzeker met snelle schreden naderde; zijn kind was het eenige voorwerp van zijne zorg. WILHELMINE, huishoudelijk, verstandig, en niet romanesk opgevoed, vond zig bezielde met eene bedaarde, hartlijke, liefderijke genegenheid voor goede en verstandige menschen, zonder de hevigheid van eene tirannige hartstogt en den drang van een dweepachtige, sentimenteetele vriendschap te kennen; zij meende, dat het huwelijk des te vaster en duurzaamer was, hoe meer het op wederzijdse hoogachting zoude gevestigd zijn, terwijl de drift van een blinde liefde welhaast verdwijnen en van berouw en verveeling gevolgd worden moest: vermits zij nu bij den Heer VAN SEELBERG in eene aanhoudende verkeerung menige goede hoedanigheid ontdekte, en haare ouders wenschten, dat zij zijne echtgenoot mogt worden, ging zij 'er gewillig toe over.

WILHELMINE was een goedaartig, edel schepfel; haar schoon ligchaam gaf blijken genoeg, dat het door een nog schooner en engelachtige ziel bewoond werd: zij had een gevormd en doordringend verstand; met eenen

vasten en bedaarden blik befchouwde zij alle vooroordeelen en zwaarigheden, en deeze blik verdween niet, gelijk het verflindend vuur van een bliksemstraal, maar vertoefde weldaartig bij, en drong met ernst in, het onderwerp, waarop dezelve gevestigd was, gelijk het licht der zonne: haare hartstogten, in het gelukkigst onderlinge evenwigt, stoorden nimmer de eenstemmigheid tusschen verstand en gevoel; onyzerzettelijk getrouw aan haare pligten en vol deelneeming en menschliefe, was zij nimmer in het geval, dat haar gevoelig hart het verstand overmeesterde, ook liet zij het aandoenlijk hart nooit door een koelbloedige redeneering verschalken; de blijgeestigste, bekoorelijkste, altoos evengelijke luim, die haar zelfs niet verliet toen zij reeds begon ziekelijk te worden; de zalige bewustheid der onschuld en zuiverheid, welken alle haare schreden bestuurden, en het kinderlijk vertrouwen op den liefderijken Vader en Beschermmer van goede menschen, gaven haar een onöverwinnelijk geduld, kalmte en kracht, wanneer zij met volle bekommelingen en wederwaardigheden worstelen moest; zij was de getrouwste, zorgvuldigste huisvrouw, onvermoeid in gediensstigheid voor haaren man, en zij aangenaamst gezelschap: zij wist zijne kwaade luimen door de geestigste invallen te verdrijven, vergold hem nimmer het lijden, dat hij haar veroorzaakte, en deed hem zelfs dan geen verwijt, (althans

3 LODEWIJK VAN SEELBERG.

geen ander, dan het zachtzinnigste, dat geen ander onderwerp, dan zijne eigene zielsrust kon ten doel hebben,) wanneer hij in oogenblikken van verwondering over haare verhevene deugden, zig vol van berouw in haare armen wierp: daarbij was zij de tederste, verstandigste Moeder, de beste naauwkeurigste huishoudster, eene veilige toevlugt der armen, troosteresse der lijdenden, en raadvrouw der geenen, die vrouwen in haar stelden; in haare houding heerschte eene verhevene deftigheid, zonder een gedwongen plegtigheid; gulhartigheid zonder zig gemeen te maaken; haar gedrag ging gepaard met voorzichtigheid zonder dwang of gemaaktheid; haare kleeding was altoos zeer eenvoudig, zindelijk en met veel smaaks gekozen: zij was niet ontbloot van kundigheden, doch in 't geheel niet geleerd, matig en bescheiden in haare oordeelen, en zo lang, tot zij onder een veeljaarig verdriet bezweek, door en door gezond aan ligchaam en ziel.

In de eerste jaaren van hun huwelijk, waarin onze LODEWIJK geboren werd, die ook de eenigste vrucht van dit echtverbond bleef, leefde WILHELMINE met haaren man vrij gelukkig: hij had haar waarlijk lief, en wie zou ook de indrukken hebben kunnen wederstaan, welke haar bemienelijke en zachtgeaarte geest, gepaard met haare uiterlijke voorrechten, op ieder mensch

maaken moest? nadat zijn karakter zig in zijne manlijke jaaren niet tot zijn voordeel, vormde; eigenliefde en kwaade luimen hem bij de volmaaktheden van anderen blind maakten, en het vuur zijner liefde verflaauwd was; begon hij van langzamerhand zeer veele gebreken aan zijne echtgenoot te ontdekken, met dit alles behandelde hij haar juist eigenlijk niet boosaartig, want hij dacht *zigzelven te eeren*, wanneer hij zijne gade cerde: doch eindelijk, zodra zijne handelwijzen hem zeer veele wederwaardigheden en vernederingen op den hals haalden, veroorzaakte zijn gedrag de goede vrouw niet alleen veel hartzeer, maar zij kreeg ook zelden van hem een vriendlijk, liefderijk woord, schoon zij alles deede, wat in haar vermogen stond, om hem te vervrolijken en te behaagen.

SEELBERG'S rijkdom en talenten waren de oorzaak, dat hij in zijn Vaderland al vroegtijdig in aanmerking kwam, en achting en voordeelen genieten mogt: men droeg aan hem een ampt op, het welk anderzins geen anderen, dan mannen van rijper jaaren ten deele valt; doch hij was niet geschikt, om met zodanige goede vooruitzichten voordeel te doen; de jonge Heer was te veel verdarteld, dan dat hij zig zou hebben kunnen voegen naar een soort van dwang, gewoonte en ondergeschiktheid: hij vond aan zijne meesters, als mede aan het eens ingevoerde

beloop van bezigheden, zeer veel te vitten, wilde veranderingen daarin maaken, en indien niet alles, wat de jongeling ter baane bragt, ingang vond; wanneer men niet vol verwondering verftomd ftond, zodra zijn verheven genie zig op den driestal plaatste; wanneer de oude Heeren met hunne groote paruiken bedaardlijk bij hunne manier bleeven, en tijd namen om met koele bloede te overleggen, of de voorgeslagene nieuwigheden ook van nut zouden weezen; dan vierde SEELBERG's beledigde eigenliefde zijne spozucht ruimschoots den teugel; hij ontzag zijne Heeren en Weldoeners niet, maar gispde de kleinste gebreken en belagchelijkste dingen, die hem voltrekt niets raakten, op de onbarmhartigste wijze: geen één van deeze spozternijen ging verloren; zwakke vernuften, nijdig op zijne grooter talenten, raapten ieder woord van dien aart op, bragten het over aan de Opperheeren, over welke SEELBERG zijnen spot had uitgelaten, en het gevolg daarvan was, dat hij veracht werd, en dat mannen, die op verre na zijne bekwaamheid niet hadden, maar bedaarder burgers waren, boven hem gesteld werden — daardoor werd SEELBERG zodanig verbitterd, dat hij zijn ampt nederlegde; maar om nu te toonen, dat hij de fobere toegift van jaarwedde door Vorstlijke gunst, niet behoefde, begon hij grootere zwier te maaken, dan zelfs de aanzienlijksten in den Staat: hoogmoed, ge-

brek aan bepaalde bezigheden en onrustige zielsgefteldheid spoorden hem aan, om alle foorten van verftroojingen en bruifchende vermaaklijkheden optezoeken; luister en weelde hadden in zijn huis de overhand, en zulks ontäärtte eindelijk in zwelgerijen en verkwisting; hij geraakte met opzicht tot zijne huislijke omftandigheden zeer in het achterfpit, doch de gedachte aan deezen staat werd door nieuwe gezelfchappen, reizen, maaltijden en buitenspoorigheden onderdrukt; in plaats van intekrimpen, het welk zijne goede echtgenootte hem dringend aanraadde, verkocht hij van tijd tot tijd de kleine onwigtigere goederen, die geen leengoederen waren, om de grootere landgoederen van de zelfgemaakte fchulden te zuiveren; zocht oude eifchen op, en hervattede langvergetene procesfen, die, na zwaare kosten daaraan verfpild te hebben verloren werden; een vernielende oorlog, waarin zijne goederen een en andermaal door vijanden en vrienden geplunderd werden, voltooide den ondergang van zijne geheele welvaart: thans, terwijl hij het huislijk verval in dezelfs geheele uitgestrektheid niet meer voor zigzelve verbergen konde, was het zekerlijk te laat, om daarin op eene behoorelijke wijze te voorzien; doch altoos nog vroeg genoeg, om God, noodlot en menfchen te befchuldigen en te lasteren, en de geenen te kwellen, die met hem leeven moesten: wie zulks niet noodig had, die bleef nu weg,

en de makkers in zijne buitenspoorigheden, de tafelvrienden, die, zonder zijn perfoon eerbied en liefde toetedraagen, hem dagelijks omringden, zo lang in SEELBERG'S huis alles ruim en volop was, kwamen hem niet meer over zijnen drempel.

De geboorte van onzen LODEWIJK viel, gelijk reeds aangestipt is, in het eerste, gevolglijk glansrijkste tijdvak van zijne ouderen, en hij was nog maar drie jaaren oud, toen de Vader zijn ampt nederlegde; vermits nu deeze zig dagelijks aan een woeste leefwijze overgaf, en de opvoeding van zulk een onmondig kind niet gewigtig genoeg oordeelde, om zelven zig daarmede te bemoejen; maar de goede WILHELMINE, haare huislijke pligten, verre van het gedruis der wereld, zo gaarne in de stilte vervulde, zo besteedde zij ook alle haare vermogens aan de vorming van haaren eenigen zoon; zij maakte zijn hart vatbaar voor de onnoemlijke, blijdschap-wekkende schoonheden, welke de liefderijke Schepper rondom ons op deeze aarde verspreid heeft; bezielde hetzelfde met goedwilligheid jegens alle schepselen; trachtte elke ontlukkende kwaade neiging en begeerte in haare geboorte te smooren; van gevaarlijke voorbeelden te verwijderen; zachtäartigheid, toegeevendheid en inschikkelijkheid inteboezemen; de opvliegendheid van het kind tegentegaan; hem te onder-

wijzen in onschuldige genoegens te kunnen genieten, niemand opzettelijk te beledigen; maatig niet gierig, in alle opzichten bescheiden, maar altoos oprecht en waarheidminnend te wezen; zigzelven geene luimen te veroorlooven en ten einde dezelve nooit in hem zouden opkomen, gedoogde zij niet, dat anderen hem mogten plaagen, maar droeg altoos zorg, dat hij blijgeestig was, overtuigd zijnde, dat een welgemoed, oprecht en vrolijk hart voor geen boosheid vatbaar is, en dat men de jaaren der dwang, en zorglooze geneugten bij de meeste menschen maar alte veel verkort: daarbij gaf zij het kind aanleiding, om zijn klein onschuldig hart al dankende tot den almachtigen, godlijken Weldoener te verheffen, niet, door hem van buiten geleerde gebeden te laaten opzeggen; maar wanneer 't kind naast haare zijde op eenen kleinen begraasden heuvel in den tuin zat, in de boschen overal de vogels hunnen zang opdeunden, terwijl anderen voor hen rondhuppelden, en wijders door het uitzicht op het nabuurige dorp het vrolijke vee op gebloemde beemden langs het beekjen dartelde; of wanneer het avond begon te worden en de vriendlijke maan haar zacht licht over de landsdouwen verspreidde; of de luisterrijke donder den onderlingen strijd der elementen aan den hoogen hemel aankondigde, dan sprak die braave Moeder met nadruk, doch zo, dat het knaapjen zulks begrijpen konde, van dat

14 LODEWIJK VAN SEELBERG.

groote Wezen, door het welk alles is, zo als het is; 't welk alles bezielt, voordbrengt, werkt, onderhoudt, naar 't welk ons hart reikhalst in gelukkige oogenblikken, gelijk een kind naar de armen der Moeder, en dat dit reikhalzend verlangen en een dankbaar gevoel, het aangenaamste gebed is, voor dien, die overal bij ons tegenwoordig is, alles met zijne liefde omvat; met wien wij wel niet kunnen spreken, gelijk met menschen, maar die zelfs onze gedachten hoort, ziet, verneemt, en een welbchaagen heeft aan de geenen, die Hem liefhebben en op zijne goedertierenheid en hulp vertrouwen.

Doch wanneer een ernstig vooruitzicht in de toekomst, in de treurige toekomst, die het gevolg van SEELBERG's gedrag voor zijne familie moest wezen, haare oogen met droevige wolken bedekte, dan leerde zij hem, dat men niet vertrouwen moest op de rijkdommen dezer wereld, dat men duurzaam goederen vinden konde, welke aan geene wisselvalligheden onderworpen waren: „Gij ziet wel, mijn kind!” zeide zij, „dat het in ons huis vrolijk en wél „toegaat, dat wij geen gebrek lijden, dat wij „ook andere menschen van onzen overvloed „spijs, drank, en kleederen geeven kunnen; „maar hoe dan, indien wij eenslags arm wierden, 't welk immers altoos zeer wel mogelijk is? indien wij door rampen en tegenpoes-

„ den huis, hof, geld en kleederen en alles
„ moesten verliezen? wie zou ons dan eten en
„ drinken geeven? wie zou ons kleeden? wie
„ zou ons onder zijn dak neemen?” — als het
knaapjen antwoordde: „ Wel, Moederlief! zo
„ gelijk gij u thans de armen aantrekt en hun
„ geeft, wat zij wenschen te hebben, zou
„ men immers oók met ons doen, wanneer wij
„ arm waren?” dan zeide WILHELMINE:
„ Ach, mijn Zoon! men heeft zijn geld in on-
„ ze dagen zelven zeer noodig, en geeft niet
„ gaarne, uit vrees van zelven gebrek te zullen
„ lijden; en het is altoos eene zeer netelige
„ zaak, wanneer men vertrouwen wil, men-
„ schen te zullen vinden, die gaarne geeven,
„ die ons kennen, en weeten dat wij hunne
„ ondersteuning niet onwaardig zijn; doch, lief
„ kind! ’er is een beter middel, om tegen ar-
„ moede en gebrek beveiligd te weezen, daarin
„ bestaande, dat men altoos vroom, en oprecht,
„ en voor den vuist handelt; dat men maatig
„ leeft, om weinige behoeften te hebben; en
„ eindelijk, dat men tracht bekwaamheid te
„ verkrijgen, om het weinige, dat men noo-
„ dig heeft, door arbeid te kunnen verdienen:
„ is men vroom en braaf, dan verlaat de lief-
„ derijke Vader in den hemel ons niet, hij laat
„ het ons nimmer ontbreken aan gelegenheid,
„ om door naarftigheid ons brood te winnen;
„ en in gevalle wij door ziekzens tot den arbeid

„ onbekwaam zouden worden, dan vindt men
 „ altijd mededogende menschen, die ons onder-
 „ steunen, wanneer men weet, dat wij ons het
 „ noodlot, 't welk ons drukt, niet zelven door
 „ een kwaad gedrag berokkend hebben” —
 Dit gaf dan de tedere Moeder aanleiding, om
 het kind voortebereiden tot alles, wat hetzelfde
 eerlang waarschijnlijk zou te verwachten heb-
 ben, en ootmoedigheid, braafheid, naarstigheid
 en toegeevendheid in te boezemen.

Onder het opzicht van deze voortreffelijke
 vrouw bereikte LODEWIJK nu het agtste jaar,
 en de lieflijke moederlijke lesfen schooten in zijn
 jong hart zodanige diepe wortelen, dat zijn cha-
 rakter gedurende zijn geheel leven, zelfs te
 midden van zijne doolingen, altoos iet van
 vrouwlijke goedaartigheid, zachtmoedigheid en
 buigzaamheid bij bleef: zijne in 't vervolg van
 tijd geheel veranderde opvoeding, en de betrek-
 kingen, waarin hij kwam, bragten menige on-
 fluimige, hevige hartstogt bij hem voort; doch
 in de betere oogenblikken van kalmte en rust,
 wanneer de storm begon te bedaaren, scheen de
 heilige schim van zijne lieve Moeder hem vriend-
 lijk aan de hand te neemen, en dan verdween
 de kwaade geest, die hem gefolterd had —
 zo vast gaat het door, dat de indrukfelen, wel-
 ke men in de eerste jaaren der kindschheid ont-
 vangt, onuitwischbaar zijn, al is het ook, dat
 der-

derzelver gevolgen zig geduurende onzen halven leeftijd niet openbaaren — de geest van orde en nijverheid, waarmede **LODEWIJK** bezielde, en die hem door zijne Moeder ingeboezemd was, bleef altoos mede bij hem huisvesten; de verkeering met vrouwlijke zielen was tevens voor hem eene behoefte geworden; reeds vroegtijdig leerde hij den fijnen gang van haare neigingen en denkbeelden kennen, welken de mannen voor het grootste gedeelte zo verkeerdlijk beoordeelen; hij kon met dezelve ongemeen wèl overweg, hij was gaarne in het gezelschap van zedige vrouwen; zij beminden hem, niet tegenstaande hij nimmer op eene lompe wijze vleide; zij droegen hem veel meerder achting toe, dan den geheelen zwerm van veel fraajer uitgedoste Saletjonkertjens, wier mond van honig overliep en die geheele ponden wierooks offerden: dan, aan den anderen kant had voorzeker de moederlijke opvoeding op onzen **LODEWIJK** den niet zo gelukkigen invloed, dat zijn karakter zekere angstvalligheid en bedeesdheid overnam, waarvan hij zig nooit wederom heeft kunnen ontdoen: mogelijk werd hij ook reeds in-deeze vroege jaaren eenigzins besmet door de vrouwlijke ijdelheid, die hem in het verder beloop van zijn leven zo menigen kwaaden trek speelde — genoeg! tot het agtste jaar was zijne vorming alleen het werk van **WILHELMINE**; doch nu had de Voorzienigheid beslooten, deeze getrouwe

Moeder in eene andere wereld het loon haarer deugden te laten inoogften, en fchaévergoeding te geeven voor het lijden, waarmede zij hier beproefd was geworden.

Reeds lang had zij met ziekte geworsteld, toen eindelijk de gevolgen van een hevige fchrik van haar voortreffelijk en weldaadig leven een einde maakte: de volgende omftandigheden gaven daartoe aanleiding: alhoewel vader SEELBERG bij zijn verminderd vermogen niet meer zo veel zwiers maaken noch zo veele maaltijden geeven konde, als weleer, was hij evenwel nu reeds aan een leven vol verftroojing zodanig gewoon, dat hij, bij gebrek aan beter gezelfchap, eenen hoop van zeer gemeene menfchen, van vleiërs, in zijn huis toeliet, die, voor eenen goeden maaltijd, alles wat hij fprak toejuichten: deeze kring beftond voor een groot gedeelte uit zijne eigene Amptenaaren, nabuurige Predikanten en een paar Land-edellieden, die zijne tafel vlijtig bezochten: SEELBERG, die gaarne altoos nog als een verftandig, kunst- en wetenfchap-minnend man wilde te boek ftaan, fprak met deeze menfchen, (fchoon zij 'er weinig van verftonden, en mifchien deed hij het juist om dat zij 'er weinig van verftonden,) dikwerf van geleerde zaaken; hij las alles door elkander, en thans was, zo hij zeide, de Natuurkunde zijne aangenaamfte ftudie: de menigvuldige nieu-

we ontdekkingen, die in de electriciteit, in het leerstuk van de vaste en brandbaare lucht, van de uitwerking van het buskruid, van het magnetismus, en dergelijke meer gedaan werden, en welke hij meestal uit maand- en andere schriften leerde kennen, wekten zijne nieuwsgierigheid; hij stelde van tijd tot tijd eenen kleinen voorraad van natuur- wis- gezicht-kundige en andere werktuigen toe; en deed vervolgens na den maaltijd met zijn gezelschap; proeven, die meer of min gelukten naar maate de fleschen bij den maaltijd min of meer geledigd waren: vermits het hem bij veele van deeze proefneemingen aan de vereischte bekwaamheid ontbrak, kwetste hij somwijlen zijnen vinger, of verbrandde zijne handlobben, of stortte stinkende spiritus over zijnen rok, of liet de halve paruik van zijnen Opperschout in rook opgaan; doch dit liep nog al vrij wèl zonder aanmerkelijke schade af: dan, eene ongelukkige proefneeming, welke hij met een' spiritus, die ligtlijk ontvlamde, in de nabijheid van andere brandbaare stoffen ondernam, was van erger gevolgen.

De goede WILHELMINE lag reeds op het ziekbed, alzo zij sedert eenigen tijd met binnenkoortsen was gekweld geweest, waarvan zij gemeenlijk tegen den avond overvallen werd, toen SEELBERG zijne proefneeming begon, die zo kwalijk afliep, dat zijn geheel zogenoemd

studeervertrek met alle daarin liggende papieren in brand sloeg: hij moest met zijn gezelschap de vlugt neemen, om niet in den rook te stikken, en tcrwijl men toefsel maakte om den brand te blusfchen, en alles in huis met de grootste verwarring door elkander liep, had de vlam zodanig de overhand genomen, dat men bijna geen tijd had, om het beste huisraad te bergen: WILHELMINE in een onrustige, benaauwde fluimering gevallen zijnde, werd door het gedruis wakker gemaakt: in de verwarring dacht men in 't geheel aan haar niet, tot de trap naar haar vertrek reeds in vlam stond, als wanneer een kloekmoedige lijfknecht midden door brand en damp in haare kamer heen drong en haar, van fchrik in een flauwte weggezonden, uit het bed in een naburig huis droeg: het halve huis werd gered; maar het zwakke zenuwgeftel van de arme vrouw was zodanig getroffen, dat de aanvallen van de koorts verdubbelden, en zij, na verloop van weinige weken, haare fchoone ziel in de handen van den almagtigen Trooster overgaf.

SEELBERG liet het lijk van zijne echtgenootte met alle mogelijke ftaatsie ten grave brengen, weende geweldig, treurde buitengewoon lang, fprak zeer veel van zijn onherftelbaar verlies, van zijne onuitspreekelijke fmart, en begon binnen den tijd van één jaar weder zijne voorige

leefwijze, alleenlijk met dit onderscheid, dat hij thans alle zedelijkheid verzaakte, terwijl hij die beminnelijke vriendin en raadgeeffter niet meer vond, welke ten minsten van eenige weinige gelukkige oogenblikken gebruik had gemaakt, om eenen weldaadigen indruk op zijn hart te maaken.

*

T W E E D E H O O F D S T U K .

Wij komen thans tot een tijdvak van LODEWIJK'S leven, in 't welk de grond gelegd werd tot de meeste afdwaalingen, waarin hij in 't gevolg met verstand en hart geraakte.

Zijn vader, na geduurende twee jaaren nog op den ouden voet geleefd te hebben, begon nu ziekelijk te worden; onmatigheid en de menigvuldige verdrietlijkheden, welken hij zigzelve had berokkend, hadden zijne gezondheid ondermijnd; hij deed ten eenenmaale afstand van zijne neigingen tot woeste geneugten, ontdeed zig bijna van alle menschen, onder welke hij zo veele vijanden had, en vormde in zijn afgezonderd aanwezen een stelsel van een wijsgeerig leven — want met deezen naam bestempelen wij gemeenlijk, op het einde van eene onbehoorlijk en doelloos doorgedraafde loopbaan, eene wijze van leven, waartoe wij geenzins door grondbeginfelen en een rijp overleg, maar verveeling, nood, onverzettelikheden, kwaade luimen of beledigde trots, worden aangespoord; drukken vervolgens den valschen stempel der wijsbegeerte op het voordbrengfel van onze zotheid, plaatfen het uithangbord van eenen tempel van Minerva boven den ingang van een zieken-

huis, en bedekken den versleeten rok van eenen tooneel-gek met den mantel des wijsgeers — De oude SEELBERG las boeken over zedekundige, doch meest nog over bespiegelende, afgetrokkene onderwerpen, redeneerde met de weinigen, die met hem verkeerden, over de onsterfelijkheid der ziel, over de ijdelheid van aardfche geneugten, over het zamenstel van het heeläl, over monaden, materialismus, engelen en gelcegeesten, en zou gaarne van zijn huis eene Academie hebben willen maaken: met dat alles vond hij in dit gekunsteld beftaan, het welk in 't geheel niet voor hem gefchikt was, mede geen genoeg; het maakte hem tot geen beter mensch, dan hij tevooren geweest was; zijne hartstogten waren slechts mank geworden, nogthans hinkten zij onophoudelijk rondom den geest der bespiegelende wijsbegeerte, die zijn kwakzalvers theater midden onder deeze hartstogten had opgericht, en dezelfde man, die met eene treffende welspreekendheid over de nietigheid van alle goederen deezer wereld declameerde, beefde van toorn en wraak, wanneer hij de vernederingen herdacht, welken hij had moeten verdraagen: hij was in eenen nimmer eindigenden strijd met zigzelven, kon voor zigzelven niet verbergen, hoe veele redenen hij had van zig wegens het voorledene te beschuldigen, en zou zig evenwel gaarne hebben willen overreedn, dat hij niet, dan door de onbillijkheid van het

noodlot, en door de valsheid der menschen lijdenden moest: deze inwendige beroeringen veroorzaakten bij hem de ondraagelijkste luimen en de uitbarstingen van dezelve kwamen ongelukkig meestal op het hoofd van den armen LODEWIJK reder: de goede jongen was in de oogen van zijnen Vader te zachtmoedig, te verwijfd, en niet geleerd genoeg, welk laatste tog waarlijk zijn schuld niet was; also SEELBERG tot nu toe geen de minste poogingen had aangewend, om hem kundigheden in te boezemen, en hij tot deezzen tijd, dat hij zijn tiende jaar bereikte, geen ander onderwijs, dan van zijne Moeder genoten had: of nu zijn zachtzinnig karakter den Vader de voortreffelijke hoedanigheden van WILHELMINE indachtig maakte, en zijn geweten hem daarbij deed begrijpen, hoe gelukkig hij had kunnen wezen, indien maar het kleinste gedeelte van haare volmaaktheden indruk op hem had gemaakt, dan of hij vreesde, dat de zoon, beter dan hij, eerlang zijnen Vader zou verachten — genoeg, hij had geene liefde voor den jongen, behandelde hem onbillijk, konde hem nooit zien, zonder hem te bekijken, en klaagde bij ieder dat de jongen zo dom, zo verwijfd was; en zulks was evenwel geheel bezijden de waarheid; LODEWIJK had voortreffelijke talenten, maar zij waren niet gevormd; zijne Moeder had daartoe eensdeels zelve geene geleerde kundigheden genoeg gehad, anderdeels meende

zij daarmede nog niets verzuimd te hebben, zo zijn hart slechts onbedorven bleewe; zij had ook het kleine knaapjen zeer ontzien, en hem niet te veel willen vergen, omdat hij zeer zwak scheen te zijn, en de alte tederhartige Moeder niet van zig had kunnen verkrijgen, hem aan het minste gevaar bloottestellen.

Het groote talent en de domme botterik ver-
toonen zig menigmaal in de eerste jeugd op de-
zelfde wijze; beiden schijnen naar ziel en lig-
chaam even mank; de dommen, omdat zij hun-
ne krachten niet behoorelijk inspannen, of te
traag zijn, om te ontwikkelen, te doorgronden,
te begrijpen en intedringen; en de eerstgenoem-
den, omdat zij of in de hoogte van hunne vlugt
de noodzaakelijke kleine bijzonderheden, welke
tot de schikking van het geheel onontbeerlijk
zijn, verachten en over het hoofd zien, of de-
wijl hunne alte groote vlugheid hen afrekt, en
hunne alte onrustige werkzaamheid hen niet toe-
laat, hunne aandacht lang genoeg op ééne zaak
te vestigen: men heeft middelen, om zodanige
vernuften vroegtijdig te bepalen; doch gemeen-
lijk beoordeelt men dezelve verkeerd, en ver-
kiest de minst gepaste middelen: door den na-
ijver aantezetten, en de eierzucht te verwekken
mist men bij hen zelden het doel, en dan vor-
dert men met zodanig een in een half uur meer,
dan met een koelbloedigen, naarstigen jongen met
stompe zielswerktuigen, in verscheidene dagen.

SEELBERG, die over 't algemeen, gelijk wij aangemerkt hebben, bij alle zijne handelwijzen alleenlijk naar zijne hartstogtlijke aanpooringen, doch zeldzaam naar een bedaard overleg en onderzoek te werk ging, deed geen moeite, om de vermogens van zijnen zoon te leeren kennen, maar omdat hij tegenzin in hem had, verklaarde hij hem ronduit voor een zwak schepfel naar ziel en ligchaam; kon niet begrijpen, hoe het mogelijk ware, dat zulk een verftandig man als hij, zodanigen zoon had kunnen teelen; behandelde hem streng, plaagde hem bij aanhoudendheid, dreef wegens zijne gewaande domheid den fpot met hem, en hoopte hem daardoor aantezetten; doch hij had wel degelijk misgerkend — LODEWIJK zeer wél begrijpende hoe onredelijk dit gedrag jegens hem was, kon geen genegenheid meer voor zijnen Vader hebben, en ontdekte ook wel duidelijk openbaare gebreken aan denzelfven: de vergelijking tusschen hem en zijne goede Moeder, waarbij de harde behandeling van den één tegen de liefderijke leiding der andere aan de weegschaal den doorslag gaf, fmoorde cindelijk al het gevoel van kinderlijke liefde in zijne ziel en verbitterde hem tegen den geenen, dien de Moeder hem naar eenen heiligen pligt bevolen had te eerbiedigen.

Hierbij kwam nog, dat SEELBERG zeer ongelukkig was in de keus van de Opvoeders, aan welken hij zijnen zoon toevertrouwde: eerst gaf

hij hem over aan eenen stijven Geleerde, die niet de minste grondbeginselen bezat van opvoeding en 'er ook in 't geheel geene bekwaamheid toe had; hij rookte den geheelen dag door tabak, dronk een goed glas bier, en vermits hij bijna altoos schor in de keel was, nam hij de suikerpoppens, die LODEWIJK welêer van zijne Moeder tot een *St. Nicolaas* geschenk had bekomen, en die hij als een heiligdom bewaarde, smolt dezelve aan zijne geleerde lamp, even als de groote Scheikundige MOSES, het gouden kalf der *Israëlieten* smolt, en at ze dan op: maar daarentegen konde hij in de lange winteravonden met den ouden Heer dapper redeneeren over de *Systhema's harmoniæ præstabilitæ, causarum occasionalium, en influxus physici*: wanneer echter deeze sombere Geleerde op zekeren tijd, zijne geleerdheid zodanig ten toon spreidde, dat zijn Heer deszelfs meerderheid boven hem ondervond, moest hij de deur uit, waarop hij naar *Jena* en *Leipzig* giug, mede-arbeider aan twee groote geleerde Maandwerken, oock lid van de Bernburgsche maatschappij der wetenschappen werd, en veel schreef over de opvoeding: deeze werd gevolgd door een Zwetfer, die alles wilde weeten, bij de dienstmaagd een tweeling verwekte, en zodra de zaak zichtbaar begon te worden, 's nachts met de noorder zon vertrok, zonder de gelukkige bevalling afte wachten, waarop hij Tooneelspeeler te *Ber-*

lijn werd: op hem volgden nog binnen eenen korten tijd eenigen die niet veel hooger stuitten, behalven twee waardige en bekwaame mannen, die het echter niet lang in SEELBERG'S huis konden uithouden — in één woord! LODEWIJK maakte tot zijn dertiende jaar toe bijna in 't geheel geene vorderingen in wetenschappen en taalen, uitgezonderd, dat 'er van de wezenlijk somtijds zeer geleerde en verstandige gesprekken van zijnen Vader, menig goed brokjen bleef hangen, gelijk wij over 't algemeen dat geene, 't welk juist niet opzettelijk voor ons gezegd wordt, veel beter in het geheugen prenten, dan 't geen men ons, op eene mischien niet zeer gepaste schoofsche wijze, tracht intestampen — met dit alles leerde hij tog veel—veel goeds, doch nog meer kwaads — de kinderen zijn de aandachtigste, stilste opmerkers, en bijna mogt ik wel zeggen, de beste, meest onbevooroordeelde menschkenners: LODEWIJK had van zijne eerste jeugd af in het onrustige huis van zijnen Vader onder eene tallooze menigte van oorspronkelijke schepfelen van allerleiën aart en rang verkeerd; hij had zijne opvoeders nader leeren kennen, zelfs bij het onderwijs in de wetenschappen menigmaal zijne meerderheid boven hen bemerkt; hunne onkunde, wanneer het aankwam op duidelijkheid van denkbeelden en voorstel, ontdekt; hunne gebreken opgemerkt, daarbij de menigvuldige groo-

te misflagen en onkunde van zijnen Vader, die hem dagelijks zijnen tegenzin nog meer liet ondervinden, onderzocht, en daaruit geleerd, om zig bij denzelven en over 't algemeen bij alle de geenen, waarmede hij verkeerde, wanneer zijne kleine belangens zulks vorderden, door vleierij en andere kunstnarigen, van derzelve zwakheden te bedienen.

Daarbij verloor nu LODEWIJK veel van de edele eenvoudigheid van zijn karakter, waarin zijne waardige Moeder hem had weeten te onderhouden; hij was niet meer zo liefderijk, ootmoedig, oprecht, toegeevend en verdraagzaam; hij begon menschen te leeren kennen, maar ook dezelve minachten en zig ter bereikinge van zijne oogmerken van hun te bedienen; hij werd onverschilliger jegens familie-verbintenisfen en betrekkingen van bloedvriendschap; hij leerde zwakheden te bemerken, zwakheden te ontdekken, tegen zwakheden verbitterd te worden; zig naar de omstandigheden in alle bogten te wringen, en te veinzen bij menschen, voor welken hij geene achtung had; hij leerde groote gedachten van zigzelve te koesteren, gevoel van verachting te hebben; door dikwerf geleedene onbillijke verachting opgeblazen over zijne voorrechten; door overwigt heerschezuchtig, en door bewustheid van zijne innerlijke misgekende waardij trotsch te worden — om dat zijn Vader hem niet lief had, werd hij ook slecht in de klee-

deren gehouden, 't welk bij hem zekere neiging tot pracht baarde, gelijk de menschlijke natuur zeer overhelt om dat geene te wenschen dat geweigerd wordt.

Bij deeze zedelijke verergering van zijn karakter, welke ongemerkt tot in zijn dertiende jaar al meer toenam, ging evenwel niet alles verloren, wat WILHELMINE in het jonge hart van haaren zoon geplant had: hij had uog veel genegenheid voor liefde en vriendschap, doch deeze genegenheid was meer bepaald en breidde zig niet meer uit tot alles, wat hem omringde; hij reikhalsde, hoewel vruchtloos, in zijns Vaders huis, naar eene goedaartige ziel, met welke hij uit hoofde van eensgezindheid gemeenzaam had kunnen leven; betreurde geheele uren, dat hij zodanige ziel niet vond, en zulks verbitterde hem nog des te meer tegen de geenen, onder welken hij verkeeren moest: hij was vatbaar voor zuivere geneugten des harte, en de muziek, (het eenigste, waarin hij behoorelijk onderwezen werd, om dat 'er juist een bekwaam Muziekmeester woonde, en LODEWIJK welhaast toonde veel begaafdheid daartoe te hebben, alzo hij 'er binnen eenen korten tijd groote vorderingen in maakte;) de muziek, zeg ik, werkte krachtig mede, om hem zeer aandoenlijk en gevoelig te maaken: hij werd getroffen door groote daaden, wanneer hij dezelve ver-

nam, vond zig gedrongen, om zig te verëenigen met edele en wijze menschen, wanneer hij zo gelukkig was dezelve aantetreflen; doch men verwijderde hem van alle vrouwlijke verkeerung, het welk hem veel hartzeer veroorzaakte: voor het overige bleef zijn zenuwgestel zeer gevoelig bij eene verwijfde, aan veele nutlooze behoeften gewoone leefwijze, in een huis, waarin altoos eene soort van weelde geheerscht had: uit dit alles kon men in zijne volgende handelwijze de menigvuldige tegenstrijdigheden tusfchen gewaardwordingen en grondbeginselen, tusfchen drang der ziele en verftandig overleg, afleiden; zij namen in deeze jaaren der jeugd haaren eerften oorsprong: zo was bij boorbeeld, **LODEWIJK** door menschkennis dikwijls te wantrouwig en te achterhoudend, en dan wederom uit hoofde van de neiging des harte alte vertrouwelijk, openhartig en praatachtig; in zijn natuurlijk humeur dat zijne Moeder ongeschonden bewaard had, was hij blijgeestig, daarentegen waren de kwellingen van zijnen Vader, die hij reeds vroegtijdig had moeten ondergaan, de oorzaak, dat hij zo ligt opftuiven en gemelijk worden konde; dewijl hij dikwijls op eene onbillijke wijze geleden had, was hij ook niet altijd billijk jegens anderen, meende eenige verdrukking konde geen kwaad, maar zuiverde, beproefde en vormde de menschen; uit eerezucht was hij genegen tot wraak; uit menschenliefde welhaast ontwapend

en zeer bereidvaardig ter verzoeninge: de dwaaze en doellooze verkwisting van zijnen Vader, waarvan hij dagelijks de droevigste gevolgen gezien, en dikwijls ondervonden had, hoe weinige wezenlijke geneugten, hoe weinig wáár genot zodanige eene levenswijze aanbrengt, hoe weinige achting en genegenheid, ja zelfs hoe weinigen aanhang men daar door inwinnen kan; deeze verkwisting en de goedé lesfen van zijne Moeder verwekten wel bij hem den geest van orde en zuinigheid; maar nothans werd hij niet, dan in zijne manlijke jaaren, een goed huishouder: want vermits hij in de jeugd noch door voorbeeld noch door eigen ondervinding de waarde van het geld en de voordeelen van eene goede, geregelde huishouding had leeren kennen, en hij naderhand als jongeling zo veele wenschen, liefhebberijen en behoeften had te bevredigen, was hij schier nooit zonder schulden, en verrekende zig altoos in het maaken van overflag: de buitenspoorigheden van zijnen Vader hadden hem wel eenen grooten tegenzin tegen alle onmaatigheid ingeboezemd, en evenwel, (wanneer de gelegenheid zig daartoe opdeed,) kon zijn aandoenlijk lichaamsgestel zelden tegenstand bieden, en de zinlijkheid ging met het verftand door.

Dit was de toestand van LODEWIJK, toen hij in zijn dertiende jaar 's Vaders huis verliet,
na-

nadat deeze aan de gevolgen van een heete koorts overleden was — aldus was het gelegen met zijne zielsgesteldheid — het overige goede en kwaade werd, gelijk wij zien zullen, veroorzaakt door lotgevallen, die hem echter niet bij toeval overkwamen, maar zijn *eigen* werk waren, en ieder, die met andere hoedanigheden de wereld:ingetreden was, niet zouden overgekomen zijn.

*

DERDE HOOFDSTUK.

Zij, die slechts leezen, om den tijd op eene luchthartige wijze te slijten, en die het verhaal van allerlei zeldzaame avontuuren verre boven de ontvrouwing der fijne ploegen van het menschlijk hart, boven de geschiedenis van den vroegen oorsprong der hartstogtlijke driften, en boven de ontwikkeling der beweeggronden en aanleidingen, die den mensch in zijne werkzaamheid bepaalen, verkiezen, zullen voorzeker oordeelen, dat ik mij alte lang ophoude bij de weinig om het lijf hebbende jaaren der jeugd van onzen held; doch ik verklaar ronduit, voor zodanige Leezers niet te schrijven; zij *behoeven* dit boek immers niet te koopen? of zo zij het al uit nieuwsgierigheid in de hand neemen, laaten zij dan de eerste drie of vier Hoofdstukken over slaan — Ik ga voort zonder mij verder te ontschuldigen.

Wij hebben vernomen, dat de oude SEELBERG overleed vóór dat LODEWIJK nog het veertiende jaar zijns levens bereikt had: zijn dood was als het laatste bedrijf van een gemeen treurspel; men hoorde daarbij allerlei uitroepingen zonder dat 'er veele aandoeningen bij plaats hadden: het was geenzins het scheiden van een liefderijk menschenvriend, die nog eens, hoewel

met reeds halfgebroke ne oogen rondziet in den kleinen kring der tederbeminden, die, door de smart verftomd, de handen wringen, terwijl de ftervende vaderlijke Vriend en Weldoener, gefterkt door den hemelbode, die hem de hand reikt, hen door wenken, met troost en hoop op een wederzien tracht optebeuren — neen, het was een gewoon fterfgeval; ter zijde een Geneesheer en een Geestlijke, die beiden voor een bepaald loon hun ampt met de gewoone onverschilligheid en bedaardheid verrichtten; de bedienden, vermocid van veel waakens, heden wat blijder en vlugger om de noodige handreiking te doen, terwijl zij de hoop voor oogen zagen, van welhaast van den dwang ontflagen te zullen worden en vervolgens eenen anderen Heer te zoeken — **LODEWIJK**, wel niet zonder traanen; die echter meer door welvoegelijkheid, dan door tedere aandoening uitgeperst werden — de ftervende zelf, (gelijk hij altoos geweest was,) zodra hij eenige verzachting befpeurde, en meende nog weder herfteld te kunnen worden, fpeelde de rol van een Godienftige, gaf zijnen zoon koelhartige lesfen; vergaf zijne vijanden, die hij beledigd had; fprak zeer veel goeds over zijnen toestand; toonde veel verlochening, en was grootsch op grondbeginfelen, die hij nimmer achtervolgd had; maar zodra het smartlijk oogenblik naderde, of de Engel des doods hem aan het hart greep en riep: het is ernst! — zeer benaauwd,

of, zo als de omftandigheden het medebragten, verdrietig, ongeloovig, of ftom; daarbij de handen wringende, de beddelakens knijpende, tot eindelijk Natuur en kunst uitgeput waren, en het ligchaam alle beweging verloor.

LODEWIJK VAN SEELBERG had geen naderen bloedvriend in het Land, dan van Moeders zijde, zekeren Majoor VAN KRALHEIM, die ook door het gerecht tot voogd over hem werd aangefeld: deeze was een braaf man, ongeveinsd, niet van verftand en oordeel misgedeeld, hoewel niet zeer befchaafd of listig; een weduwnaar, die het jaar gedeeltelijk in de ftad bij het Regiment, en gedeeltelijk op zijn buiten-goed doorbragt: hij had met den ouden SEELBERG niet alte wèl over weg gekonnen, om dat eensdeels hunne charakters in 't geheel niet met elkander ftrookten, anderdeels ook om dat oude pleitgedingen, welke zij zamen hadden gehad, welèer groote tweedragt onder hen hadden veroorzaakt: met dat alles nam de oude Majoor de voogdijfchap over zynen Neef, die aan hem opgedragen werd, gulhartig aan, en bediende zig daarbij van een' bekwaam' Rechtsgeleerde, die een braaf man was en alle de bezigheden zeer gemoedlijk en geregeld waarnam: in de daad was de ftaat der financiën van den ouden SEELBERG nog zo zeer niet gedaald, dat 'er niet nog een aanzienlijk vermogen voor den zoon was overge-

bleven — Na nu de boedel volkomen gered was en de schulden afgedaan waren, kwam het 'er op aan waar, hoe, en tot welken stand LODEWIJK VAN SEELBERG zou opgeleid worden: de Majoor raadpleegde daarover met eenige kundige mannen, en men besloot, dat de jongeling tot eene burgerlijke bediening voorbereid, in een openlijk kweekschool onderwezen, en in de kost en onder opzicht van een braaf Schoolleeraar gedaan zoude worden. „ De soldaatenstand, ” zeide de Majoor, „ is een werk, waarmede „ men weinig danks behaalt: wanneer men zig „ armen en beenen krom en lam heeft laten „ schieten, en zig altoos wel gekweten heeft, „ ons gezicht uit de mode geraakt, en men „ ons bij eenen langduurigen vrede niet meer „ noodig heeft, dan worden de jonge lafbek- „ ken, die nog nooit kruid hebben gerooken, „ verhoogd, loopen ons overal in den weg, en „ men moet zig zelfs wel van Prinsjens of an- „ dere knaapen laten ringeloozen; van jongens, „ wier vaders men op den arm heeft gedragen: „ neen! soldaat zal de jongen niet worden, maar „ studeeren: ik heb ook eenigen, hoewel niet „ veele, Geleerden gekend, die evenwel verstan- „ dige mannen waren — wie weet, of de knaap „ niet nog eens Staatsdienaar worden kan, want „ hij is wezenlijk zo onnozel niet, als zijn zot- „ te Vader hem uitkreeet; en ten einde hij be- „ schaafd worden en leeren moge met andere.

„ menschen van zijnen stand te verkeeren, oor-
 „ deel ik het best, dat wij hem op een open-
 „ lijk school doen: ik houd niet veel van huis-
 „ leeraaren; 't is zeldzaam, dat men één onder-
 „ hen vindt, die zó is, als hij behoorde te wee-
 „ zen: hadde ik bekwaamheid genoeg, ik zoude
 „ hem bij mij neemen en hem zelf onderwijzen:
 „ wij zullen hem dan maar aan den Rector
 „ WERKMAN overgeeven: daar is hij wél be-
 „ waard en kan daarbenevens ook het Gijmma-
 „ sium bezoeken.”

Zo gezegd, zo gedaan; de oude Majoor zelf
 bragt LODEWIJK bij zijnen nieuwen Opvoeder,
 droeg hem zo dringend aan zijne zorg op, als
 of hij zijn eigen zoon geweest ware, en beloof-
 de den Rector eene jaarlijksche aanzienlijke som-
 me gelds, om daarvan de onkosten van klee-
 ding, tafel, onderwijs en al het overige goedte-
 maaken: WERKMAN en zijne goede Huisvrouw
 waren braave, onbaatzuchtige, gemoedlijke men-
 schen, die voor de jongelingen, aan hun toever-
 trouwd, meer dan gewoone zorg droegen; zij
 hadden verscheidene jonge knaapen in huis, on-
 der welchen echter LODEWIJK de eenigste Edel-
 manszoon was: misdeeden nu de goede Rector
 en zijne Huisvrouw, het was alleen daarin, dat
 zij den jongen SEELBERG te veel voorrechten
 boven zijne speelmakkers toestonden; niet als of
 het aanzienlijk jaargeld, dat zijn voogd betaal-

de, hen daartoe zoude aangezet hebben — want zij waren verstandig genoeg om te begrijpen, dat dienften van dien aart met geen geld te betaalen zijn — maar uit hoofde van het verouderde vooroordeel, als of men eenen jonker anders moeste behandelen, dan een anderen jongen, en men Edelman zou kunnen weezen vóór men mensch is: **LODEWIJK** werd derhalven in de daad min of meer verdarteld, vooral met opzigt tot de zorg voor zijne gezondheid — altoos was het: „De eenigste van de Famille;” even als of het niet veel beter ware, één van de zo talrijke Familien te laten uitsterven, dan dezelve door eenen verdartelden deugniet te laten voordplanten.

Had **LODEWIJK** nu aan den éenen kant hier ligtlijk voor altoos kunnen bedorven worden, hij werd aan den anderen kant zeer onwillekeurig tot ootmoedigheid en bescheidenheid opgeleid; want toen de Rector denzelfden dag, wanneer de jongeling aan hem werd overgegeven, met hem en de overige jonge lieden in zijn huis een klein examen hield, om te zien, hoe verre **LODEWIJK** de anderen overtrof, of door hen overtroffen werd, bleek het, dat de Edelman, op de keper beschouwd, in 't geheel niets wist, en dat derhalven de Burger-zoonen, die onder de beste aanleiding in de daad groote vorderingen in de wetenschappen gemaakt hadden, verre bo-

ven hem uitmunten: de goede Rector gaf hem geen kwaad woord, maar zeide slechts tusfchen beiden: „ Wel nu, het zal zig wel fchikken! „ de jonge Heer zal de anderen nog wel bij- „ komen, als hij begaafdheid heeft en naarftig „ zijn wil:” zo vertroostend zulks nu ware, zo neêrflagtig bleef LODEWIJK echter daarbij: ware hij over het hoofd gezien en aan verachting bloot gefteld geworden, dan zou zijn trots hem te hulp gekomen zijn: maar hij werd hier geëerd, en — beklaagd; hij zelf gevoelde ieder oogenblik zijn zwak; hij werd moedloos, en deeze moedloosheid nam toe, wanneer hij aan het werk ging, 't welk in 't geheel maar niet vloten wilde: hij was niet gewoon aan naijver, het was voor hem vreemd, door jonger knaapen befchaamd, en niet alleen in kundigheden, maar ook in talenten en fchrandereheid overtroffen te worden, en dit was hier al dikwerf het geval, 't welk zijne eigenliefde hem niet konde verbergen; hij was niet gewoon aan aanhoudende naarftigheid, aan vastgeftelde uren; zijne opgeraapte kundigheden werden hier niets geacht; zodra hij met een afgebroken ftuk van dien aart kwam opdaagen, en men op de allervriendlykfte wijze naar den grond van de zaak vroeg, zoo als hij we- eer aan zijne Huisleeraaren gedaan had, dan had zijne geleerdheid een einde; nog minder konde hij met zijne menfkennis en buigzaamheid uitvoeren; hij had niet te doen met hartstoglijke

menschen, die gevleid wilden zijn, maar met menschen die stiptlijk aan hunnen pligt voldeeden: hoe gaarne zoude hij deeze menschen hebben willen verachten, hoe lief zoude 't hem geweest zijn, groote gebreken aan hun te ontdekken, om zelf in zijne eigene oogen wat grooter te schijnen! — maar hij kon niet; kleine zwakheden vond hij wel, doch daarbij zo veel goedaartigheid, deftigheid, gelijkmatigheid in hunne handwijze, overleg, geregeldheid, zorgvuldigheid en liefde voor hem, dat hij dagelijks mismoe'diger werd en 't hem bijna verveelde te leeven.

In deezen tijd was het, dat een bende Duitfche Tooneelfpeelers in de stad kwam: de Rector was 'er niet zeer voor, om de jonge lieden fmaak in te boezemen voor den fchouwborg, zo als die thans is; vermits hij echter gaarne alles wilde toebrengen om zijnen kweekeling zulke vermaaken te verschaffen, die hij oordeelde, dat voor een jong Edelman genoegzaam waren, vroeg hij den voogd, of het hem vergund zoude zijn, den jongen SEELBERG nu en dan den fchouwborg te laten bezoeken? de Majoor, een goedaartig man, stond zulks toe: dan, vermids van WERKMAN's Familie niemand in de Comedie ging, werd de Huisleeraar van zeker aanzienlijk huis, die met zijne voedsterlingen geen een tooneelfpel verzuimde, aangezocht, om den jongen SEELBERG fomtijds mede derwaards te neemen: LODEWIJK

vond ongemeen veel genoeg in deeze uitspanning; zijn teder zenuwgestel werd door de aandoenlijkste stukken zeer getroffen; zijne verbeeldingskracht helde tot het romanesque over; zijn oor werd door de wellustige muziek gestreeld; zijn doordringende opmerkende geest door het vertoonen der gevolgen van menschlijke dwaasheden en hartstochten aangezet; zijn vernuft door sijne hekelingen en spotternijen gescherpt; zijne neiging voor de Sexe door de menigvuldige minnehandelingen, die hij zag vertoonen, en door de bevallige wezenstrekken der Theater-schoonen verlevendigd — in één woord, hij werd zeer door den Schouwburg gevormd, geenzins echter ter bereikinge van de bedoeling, waartoe hij in het huis van WERKMAN was, en die evenwel bij de naderende jaaren van zijn jongelingschap zo belangrijk werd; het tegendeel had veelmeer plaats; één treurspel, één blijspel, of ééne opera beroofde hem gemeenlijk van drie dagen, terwijl ieder stuk hem volstrekt onbekwaam maakte tot den arbeid; te weeten, den dag tevooren, wanneer hij zig bij voorraad daarop verheugde; den dag der vertooning zelf, als mede den dag daaraan volgende, vermits zijn verbeeldingskracht dan nog verhit en de geest verstrooid was.

Doch de schouwburg had nog eenen anderen gewigtigen invloed op LODEWIJK, waarvan de gevolgen in den beginne zeer hachelijk scheenen,

maar naderhand zodanig tot zijn voordeel verstrekten, dat hij van dat oogenblik af een geheel ander mensch begon te worden. Ik heb boven aangemerkt, dat de Huisleeraar van een aanzienlijke Famille hem weleens mede in den schouwburg nam: vermits de opvoedig juist in alle aanzienlijke huizen de beste niet is, haperde ook hier zeer veel aan dezelve: onder anderen had een jonge deugeniet, zeker Heer VAN WEIDEL, die Vendrich en een nabestaande van deeze Famille was, bij de jonge Heeren eenen vrijen toegang; met dien maakte LODEWIJK nu ook bij deeze gelegenheid kennis: WEIDEL was een vlugge, geestige knaap, wêlgemaakt en bevallig in zijn voorkomen; doch met opzicht tot zijn zedelijk character reeds door en door bedorven; SEELBERG integendeel was vatbaar voor elken indruk, weekhartig, gemakkelijk overtehaalen, misnoegd over zigzelven, over zijnen toestand, en reikhalzende naar eenen vriend van een evengelijke zielsgesteldheid: het kostte WEIDEL weinig moeite, om zig naar den tijd en de omstandigheden te schikken, en zo doende wist hij zig weldra te verzekeren van de vriendschap en het vertrouwen van LODEWIJK, die hem dan ook zijnen toestand en afkeer van het moejelijk studeeren ontdekte: WEIDEL schetste hem daartegen den soldaatenstand als den stand van vrijheid en weelde, met zulke bevallige kleuren af, dat onze jongeling vast besloot, soldaat te worden: hij sfelde de zaak

zijn Voogd voor, die met veel heuschheid en op redelijke gronden trachtte hem van zijn voornemen af te trekken, en ten laatste ronduit en ernstig verklaarde: „Nimmer zijne toestemming „daartoe te zullen geeven, of LODEWIJK moest „zo veel eerst geleerd hebben, dat hij elken „stand tot eer verstreken, en de voordeelen van „den één' tegen die van den ander' wikkelen en „weegen kon.”

Onze held, zo veel tegenstands van deze zijde ontmoetende, raadpleegde weder met zijn verleider, die hem de ongelukkige gedachte inboezemde, om met hem, (die lang reeds had voorgenomen, dezen stap te doen, alzo hij vol schulden zat, welke hij geen kans zag te betaalen,) doortegaan, zig buitenslands te laten aanneemen en vervolgens zijn Generaal aan te zoeken, om hem tegen zijn voogd te beschermen, 't welk hem, als een rijk Edelman, (op wiens aanstaanden schitterenden staat, terloops gezegd, de Heer VAN WEIDEL weidsche ontwerpen bouwde,) voorzeker niet zoude geweigerd worden. LODEWIJK was, gelijk wij reeds hebben aangemerkt, zeer vreesachtig en niet stout in iet te onderneemen; het kostte derhalven veel moeite, om hem zulk een vermetel plan aanneemelijk te maaken: hij bragt duizend zwaarigheden, uit benaauwdheid voortkomende, in, tot WEIDEL eindelijk, op zekeren avond, na

de vertooning van een tooneelftuk, (waarin een losbandige, onderneemende jongeling, die alle pligten met voeten trad, maar in alles naar zinnen zin slaagde, van eene zeer bevallige, belangrijke zijde was voorgesteld,) gebruik maakte van den indruk, welken dit tooneelftuk op LODEWIJK gemaakt had, om hem tot den onberaaden stap te beweegen: dit ging na eenigen wederstand door; hij gaf hem nu geen' tijd, om de zaak te overleggen, maar het voorneemen moest zonder uitstel uitgevoerd worden: in den Schouwburg had hij het plan daartoe aangelegd; bij het uitgaan uit denzelven bood hij zig aan, den jongen SEELBERG t'huis te brengen (men plagt hem anders altoos door een' bediende te laten verzellen,) doch in plaats van naar het huis van den Rector te gaan, wist hij hem te bepraaten, om de poort uittewandelen: in den beginne naamlijk hield hij hem aan den gang met een wijdloopig gesprek over zijnen toestand en over de middelen, hoe hij zig op de beste wijze daarvan bevrijden konde, welke hij zowel als de beweeggronden, ontleende uit het zo even vertoonde tooneelspel; en nadat zij inmiddels, ongemerkt, in hun gesprek tot aan de poort gekomen waren, stijfde hij hem nog eens in het dwaaze voorneemen, en nu, (het kwam alleen aan op éénen stouten stap,) zij stonden nabij de poort — WEIDEL betaalde het poortgeld; men vroeg niet wie zij waren — de Vendrich droeg een groen

kleed — kortom, de verleider nam den bedwelmden jongeling onder den arm en trok hem mede voort: zij waren zodra niet op het ruime veld, of het viel den armen LODEWIJK geweldig zwaar op het hart; maar eensdeels liet WEIDEL hem geen' tijd, tot beraad, anderdeels was de eerste stap nu ook reeds gedaan en men kon niet wel weder terug; de Comedie was reeds een uur geleden uit geweest; hij kon gemakkelijk begrijpen, dat men hem in WERKMAN's huis gemist, hem in de stad gezocht, en naar hem vernomen had — wat zou hij nu voorwenden, om zijn uitblijven te verschoonen? — de eerste stap was gedaan; en deeze eerste kleine stap had hem ligtlijk voor zijn geheele leven ongelukkig kunnen gemaakt hebben — Jongeling! kleine knaap! overleg toch wèl, wat het te zeggen is, één oogenblik van bedwelming, van onbewustheid; één uitstap, zonder bedaard overleg gedaan, kan het middel wezen, dat gij — onherstelbaar verlooren zijt — Onnozel, zwak schepsel! laat geen oogenblik de leidende hand der wijsheid los; nooit zult gij dezelve misfchien weder kunnen aangrijpen.

Onze twee doolende Ridders waren omtrent een uur gaans gevorderd, toen de rijdende Post hen ontmoette; de Postillon was welèer hufaar geweest; hij kende den Heer VAN WEIDEL, wenschte hem gulhartig eenen goeden avond, zonder te vraagen waar de reis heen ging, en

zo vervolgde ieder zijnen weg — de twee Jongelingen gingen op eene aangrenzende Rijkstad af, omdat zij wisten, dat aldaar een Pruifisch Officier op werving lag: in minder dan drie uren tijds waren zij reeds ter plaatse; middelerwijl had **LODEWIJK** langzaamerhand moed gevat, of hij was veelmeer tot schaamteloosheid overgeslagen; hij beefde wel als een riet, zo dikwijls als 'er zig achter hem iet roerde; doch toen hij door middel van het maanlicht de torens der stad voor hem zag, was alle vrees verdweenen, en hij verdubbelde zijne schreden, ten einde welhaast het doel van zijne wenschen te bereiken.

Na de twee vlugtelingen derwaards verzeld te hebben moeten wij evenwel ook eens hooren, wat indruk hunne ontwijking in het huis van den Heere **WERKMAN** maakte — de Rector merkte in den beginne aan, dat de Comedie heden vrij lang duurde: toen men echter alle de koetsen hoorde terug rijden, verviel hij tot het denkbeeld, dat mogelijk de jonge **SEELBERG** in het adelijk huis op het avondeeten verzocht was, en in dit geval vond hij het evenwel vrij onheusch, dat men hem, al hadde men niet om verlof willen vraagen, zelfs geen kennis daarvan gegeven had: tot zijne gerustheid zond hij iemand, om 'er naar te verneemen; doch, hoe schrikte de man, toen men hem boodschapte, dat de Heer **VAN WEIDEL** zijnen vriend **LO-**

DEWIJK reeds een uur geleden t'huis had gebracht! — „Waar mag hij nu steeken? heb ik het niet wel gezegd, vrouw! dit is een gevolg van het gevloekte loopen naar den „Schouwburg!” — alles wat in huis was, moest op de been, en werd de geheele stad rond gezonden; doch vruchtloos! men kon nergens een voetspoor van hun ontdekken: vermits echter het gedrag van den jongen WEIDEL al vrij bekend was, en hij zig één- en ander-maal had uitgelaaten, dat hij eens met de noorderzon zou vertrekken, waarbij nog kwam, dat LODEWIJK federt eenigen tijd misnoegder, traager en achterhoudender was geweest dan ooit, begreep men welhaast, wat 'er gaande was — denzelfden nacht nog werd een vriend aan den Voogd op zijn landgoed gezonden, en tegelijk bij den Postmeester en alle huurkoetfiers vernomen, of niet hier of daar paarden afgehuurd waren; doch overal was het antwoord: neen! ondertusfchen werd 'er tegen den morgen op de deur van 's Rector's huis geklopt, die zelfs den geheelen nacht had opengestaan, want niemand wilde te bed gaan; dit was nu de onderpostillon, die de jonge lieden op weg gezien, te middernacht zijn valies overgeleverd, en vervolgens, bij geval horende, dat men naar de uitgewekenen vernam, door zijne gezegden, welke hij nu bij den Rector herhaalde, den weg opgegeven had, langs welken men hen kon naspooren: terwijl dit voorviel

viel stond de zon reeds boven den gezichteinder en de braave Majoor VAN KRALHEIM, door de ontvangen boodschap van schrik bevangen, met zijn rijtuig voor WERKMAN'S deur; deeze flapte echter, nadat hij vernomen had, wat men van de zaak wist, oogenbliklijk, alzo hij oordeelde geen tijd te moeten verliezen, weder in hetzelfde en draafde regelrecht naar de Rijksstad.

Hier hebben wij de twee jongelingen voor de poort verlaten, en zijn ook niet genegen, dezelve verder te brengen; want dewijl het Pruisfisch werfhuys buiten de stad en wel juist vóór deeze poort lag, hadden zij nu de bedoeling van hunne groote onderneeming bereikt.

De Werfofficier was nog niet te bed; het was middernacht; hij las nog, gelijk hij meermaalen gewoon was, en nu juist in het voortreffelijke werk van THOMAS ABT, *over de verdiensten*, toen hij gestoord werd door het gedruis, 't welk de vreemdelingen veroorzaakten met den Onderofficier, die hen binnenleidde en als twee recruten voorstelde: de Officier was een beminnenswaardig, verstandig, beschaafd, braaf man, sijn en zacht van zeden, en aandoenlijk van hart: zodra nu de twee Jongelingen zig bij hem lieten aandienen, doorzag hij met één oogopslag de geschiedenis van hun geval: hij ontdekte welhaast, dat aan den jongen WEL-

DEL niets te bederven was, maar dat integendeel SEELBERG een verleid, zwak knaapjen was, welken men tot zijnen pligt moest doen wederkeeren: de eerstgenoemde was, ter loops gezegd, hoe jong hij ware, reeds zes duim boven, maar de laatstgemelde nog niet eens op, de vereischte maat: nadat hij met zijnen Onderofficier eenige woorden afzonderlijk had gesproken, raadde hij de jonge lieden aan, zig ter rust te begeeven, beloofde zorg voor hen te draagen, hunne wenschen te bevredigen, en deed voor LODEWIJK een veldbed in zijne kamer brengen, maar den anderen door den Onderofficier een vertrek beneden aanwijzen: deeze bedreveit krygsman leidde tot dat einde den Heer VAN WEIDEL den trap af, reikte hem echter, al eer hij ging slaapen, nog eenen goeden teug ter verkwikkinge toe, waarbij ter gezondheid van den grooten FREDRIK eenige glazen geleegd, en op last van den Heere Capitein den jongen Heer drie dukaaten ter hand gesteld werden, ten einde hem te overtuigen, hoe ijverig men voor hem wilde zorgen.

VIERDE HOOFDSTUK.

Zodra de Capitein met LODEWIJK alleen was, nam hij met de uiterste vriendelijkheid zijne hand, zag hem stijf in de oogen, en zeide: „Wel nu, „ jonge Heer! wat is dat? waarom durft gij mij „ niet aanzien? klopt mischien het hartjen? „ knaagt u het gewecten? heeft men eenen stap „ gedaan, waarover men zig nu moet schaamen? „ komt het naberouw reeds zo spoedig? „ is het niet zó? men bedacht zulks niet, toen „ men zig liet verleiden, vrienden en nabestaanden te ontloopen, die het goed met ons voorhadden, die een braaf en bekwaam man van ons wilden maaken, en die men nu, ter dankbaarheid, onrust, ja, zorg en kommer veroorzaakt! doch men had mogelijk geen' zin in zo gedwongen te weezen; men wilde liever eene toomelooze vrijheid genieten; men wilde mischien geen moeite aanwenden, of geraakte in kwaad gezelschap en ziet zig weg-sleepen — en nu staat men daar, aan den oever des verderfs; heeft geen moeds genoeg, om het boevenstuk geheel ter uitvoer te brengen, en geene oprechtheid van hart genoeg, om met berouw wedertekeeren en met ernst op verbetering te denken — is het niet zó, lie-

„ ve jonge Heer ? ik heb den toestand van uw
 „ hart vrij wèl geraden, niet waar? — doch
 „ ik kan uit uwe oogen leezen, dat gij in het
 „ kwaad nog niet verhard zijt, en meen te mo-
 „ gen onderftellen, dat het der moeite wel waar-
 „ dig zal zijn, u aan een' afgrond te ontruk-
 „ ken, langs welks boord gij ronddwaalt —
 „ Zeg mij toch eens : wat heeft u kunnen be-
 „ weegen, om ftill heen te gaan en hier dienst
 „ te zoeken ? hebt gij ook wel overlegd, wat
 „ gij gedaan, en wat gij voorhebt ? gij wilt
 „ foldaat worden ? gij zult evenwel niet gaarne,
 „ als gemeen foldaat, den fnaphaan willen draa-
 „ gen, voor den ftok beeven, en bij eenige wei-
 „ nige dubbeltjens bezolding, bij grof brood en
 „ lastigen arbeid, uw leven vervloeken ? of staat
 „ gij in de verbeelding, dat men terftond een Of-
 „ ficier van u maaken zal ? dat men een mensch,
 „ die niet geleerd heeft te gehoorzaamen, ver-
 „ gunnen zal anderen te beveelen ? of waant gij,
 „ dat men, zo men geen' lust heeft, om iet te
 „ leeren, zijn geluk kan maaken in eenen ftand,
 „ waarbij zo veele kundigheden onderfteld wor-
 „ den ? of wat verwacht gij nog anders van mij ?
 „ waarom zijt gij bij mij gekomen ? dacht gij
 „ mogelijk, dat een werfhuys een veilige wijk-
 „ plaats was voor ieder pligtvergeetend mensch,
 „ en dat het aan onzen ftand eigen was, om
 „ ledigheid en losbandigheid te begunftigen ? in
 „ dit geval zoudt gij u geweldig bedriegen ! doch,

„ ik zal u niet beschaamd of treurig maaken ,
 „ maar, zo mogelijk, u wezenlijk van dienst we-
 „ zen — dan, op eenen anderen toon: dat jonge
 „ mensch, dat met u hiergekomen is, zal hier
 „ blijven; hij zal de trom volgen, dit zal zeer
 „ gezond voor hem zijn, en wij zullen zien, of
 „ hij zig in de subördinatie schikken zal: maar
 „ u, mijn lieve Jongen! zal ik weder overleve-
 „ ren in de handen van uwen vader, of van
 „ anders iemand, die recht op u heeft —
 „ schrik maar niet! het zal op de beste en be-
 „ hoedzaamste wijze geschieden; verberg slechts
 „ niets voor mij: ik zal verzoening voor u be-
 „ werken, en zo gij met reden over ict klaagt,
 „ zal ik zorg draagen, dat gij zult geholpen
 „ worden: maar ik verwacht openhartigheid, en
 „ die zal ik zoeken te verdienen: daar gij tog
 „ soldaat hebt willen worden, moet het u op
 „ énen slaaplozen nacht niet aankomen; wij
 „ zullen dan niet te bed gaan, maar zamen wat
 „ praaten, en nadat ik uwe lotgevallen zal ver-
 „ nomen hebben, zien, wat ons verder te doen
 „ staat ” — Op deezen toon sprak de Capitein
 met **LODEWIJK**, die vertrouwen begon te stel-
 len en genegenheid te krijgen voor dien braa-
 ven en verstandigen man; hij ontdekte denzel-
 ven zijn geheele geval, werd door den Officier
 aangemoedigd tot het goede voorneemen van in
 plaats van te wanhoopen, veelmeer alle zijne
 krachten intespannen, om kundigheden te ver-

werven en het verzuimde weder goedtemaaken, en zo begon het dag te worden.

Wij hebben boven vernomen, dat de Majoor VAN KRALHEIM 's morgens vroeg naar de Rijksstad spoedde: voor de poort komende vond hij dezelve nog gefloten: de Capitein stond juist met LODEWIJK aan het venster, terwijl de koets voorbij fiedde, en vervolgens stil hield; SEELBERG kende zijnen Neef, en riep: „Ach, „ mijn Voogd!” De Officier stelde hem gerust, liep den trap af, verzocht den Majoor het rijtuig aftestappen, leidde hem in een afzonderlijk vertrek, en gaf hem kennis van al het gebeurde: de vrede werd welhaast gefloten, en de jongeling kwam 'er af met liefderijke verwijten en vaderlijke vermaaning: zijn Neef voerde hem meermaalen de zachtmoedige geartheid van zijne overledene Moeder, voor welke KRALHEIM zeer veel achting had gehad, te gemoet, het welk altoos de heilzaamste indrukken op zijn hart maakte; en nadat hij met zijnen Voogd wederom bij den braaven Reëtor WERKMAN terug gekomen was, en deeze hem, in plaats van te bekijken, in zijne armen floot, en niets anders zeide, dan: „ Waarmede heb ik dit aan u ver„ diend?” meende hij van schaamte en berouw te moeten vergaan, en van dit oogenblik af werd het voornemen bij hem vast en onwrikbaar, om door onvermoeide naarftigheid en goed gedrag,

zijnen mistap voor altoos uittewischen — hij hield ook zijn woord — zijne eierzucht ontwaakte: „Wel,” zeide hij bij zig zelve, „wat „ andere jonge lieden van mijne jaaren kunnen „ leeren, zou dat voor mij onmogelijk weezen „ te bevatten? heb ik niet begaafdheid; mis- „ schien meer dan zij, geheugen en overleg? — „ en welk een eer zou het niet voor mij zijn, „ wanneer ik hen binnen eenen korten tijd bij- „ komen, en dan vervolgens achter mij terug „ laten konde! welaan, ik zal trachten, dee- „ zen prijs te bejaagen!” — Zo gedacht, zo gedaan: hij deed zijn best, en spande alle zijne krachten in — drie dagen lang viel het hem zeer bezwaarelijk, den vierden dag begon hij reeds het nut van zijnen ijver te bespeuren en aan den arbeid gewoon te worden; den zesden dag vond hij het grootste genoegen in eene nuttige werkzaamheid, en na verloop van veertien dagen was deeze levenswijze hem zodanig tot eene behoefte geworden, dat hij niet meer begripen konde hoe het mogelijk ware geheele uren te laten verloop en zonder iet goeds te leeren: wat blijdschap zulks veroorzaakte in het huis van WERKMAN; hoe zeer LODEWIJK nu voorgetrokken, bemind, geprezen, geacht werd, en dat hij daardoor nog veel sterker werd aangezet, laat zig alles zeer wel begripen — 'er verliep naauwlijks één jaar, of hij stond met zijne mede-leerlingen gelijk, en drie jaaren daarna

was 'er niet alleen in het huis van den Rector, maar ook op het geheele Gijmnafium geen één jongeling, van SEELBERG's ouderdom, die zo veele kundigheden had en de uitmuntendste be- gaafdheden met een buitengemeen en getrouw geheugen verëenigde, dan hij — daar en boven werd hij aan alle jongelingen als een voorbeeld van befcheidenheid, fijne levenswijze, en wááre vroomheid voorgesteld, en in de aanzienlijkste huizen verzocht men, dat hij zondags of in zij- ne weinige vrije uren, (waut alle uren van den dag waren verdeeld,) fomwijlen daar komen en zig vertoonen mogt, wanneer men dan menigmaal in zijne tegenwoordigheid het Vaderland geluk wenschte, zulk een genie onder dezelfs Edellieden te bezitten; ook elkander weleens in het oor fluisterde: „Hij kan eerlang in alle op- „ zichten een meisje gelukkig maaken:” of dee- ze wierook, hem toegezwaaid, zijne hersenen niet gekrenkt heeft, en hoe het vervolgens over 't algemeen met de ontwikkeling van zijn cha- rakter gelegen was, toen hij in het zeventiende jaar naar de Academie ging, zulks zullen wij in het verder beloop der gefchiedenisfe nader toe- lichten: thans nog iet, dat hier onzes oordeels zeer goed te pas komt.

Hij had een' nabestaande, die Piores was in een nabuurig Nonnenklooster: bij deeze werd hij verzocht te komen, en men gaf hem verlof,

om zulks in de Nieuwjaars-vacantie waarteneemen: in dit Klooster waren veele kostjuffers, die opgevoed werden, en de muziek was daar in groote achting: **LODEWIJK**, nog voor een jong knaapjen aangemerkt wordende, mogt vrij met de jonge meisjes spreken, boerten, somwijlen op 't orgel speelen, en de oude en jonge Nonnen sचेpten zeer veel vermaaks in hem; het was hem mede geoorloofd, nu en dan aan haar te schrijven en muziek te bezorgen: hoewel hij nu voor geen één van deeze meisjes eene bijzondere geneigdheid bespeurde; vond hij nothans zeer veel behaagen in deeze verkeering, en zijne verkleefdheid aan de sexe, die hij van zijne kindschheid af gevoed had, werd daardoor vooral niet verminderd.

In een der aanzienlijkste huizen van de stad, waarin **LODEWIJK** een vrijen toegang had, was een Freule, veertien jaaren oud, bevallig van gedaante, daarbij goedaartig, opgerimd, wél opgevoed en van een voortreffelijk talent, zij leerde zingen en had eene zeer fraaje stem; men wist, dat **LODEWIJK** het klavier ongemeen goed speelde, des verzocht men hem, wanneer hij zondags avonds daar een bezoek aflegde, weleens, om het gezang van **AMALIA** met den Generaal-bas te verzellen; de Ouders vonden 'er het grootste vermaak in, en **LODEWIJK**, een uitsteekend groot liefhebber van de muziek,

bragt zeer gelukkige oogenblikken in dit huis door: somtijds gebeurde het wel, dat hij, wanneer hij zig op een of ander nieuw aria met de Freule oefende, 't welk dan niet zo aangenaam te hooren was, of de ouders andere bezigheden hadden, zig met AMALIA alleen bevond; en dan sloeg hem, die nu in de jaaren kwam, waarin men begint te gevoelen waar het hart zit, dan sloeg hem, zeg ik, dit hart geweldig tegen de vest; hij zag alle nooten dubbeld, greep verkeerd, en de kleine zangster vraagde hem dikwijls in haare onschuld: „Waarom hij „zo verward was?” als hij dan tot aan de ooren toe bloosde, sloeg zij haare oogen ook neder; beiden zweegen eenigen tijd stil, of geen van beiden verveelde daarbij den tijd, noch hadt 'er verdriet in; en 't aria werd dikwijls van vooren aan begonnen, zonder het geduld daarbij te verliezen; indien deeze oogenblikken niet zeldzaam waren voorgekomen, en LODEWIJK niet door ernstige, onafgebrokene bezigheden de kracht der indrukfelen, welke zodanige ontmoetingen op hem gemaakt hadde, weder verminderd had, ik vrees, dat het met zijne studie al vrij sterk achteruit geloopt zoude hebben; doch onder deeze omstandigheden gaf de kleine voorfmaak van liefde aan zijnen geest zekere vlugheid, en aan zijn hart een aangename warmte: terwijl hij door den schoolfchen dwang, door den slijven voordragt

van verscheiden Leeraaren des Gijmnasiums, door het slijptlijk waarneemen der bepaalde uren, en door het somtijds verveelend leeren van woorden, waaraan hij bijna den geheelen dag befreedde, min of meer pedant werd; versijnde hij aan den anderen kant zijnen smaak door de verkeering met de fexe, zijn verauft werd gefcherpt, hij kreeg ook gelegenheid voor de dichtkunde, las boeken in het vak der letterkunde, waarin de Rector WERKMAN vrij wel bedreven was, en vond het grootste genoegen in de seloone kunsten, vooral in de muziek.

Ondertusfchen was WERKMAN bij de keus der boeken, welke hij ONZEN LODEWIJK ter leezinge toefbond en aanprees, ongemeen voorzichtig, en bovenal betreffende de Dichters, met welken hij den jongen SEELBERG ook gaarne wilde bekend maaken: hij was overtuigd, dat veele gedichten voor den jongeling zeer gevaarlijk konden worden in de jaaren, waarin de verbeeldingskracht het sterkst is, en allerleie zinlijke opvellingen beginnen te ontwaaken, vermits hij hem nu alle zodanige werken onthield, waarin alleen de verbeeldingskracht werd aangezef, alsmede de zulken, waarin eene romaneske liefde of zelfs wel dat geene, 't welk de Franschen zeer oneigenlijk *bagatelle* noemen, met de bevalligste kleuren gefchilderd werd, bleef 'er bij den toenmaaligen toefland van onze, en de buiten-

landsche nieuwe letterkunde, geen groote schat van dichtkundige werken over, welke hij hem dorst laten leezen: hij nam wijders in aanmerking, dat Herdersdichten en anderen van deeze foort, waarin schilderijen der Natuur, landlijke tafereelen en eenvoudige zeden waren ten toon gesteld, weinig indruk maakten op deezen jongeling, wiens neiging en oplettendheid reeds van zodanige eenvoudige voorwerpen afgetrokken, en ter opmerkinge op de wereld, waarin wij leeven, en op de menschen, die ons omringen, opgeleid was: fabelen schetsten wel menschlijke zeden, doch in een gewaad, het wel't den jongen SEELBERG laf voorkwam, en hem derhalven van dit zielenvoedsel afkeerig maakte: de Rector was ook huiverig om hem hekeldichten in handen te geeven, vermits hij bij hem reeds eene zucht ontdekte, om belagchelijke handelwijzen en zotheden te bespieden en te bespotten; de keus van de oude latijnsche Dichters was zeer schielijk beflist; onder de Grieken zou hij hem zeer gaarne den voortreffelijken HOMERUS hebben laten leezen, overtuigd, dat, vooral de *Odyssea* een heerlijk voedsel voor verstand en hart zoude geweest zijn; doch hij had hem nog alte veel andere kundigheden moeten verschaffen, dan dat hij in de Grieksche letterkunde zodanige vorderingen met hem hadde kunnen maaken, dat LODEWIJK vader HOMERUS in de oorspronkelijke taal had kunnen

verstaan; de schoone vertaaling van **VOS** was nog niet aanwezig, en liever zoude hij hem het *Vademecum voor vrolijke menschen* ter leezinge hebben gegeven, dan hem zodanige veranderingen (*Travestirungen*), gelijk die van Madame **DACIER**, van de voortreffelijkste werken der oudheid onder het oog te brengen: met dit alles vereischte **LODEWIJK**'s verbazende vlugheid, zijne verbeeldingskracht en zijn rustloos hart bij bezigheden, waaraan hij zijnen tijd meestal besteedde en die voor een gedeelte niet zeer bekooren konden, ook het een en ander zielsvoedsel, ten einde dezelve niet op gevaarlijke bijwegen te laten afdwaalen; en in deezen opzichte oordeel **WERKMAN** niets geschikter, om dit vuur op eene voor zijn zedelijk karakter weldaadige wijze te onderhouden, zonder dat het in vlamme uitbarsten konde, dan zijn verheven gevoel, zijne geestdrift, tot godsdienstige onderwerpen opteleiden — niet dat hij in de verbeelding verkeerde, als of het wezen van den Godsdienst meer berustte op innerlijke bevindingen, dan op eene bedaarde waakzaamheid over onszelven en op de regeling van onze driften naar den godlijken wil, ter waarneeminge van onze pligten in onzen personeelen toestand; maar hij was overtuigd, dat, de mensch tog nu eens zinlijk zijnde, de verbeeldingskracht, vooral in zekere jaaren, niet geheel moet veronachtzaamd worden; dat een Godsdienst, die zijnen zetel

alleen in het verstand heeft, in 't geheel geen Godsdienst, en dat het doordringen der ziel tot den almachtigen Oorsprong van alles, een zalig gevoel is, het welk ons versterkt, en aftrekt van het reikhalzen naar onzuivere, grovere voorwerpen: hierbij zag WERKMAN nog bijzonder op de in onze tijden onder jonge lieden zo zeer de overhand neemende ongodsdienstigheid, waartoe de zogenoemde geest van onderzoek, die in onze eeuw de heerschende smaak is, niet weinig medewerkt, terwijl dezelve door onvermoeide overpeinzingen van het ondoorgrondelijke, den grond, waarop 's menschen tijdelijk en eeuwig geluk moet gebouwd worden, van tijd tot tijd ondermijnt, en des los en onvruchtbaar maakt: in één woord, de Rector trachtte onzen LODEWIJK eene hartelijke liefde voor den Godsdienst en deszelfs beoefening in te boezemen; hij las met hem KLOPSTOK'S *Mesias*, en BODMER'S *Noach*; moedigde hem aan, om in zodanige uren, waarin het kloppende hart opvloog, zig uittrekte, en uit het lijf wilde springen, een onderwerp te zoeken, het welk dit hart maatig, tederhartig en met warmte omhelzen kon, ten einde, terwijl de verbeeldingskracht ongestadig en onrustig rondzworf, hetzelfde tot wegwijzer te verstrekken: in zodanige uren vermaande hij hem, zig te verheffen tot den Schepper van het geheelal, en vervolgens, geheel ingenomen met het groote onderwerp, in verrukking en

met een dichterlijk vuur Gods majesteit te bezingen, die alle deeze groote, duistere gewaarwordingen eenstemmig weet te maaken, zo wij zijnen Geest niet wederstreeven — **LODEWIJK** floeg deezen weg in, en hij bevond 'er zig zeer wél bij; de plegtigheden van den openlijken Godsdienst, en een stil gebed in eenzaam, aandoenlijke oogenblikken, vervulden zijn hart met eene zalige aandacht; hij maakte geestlijke gedichten, oden en liederen, welken, al waren het geene meesterstukken, nogthans hartlijke eerbied voor God, vlugge verbeeldingskracht en een wezenlijk dichterlijk talent te kennen gaven; hij componeerde eenige van **KLOPSTOK**'s verhevene heilige gezangen, en de zielsgesteldheid, in welke hij daardoor werd overgebracht, veredelde indedaad zijn gevoel van vriendschap en liefde, zonderde al het grove zinlijke daarvan af, zonder zijnen geest te verstrooijen, of van zijne naorstige letteroefeningen aftrekken.

Langs deezen weg bereikte **SEELBERG** nu het zeventiende jaar, had zeer groote vorderingen gemaakt in doode en leevende talen, in verscheidene takken der geschiedkunde, aardbeschrijving, oudheidkunde, wiskundige wetenschappen, wijsbegeerte, natuurkunde, welsprekendheid, dichtkunde, muziek, en in lichaams-oefeningen, gepast voor zijne jaaren, en de

Rector oordeelde hem , aangaande de weetenschappen , genoeg voorbereid , om hogere scholen te kunnen bezoeken ; doch meende hem , uit hoofde van zijne jeugd en van zijn aandoenlijk zenuwgestel , niet zonder eenen goeden leidsman derwaards te moeten zenden ; KRALHEIM keurde derhalven den voorslag zeer goed , om den jongeling door eenen Hofmeester te laten verzellen , en de vraag was nu alleen maar , wien men daartoe zou moeten verkiezen : men begreep zeer wel , dat men hem geenen slijven pedant , of een mensch moest bijvoegen , voor welken hij achting noch liefde hebben , en in wiens verkeer hij geen genoegen vinden kon ; om nu een voorwerp te vinden , waarin alle deeze stukken met de overige vereischte hoedanigheden van eenen Mentor vereenigd waren , zeker ! dit viel zo gemakkelijk niet ; terwijl men ernstig daarvan zijn werk maakte en naar zulk een voorwerp uitzag (hoewel niet , in de nieuwspapieren , alsof men eenen jagthond zocht) , maakte LODEWIJK kennis met zeker aartig en wakker jongeling genaamd KROONBERGER , Neef van den Rector : deeze jonge mensch had eenige jaaren geleden *Leipsig* verlaten , alwaar hij zig in de Rechtsgeleerdheid had geoeffend , was vervolgens Huisleeraar geweest bij eenen jongen Graaf , die echter onlangs overleden was , en nu wenschte als Hofmeester een Edelman naar de Academie te verzellen.

zelen; hij had een zeer bevallig voorkomen, was bescheiden en zacht van aart, doch daarbij in gezelschappen opgeruimd en geestig, ook had hij een goed vernuft. Waren het nu deeze uiterlijke voorrechten, of was het de naauwe betrekking, waarin hij met WERKMAN stond, of de bespraaktheid, hem zowel als de meesten van onze hedendaagsche veelweetende jongelingen zo eigen, waarmede KROONBERGER van alle takken der geleerdheid, doch bijzonder van de geestkunde, van de menschkennis en deszelfs leiding, van de beoefende wijsbegeerte, van eenvoudigheid en Natuur, en van opvoedingskunde wist te spreken? of, ik weet het niet! was het iet anders, 't welk den braaven Rector eene zo groote genegenheid voor deezen man inboezemde? genoeg, zodra hij ontdekte, dat LODEWIJK veel vriendschap voor zijnen neef toonde te hebben, kwam het besluit bij hem tot rijpheid, om denzelven voor Hofmeester van LODEWIJK voorteslaan: hij sprak daarover met den Voogd: „Ik zeg het niet,” voegde hij onder anderen daarbij, „omdat de Heer KROONBERGER een nabestaande van mij is; maar „deeze man heeft alle vereischte hoedanigheden, om den jongen Heer ten gids te versprekken: hij bezit wezenlijke en aangenaame „weetenschappen tevens, kent de wereld en „het menschlijk hart, staat bij den jongen „Heer in groote achting, spreekt van alles met

I. DEEL. F.

„ verstand en fijnheid, heeft een juist oordeel, „ heeft oude en nieuwe Schrijvers met nut gelee- „ zen, en is geen pedant” — nu, een pedant was hij voorzeker ook niet, en indien hij alle de overige eigenschappen; welke WERKMAN hem ter goeder trouwe toefschreef, zo wel had bezeten, als hij geen stijve pedant was, dan zou de keus volmaakt geweest zijn; doch hoe gemakkelijk valt het, een’ man te begochelen, die de menschen niet dan uit zijn boekvertrek waarneemt; die, gewoon aan de verkeerung met jonge knaapen van weinige kundigheden, welken zonder veel moeite kunnen doorgrond worden, niet voorbereid is tot de menigvaldige vermommingen en vercieringen met klatergoud, waarin de menschen op het tooneel der grootte wereld treden! Voor het overige was KROONBERGER eigenlijk geen kwaad en slecht mensch, maar een zwakke en losse knaap, een schoone geest, dat is een harsfenloos mensch, die, zonder wezenlijke kundigheden van eene zaak te hebben, over alles wist te redeneeren, terwijl hij het één of ander brokjen, uit de onnoemelijke maandfebriften opgeraapt, als een bal opwierp, naar maate hij oordeelde, dat de man, met wien hij in gesprek was, smaak in dit brokjen vinden kon: zijn zedelijk gedrag was oek vooral het beste niet; hij voegde zig altoos naar het gezelschap waarin hij geraakte; hij was vroom bij de vroomen, sentimenteel bij sentimenteels

lieden, een ligtmis onder de ligtmisen; voor het overige, gelijk alle schoone geesten, zeer aandoenlijk van harten mededogend, had zijnen laatsten penning over voor hem, die 'er hem over aansprak; daarenboven was hij ook niet misgedeeld van natuurlijke vermogens, doch nimmer hadt hij geduld en moeds genoeg gehad tot een aanhoudende inspanning — dit is een karakterstets van den Hofmeester, dien WERKMAN in voorslag bragt en welken Mijnheer de Majoor, zonder de minste zwaarigheid te maaken, van zijne hand aannam en zijnen pupil toevoegde.

Om evenwel te toonen, dat het onzen Rector niet geheel ontbrak aan oordeelkunde, en dat hij den inborst der menschen zeer goed kende, wanneer hij slechts tijd en gelegenheid had gehad, om dezelveu behoorelijk te doorzoeken, zal ik hier het beeld plaatsen, dat hij van LODEWIJK's zedelijk karakter ontwierp, toen hij hem in de handen van zijnen nieuwen gids overgaf. „Wij zijn hier nu,” zeide hij, nadat hij zijne hand genomen en hem naar zijn studeerkamer geleid had, „wij zijn hier nu on-
 „der vier oogen, en ik zal u, lieve Neef!
 „met alle vrijmoedigheid mijn oordeel over de
 „goede en kwaade neigingen die gij in uwen
 „kweckeling vinden zult, bekend maaken,
 „en waarop gij, die het menschlijke hart kent,
 „in 't vervolg uwe waarneemingen en poogin-

„ gen kunt grondvesten. De jonge Heer van
 „ SEELBERG heeft een doordringend verstand;
 „ hij kan schielijk eene zaak bevatten; denkt
 „ regelmatig en behoudt dat geene, wat hij
 „ één's begreepen heeft, in een geheugen,
 „ het welk weinige menschen in dien graad be-
 „ zitten: hij wordt bezield met eene groote
 „ vlugheid en rustlooze werkzaamheid, die het
 „ zeer belangrijk maakt, om haar aktoos
 „ aan den gang te houden, maar ook de be-
 „ hoorlijke paalen te stellen, zo dezelve niet
 „ langs kwaade wegen omdoolen zal: ik heb
 „ zulks gedaan, en hem, zo lang hij onder
 „ mijn opzicht is geweest, onafgebroken werk
 „ gegeven, en wel zodanig, dat deeze aanhou-
 „ dende inspanning bij anderen mischien van
 „ kwaade gevolgen voor de gezondheid zoude
 „ geweest zijn; doch bij hem was het nood-
 „ zaakelijk; werkzaamheid, bezigheden, daaden
 „ zijn het element, waarin hij leeft en zweeft:
 „ ieder zou door de strenge orde in de verdee-
 „ ling van den tijd, waaraan ik hem gewend
 „ heb, een stijve pedant geworden zijn; doch
 „ zijn temperament verzekerde mij wel degelijk,
 „ dat zulks bij hem niet te vreezen was, en,
 „ hoe zeer hij eindelijk ook aan deeze eenvor-
 „ mige en regelmatige leefwijze gewoon was,
 „ speelde echter zijn genie mij menigmaal zoda-
 „ nige strecken, die genoeg te kennen gaven,
 „ dat hij, indien men het gebit, hem in den
 „ mond gelegd, niet met honig bestrijkt, en het

VIERDE HOOFDSTUK 65

„ hem zo weing laat voelen, als mogelijk is, bij
 „ de eerste gelegenheid op de loop zal gaan:
 „ ten einde hem nute beweegen, zig deezen dwang
 „ vrijwillig te onderwerpen, ja daarna tetrachten,
 „ heb ik zijne eerzucht opwekken en hem toonen
 „ moeten, welk een roem, welk eene eer, welk
 „ eene innerlijke waardij en vertrouwen hij door
 „ zulk eene regelmaatige, nut aanbrengende
 „ werkzaamheid behaalen kon; en hier was nu
 „ zekerlijk het geval, dat men hem menigmaal,
 „ meer dan wel heilzaam was, geveleid heeft,
 „ waardoor hij wel aangefpoord is, maar tevens
 „ een groot genoegen over zigzelve heeft ver-
 „ kreegen, het welk van tijd tot tijd al is aan-
 „ gewakkerd, hoe meer bewustheid hij bij zig
 „ bespeurde, dat zijne natuurlijke vermogens hem
 „ groote voorrechten boven anderen verschafden:
 „ met dat alles is hij verstandig genoeg, om te
 „ begrijpen, dat men door eenen opgeblazen
 „ hoogmoed geen achting of liefde verwerft,
 „ en hierom heeft hij zeer sijn overlegd, zekere
 „ trotsche bescheidenheid aanteneemen, die hem
 „ zeer goed staat, waardoor zig echter de wij-
 „ ze man niet laat verschalken, dewijl dezelve
 „ niets meer en niets minder te kennen geeft,
 „ dan: „ wat zal de man groote oogen maaken!
 „ „ welk eene hoogachting zal hij mij toedraagen,
 „ „ wanneer hij ziet, dat ac' ter deeze edele een-
 „ „ voudigheid zo veel geest, talent en geleerd-
 „ „ heid schuilt!” hij is ongemeen aanvallig en het

„ zal hem niet ligt mislukken, iemands hart te
 „ steelen, wanneer hij 'er zig op toelegt: zijne
 „ voortreffelijke blijgeestigheid, waarin hij de
 „ aartigste invallen heeft, zou onnavolgbaar
 „ schoon weezen, zo niet bitterheid en spot-
 „ zucht, waartoe hij, helaas! in de laatste jaa-
 „ ren vóór zijns vaders dood den aanleg heeft
 „ verkreegen, somwijlen daarmede gepaard gin-
 „ gen: wij hebben echter, om hem van deeze
 „ spotzucht te geneezen, goed gevonden,
 „ volstrekt nimmer te lagchen over zodanige in-
 „ vallen — al waren ze ook nog zo kluchtig,
 „ — die hij ten koste van andere menschen
 „ voordbragt, en in tegendeel door een overluid
 „ gejuich onze goedkeuring te kennen te geeven
 „ zodra hij een onschuldige, fijne boert uitprak:
 „ ongelukkig is voor hem de eb en vloed van
 „ zijne luimen; hieraan is ten deele de avrecht-
 „ sche behandeling, die hij van zijnen Vader heeft
 „ moeten ondergaan, ten deele zijn humeur, dat
 „ zeer gemakkelijk kan gekrenkt en ontfeld worden,
 „ ten deele ook zijn ongemeen gevoelig en ver-
 „ dardteld ligchaam schuld, het welk wij, gaar-
 „ ne wil ik het bekennen, wel wat meer had-
 „ den mogen harden, zo mijne huisvrouw niet
 „ altoos gevreesd hadde, dat deeze tedere plant,
 „ de eenige stamhouder van een aanzienlijke Fa-
 „ mille daardoor zou geknakt worden. Veel te
 „ vroegtijdig heeft de Jongeling de wereld en de
 „ gebreken der menschen leeren kennen; ik vree-

„ ze, dat zulks niet alleen tegenzin en afkeer
 „ van het gezellige leven vroegtijdig bij hem
 „ verwekken, maar ook, dat zijn karakter,
 „ 't welk reeds veel te gemaakt is, eindelijk in
 „ 't geheel geen vastigheid meer behouden; dat
 „ zijn geheele gedrag niets, dan geveinsdheid,
 „ de kunst, om zig naar anderen te voegen, om ier
 „ der ter bereikinge zijner oogmerken te dienen,
 „ en zijne geheele loopbaan eenen toeleg ople-
 „ veren zal, om overal te kunnen uitblinken,
 „ te genieten en den meester te spelen; 't geen
 „ mij ondertusfchen doet hoopen, dat de zacht-
 „ zinnige inborst en welwillendheid, hem door
 „ zijne moeder ingeboezemd, niet geheel uit
 „ zijn hart wijken, maar vroeg of laat haare
 „ rechten wederom herneemen, en hem op het
 „ beter pad leiden zullen, is zijne groote nei-
 „ ging tot vriendschap en liefde: hij is met hart
 „ en ziel verkleefd aan den geenen, die bij hem
 „ in gunst staat; doch ook deeze kan, he-
 „ laas! dikwijls door vleierij gewonnen wor-
 „ den, en ik ben zeer beducht, dat hij gevaar
 „ loopt, van eerlang bij alle zijne menschken-
 „ nis, veeltijds van valsche vrienden bedrogen
 „ te worden: hij kan zig aan een geliefdkoord-
 „ voorwerp zodanig overgeeven, dat hij bij het
 „ smartlijk afscheid neemen — al waar het
 „ ook slechts eene scheidung van eenige maanden —
 „ door stuiptrekkingen schijnt overvallen te wor-
 „ den: maar zijn hart is ook zo geweldig deel-

„ niemend, en daarbij zo aandoenlijk, zo overge-
 „ geven en vatbaar voor gelijkaartigheid (*Sym-*
 „ *pathie*) en liefde, dat hij volstrekt geen on-
 „ *verschillige* menschen lijdén kan; ieder *moet*
 „ *iet voor hem weezen*, en met iemand, die hem
 „ geen liefde toedraagt, kan hij in 't geheel
 „ niet over weg; hij *veracht* hem, of hij doet
 „ alle mogelijke moeite, om zijne genegenheid
 „ te winnen: hij wil echter ook uitsluitend
 „ voor ieder *alleen alles weezen*, en hij is —
 „ ik weet niet of uit eerzucht, of eigenliefde,
 „ of uit een edel gevoel — zo jaloeers in de
 „ vriendschap, als een minnaar bij mogelijk-
 „ heid in de liefde zijn kan. Zijne neiging
 „ tot de schoone sexe neemt dag aan dag toe;
 „ maar hij heeft het hoogste, beste denkbeeld
 „ van de voorrechten van het vrouwlijke charak-
 „ ter boven het onze — ik beef wanneer ik
 „ 'er aan denk, wat 'er wel van hem worden
 „ kon, wanneer hij verliefd worden, eene kwaa-
 „ de keus doen, en dan de oogen openen zoude,
 „ Hoe veel genoegén ik 'er nu altoos in ge-
 „ schept hebbe, dat hij de sexe groote achting
 „ toedraagt, en hoope, dat dit hem van laage
 „ buitenspoorigheden zal terug houden, heb ik
 „ evenwel zorgvuldig getracht, hem al dat gee-
 „ ne te onthouden, 't welk aan zijne overdree-
 „ vene tederheid en sentimenteel gevoel een ge-
 „ vaarlijk voedsel zoude kunnen verschaffen. On-

„ dertusfchen moest men zijne verbeeldings-
 „ kracht volftrekt niet alte naauw bepaalen; het
 „ was maar niet mogelijk, den jongeling met
 „ zodanige geestdrift bezielc, geheel nuchteren
 „ te houden, en alleen bij een bedaard over-
 „ leg te bepaalen, omdat alle zijne poogingen,
 „ werkzaamheden en gewaarwordingen, romanesk
 „ fcheenen, het welk dan ook wel vooreerst
 „ nog zo blijven, ja mogelijk nog toencemen
 „ zal: tot nog toe zijn veele driften, veele
 „ hartstogten in hem verborgen, die bijna nog
 „ geen naam hebben, en op geen vast voor-
 „ werp gevestigd zijn: het is een zwerm van
 „ jonge uitvliegende beien; ik ftond dan te kijken,
 „ waar de zwerm wel zou heen trekken; ik
 „ wist, dat waar de Koningin haare plaats ver-
 „ kiest, alle de overigen volgen: menige zwerm
 „ heeft in den beginne twee Koninginnen, tot de
 „ ééne wijken moet; bij hem was 't nog niet
 „ bepaald, of liefde, eerzucht of eigenliefde den
 „ troep zoude aanvoeren; dit was echter zeker,
 „ dat de jonge zwerm, bijaldien zij in een
 „ moeras geraakte, geheel bederven, of zo zij
 „ zig aan een zwak, jong takjen hing, met het-
 „ zelve neêrvallen, of zo hij vijandlijk op
 „ een levend fchepfel aanviel, hetzelfde doode-
 „ lijke wonden toebrengen zoude; doch de
 „ zwerm was nog te woelig, te wild, te wei-
 „ nig gewoon aan een geregelde orde, dan dat

„ ik hem had kunnen opvangen; hij zou in den
 „ korf niet gebleven zijn; uit dien hoofde
 „ trachtte ik hem op het vrije veld luchtwaards
 „ te drijven, om eerst nog uitteraazen in den
 „ ruimen dampkring, alwaar hij geen nadeel lij-
 „ den noch doen kon, tot hij eerst bedaarder
 „ was geworden; ik liet evenwel niet na, hem
 „ in 't oog te houden — ik hoop dat gij mij wel
 „ zult begrijpen? — Vermits men zonder geestdrift
 „ volstrekt niets met hem kon uitvoeren, heb ik
 „ de edelste van alle geestdriften, naamlijk die
 „ voor den Godsdienst, bij hem verwekt: moes-
 „ ten tog deeze of geene gewaarwordingen bij hem
 „ overdreeven zijn, dan was het mij aangenaam,
 „ dat het de godsdienstige gewaarwordingen
 „ waren: gij begrijpt ook wel, dat ik geen
 „ godsdienstigen dweeper van hem heb willen
 „ maaken, en dat zulks van hem geenzins te
 „ vreezen was; maar het denkbeeld, waarmede
 „ ik hem geheel en al heb zoeken te bezielen,
 „ te weeten, alles te doen om Gode te behaa-
 „ gen, en tot Hem te naderen; naar de hoog-
 „ ste verstandlijke en zedelijke volmaaking te
 „ streeven, en de lieveling te zijn van Hem,
 „ die ons allen met liefde omhelst; om geheel
 „ in Hem te leven, Hem aantehangen, naar
 „ Hem te hooren, zig met Hem te vereenigen;
 „ dit streeven, deeze verhevene graad der liefde
 „ jegens God, heeft hem afgetrokken van laffie

„ minnerijen en van veelerhande romaneske
„ bedrijven, waarin hij anderzins ligtlijk had
„ kunnen verdwaalen: dat dit middel niet al-
„ toos de proef zal houden, wanneer hij in de
„ groote wereld komt; wanneer hij minder tijd
„ heeft om tot zigzeiven te komen en zig alleen
„ met zigzeiven te bemoejen; wanneer tallooze
„ aanpooringen van alle kanten zijne ziel tot
„ het aardfche terug trekken en 'er natuurlijke in-
„ nerlijke opwellingen bij komen zullen — dit alles
„ begrijp ik zeer wèl; doch dan, Mijnheer! zal
„ uw gewigtigst werk beginnen: noodzaakelijk
„ zult gij in dit geval iet moeten uitvinden,
„ dat deszelfs plaats vervangt; gij zult een ge-
„ voel moeten verwekken, 't welk niet opleidt
„ tot een afgetrokken onderwerp, maar tot een
„ edel en daarbij magtig gevoel, dat zijn ge-
„ heele wezen bestuurt — ik ben van oordeel,
„ dat gij dan zorg moet draagen, dat hij
„ op een deugdzaam meisjen verliefd worde,
„ opdat hij in deeze nieuwe geestvervoering
„ deugdzaam moge weezen, om zijne DUL-
„ CINEA waardig te worden — meer heb
„ ik u van onzen jongeling niet te zeggen;
„ doch ik sta 'er voor in, dat ik een juiste
„ schets van hem heb opgegeven.”

Ja, zulks heeft de braave WERKMAN we-
zenlijk ook gedaan, en vermits wij, lieve Lee-

76 LODEWIJK VAN SEELBERG.

zers! uit deeze juiste schets gezien hebben, in hoe verre de eerste kenzaaden van LODEWIJK zig ontwikkeld, en wat wij in 't vervolg van tijd voor hem te vreezen hebben, of van hem hoopen mogen, zullen wij dit Hoofdstuk eindigen en in het *vijsde* de geschiedenis van zijn leven vervolgen.

VIJFDE HOOFDSTUK.

Onze weet-al, de lieve Heer KROONBERGER, hoorde dit alles aan met een goedkeurend aartig meesmuilen, het welk indedaad niets anders zeggen wilde, dan: „Ik had niet verwacht, dat mijn goede oude Neef, de Recto, zig met zo veel smaaks uitdrukken konde, en zulk een fijne opmerker was.” Vooral vond hij de gelijkenis van de beïnzverm zeer schoon; want hij zag alleen op de dichtelijke stoffe in deeze aanspraak — even als de Poëet in den *Zwarten Man* (*), bij de flauwte van een braave, onder de bitterste smart bezwekene vrouw, niets ziet, dan de schoonheid der situatie, waarover hij, in blijdschap weggerukt, door handgeklap en het geroep van *bravo! bravo!* zijne goedkeuring te kennen geeft, in plaats dat hij met deelneeming ter hulpe had behooren toeteschieten — dat deeze aanspraak zeer gewigtige, en zijne geheele oplettendheid waardige aanmerkingen behelsde, welke bij de vorming van vlugge jongelingen, bedeed met eene aandoenlijke verbeeldingskracht, meer of min van een goed gebruik kunnen weezen, zulks kwam hem zo weinig in de gedachten, als mischien

(*) Een Tooneelspel door de meesterlijke hand van GOTTFRER op den Engelschen trant uitgewerkt.

veele mijner Leczeren, die liever in deszelfs plaats het één en ander anecdootjen en kluchtig verhaal zouden verkozen hebben, dan deeze wijldloopige karakterfchets. „Ik dank u, bes-
 „te lieve man!” zeide de Heer KROONBER-
 GER, „voor het aangenaame uur, ’t welk gij
 „mij verschaft hebt; gij bezit meerder opmer-
 „kingkunde, smaak, deelaemend sijn gevoel,
 „dan ik immer had kunnen verwachten, en ik
 „ben ’er grootsch op, de voetstappen van zulk
 „een’ man te mogen drukken; laat de zaak nu
 „maar aan mij over; gij zult zien, wat goed ge-
 „bruik ik van deeze mij gegevene wenken zal
 „weeten te maaken, en ik hoop, dat gij eer-
 „lang veel vreugde aan den Heere VAN SEEL-
 „BERG zult beleven: een gevoelig, aandoen-
 „lijk hart is tog altoos een groote schat, en
 „zonder vlugheid en zekere geestdrift zal men
 „nooit een groot man worden” — — „En
 „zonder een bedaard verstand nimmer een nut-
 „tig mensch,” voegde de Rector daarbij, ter-
 „wijl hij den jongen Geleerde met een min of
 „meer gefronsd voorhoofd, weder bij het gezels-
 „chap bragt.

Onze twee jonge Heeren werden nu, wél voorzien van geld, wissels en fraaje kleederen, tegen Paasfchen naar *Leipzig* gezonden: daar komende was de vacantie zo eerst begonnen; KROONBERGER zocht zijne oude bekenden

weder op, en maakte ook nieuwe kennis met veele anderen; zo doende werd de tijd met bezoeken doorgebracht: hij verkeerde gaarne met de schoone sexe, bij welke hij zig zeer bemind wist te maaken door allerhande lieflijke begaafdheden; bij voorbeeld: door dansen, filhouëtteren, verzen te maaken, kleine geestige spellen uitte vinden, zingen en andere zoete aartigheden van die natuur: **LODEWIJK**, die, gelijk wij weeten, een groot vriend van vrouwlijke gezelschappen was, en, hoe zeer hij ook den arbeid beminde, nogthans zeer veel behaagen schepte in deeze rust, na een zo aanhoudende ernstige inspanning, en in de edele academische vrijheid, tierde in deezen kring, als de visch in het water: zijne gestalte, die gantsch niet onbevallig was, en door zijne fiere jeugd belangrijk begon te worden, zijne kundigheden in de muziek, en zijne geestigheid, maakten, dat hij ieder behaagde; en hij behaagde, (dit spreekt van zelf,) niemand beter, dan zigzelven, stelde veel vertrouwen op zijne vermogens, ontdeed zig maar alte schielijk van de schoofsche stijfheid, en genood de vrijheid, waarin hij thans leefde, zodanig, als het eenen Edelman voegde: alzo, gelijk wij vernomen hebben, de openbaare lesfen nog niet waren begonnen, en hij evenwel niet wilde noch konde zonder bezigheden zijn, las hij veel, wanneer hij t' huis was; in de gezelschappen, waar hij toegang kreeg, sprak men

60 LODEWIJK VAN SEELBERG.

van alle nieuwe lettervruchten, en SEELBERG was beſchaand, dat hij de minſten van dezelve kende; hij verzocht derhalven zijnen Mentor hem met de letterkunde bekend te maaken, die zulks zeer verſtandig en noodzaakelijk vond; WIELAND's nieuwe betoverende gedichten — de vroeger uitgegevene Werken van deezen grooten Man had hij reeds in WERKMAN's huis gelezen — ROUSSEAU's nieuwe *Heloiſe*, VOLT-AIRE's geestige treurſpellen, en andere Duitſche en Franſche Dichters, werden niet zo zeer gelezen, als wel ingezwolgen — men kan gemaklijk nagaan, dat LODEWIJK's verbeeldingskracht eene geheel andere gedaante kreeg; dat hij thans zelden in de zielsgeſteldheid was; om zig aan godsdienſtige gewaarwordingen overtegeeven en dat een defert uit KLOPSTOK's *Mesſias* hem na eenen welluſtigen maaltijd uit WIELAND's *Idris*, niet ſmaakte — Ondertuſſchen verliepen de dagen tot den tijd, dat de leſſen een begin namen; KROONBERGER en SEELBERG waren boezemvrienden geworden, verkeerden als broeders met elkander, en de kweekeling kon buiten zijnen lieven Hofmeester niet meer leeven: men moest nu evenwel overgaan tot de beoefening van ernſtige weetenschappen; maar zulks was, gelijk wij weeten, de zaak van KROONBERGER in 't geheel niet, nog minder had hij luſt, de verveelende leſſen met een jong Heer t' huis te herhaalen; doch men kon nu niet

anders: zij waren gelast, in het eerste halve jaar de lessen over het Recht der Natuur, over de *Institutiones*, en over de Vaderlandsche historie bijtewoonen; men maakte daarvan ook een begin, waarbij men zig in de snipperuuren eenigzins in de Natuur- en Letter-kunde oefende, zondags en somwijlen ook nog wel eenen dag in de week, gezelschap bezocht, muziek maakte, en ter uitspanninge aangename Schrijvers, in rijm en onrijm, las: SEELBERG, gewoon zijnen tijd met goed oogmerk te besteedden, bezocht in de eerste drie maanden de lessen stiptlijk, en herhaalde dezelve even zo naarstig t'huis; hij kon zig echter niet onthouden van, als de slag van de klok hem van het leezen eens bevalligen Dichters afriep, aantemerken, dat het evenwel te beklagen was; zo menig uur te moeten verspillen met de dorre weetenschappen, waarmede men de kost cerlang zou moeten verdienen, en die alleen het geheugen bezig hielden, bij gevolg geen voedsel voor verstand en hart opleverden: in de vierde maand kwam hij dikwerf zeer misnoegd uit de lessen over de *Institutiones* t'huis, begreep, dat de Profesfor niets had gezegd, dan 't geen eensdeels reeds in het boek stond en men even zo goed t'huis, binnen eenen veel korteren tijd, had kunnen naleezen, en anderdeels ieder, die een gezond verstand had, bij het leerboek had kunnen voegen; in de laatste twee maanden eindelijk verzuimde hij menige les,

terwijl hij het onverantwoordelijk oordeelde den tijd op zulk eene elendige, laffe wijze te verkwisten, en meende, dat vier bladzijden uit WIELAND'S *Agathon*, veel meerder waardig waren, dan een geheel *Collegium juris naturæ*: natuurlijk moest in het volgende halve jaar deeze afkeer van alle zodanige weetenschappen, die niet, dan door de beoefening van dat geene wat zij leeren, in het burgerlijke, wezenlijk doelmatig, werkzaam, voor den Staat en het menschedom nuttig leven, belooning en geueugten verschaffen; doch voor het overige, bij het aanleeren van haare beginselen niet zeer bekooren kunnen — ik zeg, de afkeer van deeze weetenschappen moest noodzakelijk toeneemen; hoe minder LODEWIJK zig daarmede begon te bemoejen, hoe meer hij zijnen smaak streefde door het leezen van zodanige boeken, die de verbeeldingskracht, het vernuft en de algemeene neiging om op alles te letten, behalven op 't geen eene bepaalde levenswijze in den Staat ten doel heeft, bezig hielden, en eindelijk, hoe meer men, bij voorbeeld, met de lesfen over de Pandecten vorderde, waarvan hij de eerste grondbeginfelen als verveelende onderwerpen had verworpen, bijgevolg den draad geheel kwijt was geraakt: maar Mijnheer de Hofmeester, die 'er zig weinig liet aan gelegen liggen, om den Heer VAN SEELBERG tot eenen nuttigen Staatsburger te vormen, wanneer hij

flechts met hem, die immers buitendien een rijk Edelman was; die van de studie geen kostwinning behoefde te maaken, eenige jaaren aange naam, genoeglijk en ook niet geheel werkloos kon doorbrengen — de Heer Hofmeester, zeg ik, stond gaarne toe, dat de rechtsgeleerde lessen van tijd tot tijd zeldzaamer, en eindelijk in 't geheel niet meer bezocht werden.

Het was ongelukkig voor onzen **LODEWIJK**, dat hij in zijne eerste jeugd, bij alle zijne onkunde, wijzer geweest was, dan zijne geleerde Hofmeesters; want dit had hem een slecht denkbeeld ingeboezemd van de werkzaamheid der geleerdheid op het gezond verstand: dit slecht denkbeeld verdween nu wel weder toen hij in het huis van den Rector de zaak der geleerdheid de zijne maakte; doch dat het hem daar zo gemakkelijk viel, om binnen een kort tijdbestek al het verzuimde wederom intehaalen; dat hij met zijn vlug verstand zo diep doordringen en zo veel in zijn voortreffelijk geheugen bewaaren kon, zulks had hem eene groote verbeelding van zichzelf ingeboezemd, die hem zelfs in het denkbeeld bragt, als of 'er bevoorrechte genieën waren, waarvan hij één was, die, zo zij ook niet alles reeds uit de Natuur wisten, nogthans ten minsten zonder inspanning alles doorgronden, alles begrijpen konden; dat het hem slechts een half jaar werks behoefde te kosten, om het werktuiglijke

84. LODEWIJK VAN SEELBERG.

van eene weetenfchap te leeren, waarbij anderen verſcheidene jaaren achteréén hadden moeten zweeten; dat men den geheele kraam, waarom men drie jaaren lang op de Academie moest liggen, in het laafte halve jaar, of door den flenter, wanneer men reeds een ampt bekleede, ſpoedig genoeg bevatten, of ook des noods dit goedjen geheel ontbeeren, en bij een gezond verſtand, bij wereld- en menſch-kennis, in elken ſtand een nuttig man weezen kon: vermits hij vervolgens in deezen tijd de boeken van ROUSSEAU, zijnen lieveling onder de Schrijvers, te weeten, deszelfs wijsgeerige redevoeringen en brieven over den invloed der kunſten en weetenſchappen op de gelukzaligheid, over den oorfprong der ongelijkheid onder de menſchen; daar en boven veele Romans, Levensgeſchiedeniſen van Helden, uit vroegere eeuwen, en over 't algemeen eene menigte van zodanige ſchriften las, waarin groote en heerlijke droomen, onbereikbare Ideaalen, en leſen volftrekt niet gepast voor de wereld waarin wij leven, voorkwamen; nam zijn geest weder een geheel anderen vlugt: hij wilde een wereldburger zijn, ademde vrijheid, verachtte allen dwang, alle ſtelige geleerdheid, alle maatſchappelijke overeenkomst, al het onderscheid van rang en ouderdom; hij leefde, ſtudeerde, werkte, gelijk zijn hart hem ingaf; blaakte altoos van begeerte om uittemunten, eerlang groote en buitengewoone dingen in de wereld te verrichten,

veel opgangs te maaken, verouderde misbruiken aftefchaffen, alles te hervormen, en evenwel maakte hij zig niet eens bekwaam, om slechts in een enkele loopbaan, van hoe weinig belang ook, behoorelijk aan de vereischten te voldoen: bij dit alles was hij echter geen luiart, besteedde ook niet zeer veel tijds aan het gezellige leven, maar las, schreef, studeerde naarstig, maakte opstellen; doch zijne werkzaamheid had geen verstandige, doelmaatige richting, en bij zijn leezen nam hij geene wijze keus in acht: KROONBERGER had ondertuschen eenen kleinen minnhandel begonnen, en hield zig bijna van den morgen tot den avond op in het huis van een' ambachtsman, wiens dochter het voorwerp zijner tederheid was.

Wij hebben aangemerkt, met welke godsdienstige gewaarwordingen SEELBERG het huis van den Rector had verlaten, dat echter het leezen der nieuwe Dichters deeze gewaarwordingen bij hem al vrij veel verzwakt had — niet alsof hij een verachter van den Godsdienst ware geworden; maar zijn hart kon zig niet meer verheffen tot een innige, levendige eerbewijzing voor God: KROONBERGER had hem geene boeken, althans niet met opzet, in handen gegeven, waarin de Godsdienst van JESUS met een ongereimde geestigheid, met een kwaad opzet en ligtvaardigheid aangerand, en het bes-

te van alle boeken, de Bijbel gefmaad en gelasterd werd; van VOLTAIRE's schriften had hij geen anderen dan alleen de tooneelftukken, en over 't algemeen in 't geheel nog geene boeken van dien aart gelezen; hij zou dezelve ook, al waren zij hem onder het oog gekomen, met verachting weggeworpen hebben, want hoewel hij zelf zeer satyriek ware, verfoeide hij echter in alle opzichten den spot, dien men drijft met ernstige, eerwaardige, althans in de oogen van andere menschen eerwaardige, en zodanige dingen, waarop zo veele edele menschen hunne rust grondvesten; doch zijn onderzoekende geest bepaalde zig gaarne bij twijfelingen, die den schijn van waarheidsliefde hadden, dewijl hij onderfelde, dat God ons het verstand niet te vergeefs had geschonken, en hij zulk een groot denkbeeld van het zijne koesterde, dat hij zig verbeeldde, in den Hemel en op de aarde alles te kunnen doorgronden, wanneer hij hetzelfde maar behoorelijk wilde inspannen: hij las ROUSSEAU's *Emile*, vond de geloofsbelijdens van de *Vicaire Savoyard* ongemeen schoon, en oordeelde, dat te twifelen, gelijk ROUSSEAU twijfelde, veel belangrijker was, dan zó te gelooven, als de meeste menschen gelooven: over 't algemeen las hij eenige schriften, waarin tegenwerpingen tegen de noodzaakelijkheid en echtheid van eene mondinge en schriftlijke godlijke Openbaaring geop-

perd waren, als bij voorbeeld: *L'antiquité dévotée*, van BOULANGER; en schoon hij deeze boeken met bescheidenheid en zonder een kwaad oogmerk daarbij te hebben, bezigde, waren dezelve nogthans van die uitwerking, dat de Godsdienst voor hem geen onderwerp van zielsuitstorting was; dat hij denzelven daarentegen tot een voorwerp van het verstand en van eene koelhartige redeneering maakte; dat de Godgeleerdheid in de plaats van den Godsdienst kwam, en een leerstellig gebouw, waaraan altoos wat te lappen viel, den grond besloeg, waarop te voeren ongekunsteld en ongedreven, de aangenaamste, weldaadigste, schoonste planten opluikten, takken der dankbaarste, verhevenste, heiligste gewaarwordingen ontsprooten, en die welker rijke vruchten van menschlievendheid en deugd opleverden: wij zullen in het verder beloop deezer geschiedenis ontdekken, van welke gevolgen deeze verandering voor LODEWIJK's zedelijk gevoel waren; vermits wij evenwel nu zijn temperament kennen, zal het ons gemakkelijk vallen, ons te overtuigen, dat zijne tegenwoordige levenswijze, zijne bezigheden en zielsgesteldheid, hoe zeer dit alles ook zijne eigene keus, zijn eigen werk ware, hem evenwel weinig eigenlijke zielsrust verschafte: hij zocht, hij wenschte altoos, en zijn onrustige, werkzaame geest slingerde hem zonder ophouden heen en weder, dreef hem van de ééne verrichting tot de

andere, van het ééne gevoele, van het ééne ontwerp tot het andere.

Anderhalf jaaren nu in *Leipsig* doorgebracht hebbende bekwam hem en zijnen lieven, getrouwen Gids, in de herfst-jaarmis, de lust, om zig voor gereede betaaling tot Vrijmetselaars te laten opneemen — een nieuw renperk voor eenen werkeloozen, woeligen geest! want de voorhof van den gefloten tempel wemelde in dien tijd reeds van den woesten hoop van verward door elkander loopende, door de maatschappij als onbruikbaare bedorvene leden, afgesnedene dagdieven, krankzinnige dweepers, zakkerollers, wellustlingen, landloopers, ontsnapte rasphuisboeven, en gevlugte bescherming-zoekende bankrotters — door deezzen listigen hoop drong nu ook onze jonge SEELBERG met veel moeite heen, en las daarbij ongemeen veel van de voddereien, welke over de koninglijke kunst geschreven zijn: het getal van zijne nietswaardige broederen vermeerderde geweldig, hij gaf aalmoesfen aan de dorstigen, bevestigde met eenen eed de vriendschapsbeloften aan de geenen, die hij niet kende, of die hij met verachting beschouwde; nam zedelésfen aan van den booswicht, leerde verhevene wijsheid van de zotten, wat goudmaakerij van den bedelaar, geestenzien van zwakke verftanden, beoefenende wijsbegeerte van buitenspoorige, losbandige schurken, en staatkunde van menschen

uit de laagste clasfe: vermits echter SEELBERG tevens zo veele waardige en verftandige mannen onder deezen hoop ontdekte, en dezelve de trappen des tempels zag opklimmen, werd zijne begeerte ook fterker, om verder doortedringen en het waare heiligdom van nabij te aanfchouwen: de nafpooringen over het wezenlijke in de geheimen der Vrijmetfelaaren hebben hem derhalven geduurende een lange reeks van zijne levensjaaren bezig gehouden; doch alzo een verhaal van dat geene, wat hij al of niet gevonden heeft, eigenlijk niet behoort tot het oogmerk van dit boek, zullen wij 'er liever van zwijgen, mifchien echter in 't vervolg, en het verder beloop deezer gefchiedenife gelegenheid vinden, te toonen, wat invloed de denkbeelden in de eerwaardige orde der Vrijmetfelaaren verzameld, op zijne denk- en handel-wijze gehad hebben.

*

ZESDE HOOFDSTUK.

Nu is het tijd den Leezer rekenschap te geven, wat van het aandoenlijk hart van onzen jongeling, in de verkeering met zo veele lieve Dames, die hij in *Leipsig* dagelijks bezocht, eindelijk nog geworden is; of hij niet bij één van haar zijne vrijheid verloor, en of deeze eerste liefde de weldaadige gevolgen bij hem voortbragt, die de goede Rector daarvan verwachtte: hij zag in de eerste twee of drie maanden ieder fraai, jong meisje met deelneeming aan, zonder zig voor één van haar bijzonder te verklaren; kreeg geduurig nieuwe kennissen, die hem de keus moeijelijk maakten; verkeerde met allen op eene luchthartige en vervolgens vertrouwelijke wijze; doch 's avonds t'huis komende was zijn hart zo weinig van een afzonderlijk voorwerp bekoord, dat zijne verbeeldingskracht tijds genoeg had, om in andere gewesten rondtezwerven; vermids echter tusfchen het zeventiende en agttiende jaar van ons leven gemeenlijk iet in ons opkomt, 't welk ons doet wenschen, dat toch eenig meisje meer voor ons mogte weezen, dan een aangenaam gezelschap en onze vriendin, (een toestand, welken de lieve, aartige Fransche Dichters dikwijls veel natuurlijker gefchetst hebben, dan mijne pen, alleen voor

stijve profa geschikt, in staat zoude zijn te doen, en ik tot mijne bedoeling noodzaakelijk oordeel,) en LODEWIJK niet alleen in deeze jaaren, maar ook meer dan andere Jongelingen tot liefde overhelde, ontstond ook in het tweede drielal van de maanden zijns verblijfs in *Leipsig* dikwerf bij hem een geheim verlangen naar zulk een zielsvoogdes: hij begon derhalven de ééne of de andere met meerdere deelneeming te beschouwen, betoonde dezelve een paar dagen bijzondere achtig, geraakte ook weleens in eenen korten verlieden tweestrijd met haar, over de ééne of andere verzuimde kleinigheid, en dacht des avonds, als hij ging slaapen, aan deeze Donna; met dat al sloop hij zeer gerust, genoot zijn ontbijt vóór hij weder aan dit meisje dacht; hieldt zig vóór en na met andere sentimenteele beuzelingen bezig, had goede en kwaade luimen, die ook al uit andere bronnen opwelden, en wanneer hij het meisje gedurende eenige dagen juist niet zag, of koel van haar meende behandeld te zijn, of een ander minnaar, zo hij zig verbeeldde, boven hem begunstigd werd, dan vond ééne tweede even zo schielijk een plaats in zijn hart; de eerste was vergeten en de kortduurende, nietsbeduidende Roman begon weder op nieuw.

Daarentegen was de Heer KROONBERGER tot boven de ooren toe op zijne Schoone verliefd, en besincerde geheele boeken papiers met te-

dere verzen op dat lief kind: in deeze gemoedsgefeldheid werd de raad van den goeden Rector, om den jongen SEELBERG insgelijks verliefd te laten worden, (ten einde zijne verbeeldingskracht vastigheid te geeven,) voor hem van tijd tot tijd gewigtiger: dit was ook van alle de heilzaame wenken, die de braave man hem had gegeven, indedaad de eenige, welke hij met zijne oplettendheid verwaardigde; voor het overige bemoeide hij zig met de geestlijke en zedelijke vorming van zijnen kweekeling zo weinig, alsof hij bij hem geen ander beroep had gehad, dan straatflijpen en het geld helpen verteeren: doch het eerste lag hem zeer na aan het hart; hij boertte menigmaal des avonds, wanneer zij uit een gezelschap t'huis kwamen, met LODEWIJK, dat hij de ééne of andere van de schoone Dames met buitengemeene verliefde oogen had aangezien; doch dit was in de lucht geschermd, 't welk duurde tot de herfst-jaarmis, waarvan ik boven gesproken heb, en wanneer zij Vrijmetselaars werden: nu gebeurde het, dat onder de menigte van vreemdelingen, die ten tijde van de jaarmis ten deele door bezigheden, ten deele door nieuwsgierigheid naar *Leipsig* worden uitgelokt, zeker Keur-Saxisch Colonel, niet verre van de stad woonende, met zijne eenige dochter derwards kwam, en zig ter verrichtinge van zijne bezigheden agt weken aldaar ophield: zij namen hunnen intrek in een huis waarin SEELBERG met zijn' Hofmeester

verkeerde: JULIA, dit was de naam van de Dame, was nog geen zeventien jaaren oud, van eene voortreffelijke gedaante en een bevallig ge-
haar, hoewel men haar niet eigenlijk schoon kon-
de noemen: haare spreekende groote oogen, uit
welke vriendlijkheid en een fijn verstand schitter-
den; haar allerlieft bruin hair, 't welk zij met
zeer veel smaaks wist te kappen; haar vel, als
sneeuw zo blank; haare altoos roode en frische
lippen; haare onnavolgbaar ongedwongene,
vriendlijke, edele houding; het aangenaam, lieflijk
geluid haarer stem; haare geheel buitengewoon
betoverende, bekoorelijke vlugheid; haare fijne
geestigheid; haare aangename verkeering; haare
begaafdheid, om met een uitgezochte fraaiheid
en inneemendheid, en nothans op de eenvou-
digste wijze, met geringe kosten, altoos uitge-
dost, altoos naar de mode, en evenwel zeer na-
tuurlijk gekleed te verschijnen; haare bekwaam-
heid in allen vrouwelijken arbeid; de fijne, den
vrouwen zo geoorloofde, zo noodzaakelij-
ke, prijslijke coquetterie, waartoe zij de
eerste beginfelen bijna mede op de wereld bren-
gen; deeze groote op de beschouwende men-
schenkennis gevestigde kunst, welke wij mannen
nimmer volleeren, of volkomen verstaan, en die
JULIA alleen uit zigzelve en nothans zodanig
in haare magt had, dat zij daarin uitmunte bo-
ven vrouwen, die lang in de groote wereld ver-
keerd, de beste onderwijsters en voorgangsters

gehad, en alle romans en opvoedingsfchriften van onze galante nabuuren gelezen hadden; haare gaven, om ieder voor zig inteneemen, om ieder van de rechte zijde te treffen; onder tien aanbidders niet één' te beledigen, niet één' te begunftigen, niet één' aftewijzen; de gaaf, om zig te voegen naar den toon van elk gezelschap, of denzelven ongemerkt op andere onderwerpen te leiden; deeze gaaf was haar uit de Natuur eigen; (want zij was ten platten lande opgevoed, had zeer weinige menschen gezien, zeer weinige boeken gelezen, maar dat geene, wat zij ééns zag en hoorde, begreep zij volkomen en behield het in haar geheugen, en weinige menschen kunnen in zulk eenen hoogen graad de begaafdheid bezitten, van naar te bootzen, zig naar alle omstandigheden te schikken, en zig het ontleende zo eigen te maaken, dat het oorspronkelijk wordt,) dit alles maakte haar overal, waar zij kwam, tot een voorwerp van algemeene bewondering; en wanneer zij slechts een half uur in een gezelschap had doorgebracht, vond zij zig omstuwd van den geheelen zwerm van jonge mannen, terwijl de overige ijdele meisjes, die om haarentwil over 't hoofd gezien werden, van kwaadheid op de tanden beetten, en evenwel JULIA in 't geheim haare nijldige bewondering niet weigeren konden.

Zodanig een meisjeen nu volkomen geschapen te zijn voor SEELBERG, die wezenlijk

in veele opzichten eene merkelyke gelijkheid met haar had; ook vonden zij van wederzijden, nadat zij nog maar weinige uren met elkander verkeerd hadden, en de volgende dagen al meer en meer, door de kracht van gelijkaartigheid, zulke eene genegenheid voor elkander, dat de ééne oogen en woorden alleenlijk voor den ander had: aanmerkelijk was het inderdaad, dat zij in den loop van hunne denkbeelden, in het gebruik van hunne natuurlijke vermogens, in hunne smaak, zelfs in de minste kleinigheden, in hunne nietbeduidende, ongekunstelde gewoonten, in hunne luimen, in den toon van hunne geestigheid, in de onbeschrijfelyke vlugheid van temperament, kortom, in hunne geheele hoedanigheid zo zeer naar elkander geleeken, dat, indien het waar zoude weezen, dat zulke gelijkaartigheden de huwelijken gelukkig maaken, JULIA de beste vrouw voor LODEWIJK zoude moeten geweest zijn: daar en boven meende deeze, van tijd tot tijd meer in JULIA het beeld van zijne overledene voortreffelyke Moeder te ontdekken; want deeze was bij hem altoos het hoogste Ideaal van vrouwlyke volmaaktheid; in zijne tederste kindsheid was hij met hart en ziel aan haar verknocht geweest, en wanneer hij zig naderhand, bij meerder overlegs, de deugden van deeze waardige Vrouw vertegenwoordigde, dan zocht hij altoos vruchtloos naar eene vrouw, die haar evenaartte — thans verzekerde zijn hart hem,

voor de eerste maal door liefde verbijsterd, dat JULIA dit vrouwlijk schefsel was; doch wij, die zonder de bril der liefde met bloote oogen zien, willen wel bekennen, dat het jonge meisje nog veel ontbrak, om die volmaaktheid gelijk geacht te worden, het welk de Leezer ook bij vergelijking der schetzen, die wij van beiden ontworpen hebben, gemakkelijk bespeuren zal; want bij alle de schitterende hoedanigheden, waardoor de dochter van den Colonel VAN GRATS, (dit was de naam van haaren Vader,) zo veel opgangs maakte, ontbrak haar de natuurlijke eenvoudigheid, de oprechtheid en zuiverheid van karakter, de hartlijke, onschuldige welwillendheid, de vastigheid, deftigheid en regelmatigheid in haar gedrag, en de aangeborene, groote liefde voor de deugd, waardoor LODEWIJK'S Moeder bij alle, die haar gekend hadden, onvergeetelijk bleef: dit kon LODEWIJK niet zien en zijne ziel was geheel aan JULIA verkleefd: was hij tot nu toe vrolijk, opgeruimd in zijnen omgang met jonge Dames geweest, en had hij op eene onschuldige wijze menigmaal vertrouwelijk met dezelve verkeerd, hij toonde thans het juiste tegendeel van dit alles: zijn gelaat werd rood als vuur, als hij bij geval JULIA'S hand aanraakte, of iemand hem veraschte, terwijl hij zijn oog op de haare had gevestigd, en evenwel konde hij zijn oog van haar niet aftrekken: in plaats dat hij tevooren gaarne van

van jonge meisjes sprak, die hij zijne opmerking waardig keurde, en het ook niet kwalijk nam, wanneer men hem daarmede plaagde; vermeidde hij thans alle gelegenheid om den naam van JULIA te noemen, maar wachtte met ongeduld, dat andere lieden van haar zouden spreken, veinsde dan onverschillig te wezen, en werd zelfs gemelijk, als zijn Hofmeester, die zijne neiging, als een geoefend liefhebber van de sexe, weldra ontdekte, hem zulks al schertsende onder het oog bragt; want JULIA was hem te dierbaar, dan dat men met haaren naam zoude hebben durven boerten, en zo doende kondt het niet misfen, of andere menschen moesten, in deeze gesprekken, weleens uitdrukkingen van haar bezigen, die alte zinlijk waren, en niet genoeg verhevenheid en eerbied ademden. Op elk blaadjen papiers, 't welk voor hem lag; in elk boek, dat hij las, schreef hij de letters, J. V. G.; hij rustte niet voor hij plaats, jaar, dag en uur van haare geboorte wist, en tekende dan in zijnen almanach bij deezen dag een hart; hij trachtte eenige hairen uit één van haare lokken te krijgen; deed alle moeite om haar schaduwbeeld magtig te worden, en toen hij het een zowel als het ander had, droeg hij het dag en nacht op zijn hart: zijne luimen hingen alleen van haare lonken af: zag hij haar niet, of kon hij niet hoopen haar op deezen dag te zien, of had zij hem, naar zijne gedachten, niet uitsteekendvriendlijk gegroet, dan was hij verftrooid, nors,

was ten eenenmaale buiten staat om iet te verrichten, of iemand met een gesprek te onderhouden; maar had hij eenen halven dag bij haar mogen doorbrengen, of konde hij hoopen, dat zulks den volgenden dag geschieden zoude; had zij hem, bij haare intrede in den schouwburg, of in eene andere zaal, uit de menigte der indringenden met de oogen gezocht; bij de gesprekken, waarin de gevoelens over een onderwerp verdeeld waren, zig op zijnen smaak, op zijne met de haare strookende denkbeelden beroepen, en eens gezegd: „ik wil 'er wel wat op verwedden, dat de Heer VAN SEELBERG hier, omtrent van hetzelfde gevoelen is; o! vraagt hem maar niet: *hy kan* daarover volstrekt niet anders denken,” en dergelijke uitdrukkingen meer — ja! dan kende hij zigzelven niet van blijdschap; kwam hij des avonds t'huis, dan omhelsde hij zijnen vriend KROONBERGER, greep den bediende bij de hand: „FREDRIK! gij gaat immers in 't geheel niet uit: verflaaf u toch zo niet aan het huis! neem toch eens een uitspanning! — FREDRIK! wat lelijke kousfen hebt gij daar aan! daar is geld, koop toch anderen!” — in 't kort: hij meende dan met de hand aan den hemel te kunnen reiken — doch laat ik den aart der ziekte van een verliefd hart niet verder ontwikkelen; wie ooit bemind heeft, zal het overige bij gedachten daar wel bij kunnen voegen.

Met JULIA was het niet volkomen zo gefeld; zij gaf SEELBERG den voorrang boven alle overige jongelingen; zulks kon den oplettenden opmerker niet ontgaan; zij gevoelde ook voor hem 't geen zij nimmer nog voor iemand gevoeld had; maar de fijne vrouwen bezitten, bij haar uiterlijk gedrag, zigzelve meer, dan wij mannen; men kan de zwakheden van haar hart zo gemakkelijk niet ontdekken; zij kunnen beter veinzen; zij willen uit liefde voor een enkel perfoon niet gaarne de vriendschap van het geheele Publiek der mannen verbeuren, en om recht achter haare geheimen te komen, moet men haar kamenier, of haar spiegel, of haar hoofdkussen, of haar Bichtvader weezen, die echter ook wel niet veel meer van haar hoort, dan zij nodig oordeelen hem te doen weten: men vindt lastertongen, die de schoone sexe over 't algemeen alle vatbaarheid voor waare, getrouwe en wezenlijke liefde betwisten, en zig verftouten te beweeran, dat alle edele gevoelens bij de vrouwen aan de ijdelheid, aan de ligchaamlijke behoeften, en aan den onweederftaanbaaren trek tot een afwifelend genoeg onderworpen zijn, en dat alleen hij, die de kunst verftaat van deeze drie drijfveeren altoos tot zijn voordeel te laten werken, volkomen op de verkleefdheid van eene vrouw kan ftat maaken, en wel zodanig, dat 'er in de wereld niets kan vergeleken worden met de volmaaktfte verknochtheid van eene Schoone, die bij haaren Beminde

bevrediging vindt voor deeze drie behoeften; ondertusfchen zij het verre van mij, dat ik deeze kwaadspreekers zoude toestemmen, en 't geen ik zeer wèl weet, is dit, dat onze zeventienjarige JULIA den jongen SEELBERG destijds zo hartelijk beminde, als een meisje bij mogelijkheid beminnen kan.

ZEVENDE HOOFDSTUK.

De eerste ontdekkingen der liefde zijn een zeer zeldzaame zaak — wie zijn hart reeds dikwerf heeft uitgeveild, en voor menige Schoone zijne tedere zuchten heeft uitgeboezemd, dien zal het juist niet moeijelijk vallen, als de lust eens weder in hem opkomt, om verliefd te worden, dat hij zijne aandoeningen bij eene gepaste gelegenheid te kennen geeft; ook weet alsdan de Coquette zeer wel, wat zij in zodanige gevallen moet antwoorden: zij gelooft de zaak niet zo oogenbliklijk; zij meent dat Mijnheer met haar boert, dat hij de rol van een Romanheld speelt, of, indien hij sterker bij haar aandringt, en zij gelooft nu omtrent overtuigd te moeten worden, dan komt in de eerste plaats een verzoek, om haare zwakheid te verschoonen, en haar geen belijdenis aftepersen, die haar zou doen bloozen; hierop wil de verrukte minnaar zijn lieven engel om den hals vallen, en in blijdschap wegsmelten, maar de Schoone protesteert plechtig tegen alle zodanige vrijheden, vertrouwt over 't algeme en op zijne eeren braafheid; biedt hem, op zijn best genomen, den wang aan; verdeelt de bewilliging van haare gunsten in zeer kleine perceelen, om dagelijks niet meer dan een hair breed het doel te mo-

gen naderen, opdat de bevallige Roman des te langer duure; en zo de tijd op geene andere wijze kan uitgerekte worden, moet 'er een klein krakeel tusfchen beiden opkomen, ten einde de volkomene ontwikkeling te vertraagen en den uurwijzer van het herders-uurtjen eenige minuten achteruit te zetten: bij alle die geregelde gochelarijen ondervinden deeze menfchen in 't geheel niets; zij lagchen in de cenzaamheid over de klucht, die zij met elkander fpeelen; kunnen vooraf berekenen, hoe verre zij morgen en overmorgen met hun werk gevorderd zullen wezen, en worden intusfchen dik en vet bij hunne minnefmart.

Geheel anders is het gelegen met een paar onfchuldige harten, die, voor de eerste maal door het weldaadig vuur der liefde verwarmd, hunne zoete, fchuldellooze bevindingen zo gaarne willen middelen, en nooit moeds genoeg hebben, om met woorden te zeggen wat de oogen en gebaarden al dikwerf zo duidelijc gezegd en beantwoord hebben: de jongeling lonkt zijne be- minde met tedere oogen toe; zij bloost; haar gelaat wordt onrustig, en verandert wanneer hij met een ander meisjen te veel en te vriend- lijk fpreekt; hij zou wel een toornig gelaat willen aanneemen, en onverschillig genoeg zijn, om te veinzen, alsof hij haar niet zage, wanneer zij eenen anderen in vertrouwen ject in het oor heeft

gefluisterd; men voelt nogthans van wederzijden het stomme verwijt, geeft op hetzelfde oogenblik voldoening, breekt schielijk en bijna onbeleefdijk het gesprek af, dat dien argwaan veroorzaakte; de verzoende bedankt door het tederste lachjen, door de blijfste en eensklaps ontwaakende vrolijkheid; men neemt met de oogen afspraak voor morgen, ontschuldigt zig, waarfchouwt voor bespieders, bekennt van wederzijden een recht op elkander te hebben — en heeft evenwel nog geen enkel woord gezegd van alles, wat men voor elkander gevoelt; men zoekt van beide kanten in ernst naar eene bekwaame gelegenheid om zulks te doen; deeze gelegenheid verschijnt, verschijnt dikwerf, en men laat die ongebruikt voorbij gaan; drukt elkander, als het hoog komt, eens zachtjes de hand, en dit almede nooit zonder eenig gepast voorwendfel; maar men spreekt anders geen woord, is mismoedig, twijfelt aan wederliefde, en heeft zig nog niet aan elkander ontdekt, wanneer men reeds het relictjen der gantsche stad en het voorwerp der schandelijkste lasterzucht is: is eindelijk de lang in den boezem opgekropte belijdenis aan de bedeesde lippen al stamelende ontglipt, en met gebrokene, halve woorden, verzeld van eene tot in het binnenste dringende handdrukking, beantwoord, dan leeft men eerst volkomen voor elkander, bemocit zig zeer weinig met al het overige in de wereld; ziet en hoort niets; is nooit in ge-

zelfchap verlegen, als het geliefkoosde voorwerp ons slechts vriendlijk toelooft; kan aan de zijde van den Geliefden al het ongemak des levens gemakkelijk draagen; gelooft niet, dat 'er ziekte, armoede, druk en nood in de schoone wereld kan plaats hebben; leeft met alle schepselen in vrede, veracht gemak, kostelijke spijsen en slaap — O gij die ooit zodanige heuchelijke tijden hebt doorgeleefd! zegt, is het wel mogelijk aangenaamer te droomen? is onder alle de ingebeelde geneugten des levens wel ééne, die zó onschuldig, zó natuurlijk, zó overgelukkig, blijgeestig en gerust maakt? — ach dat deeze zalige staat van betovering niet eeuwig duuren kan! dat men dikwerf maar alte onzacht, door schrik, uit deeze aangename sluimering opgewekt wordt!

SEELBERG was nu in den toestand, welken wij zo even beschreven hebben; nog had hij het niet durven waagen zijn hart te ontlasten, toen zijn vriend KROONBERGER, die hem altoos in het oog hield, hem eensklaps, door eene foort van onbescheidenheid, uit deeze verlegenheid rukte: zij zaten naamlijk eens in eenen kleinen kring bij elkander, (den ouden Colonel VAN GRATZ zag men zelden; want hij verichtte zijne bezigheden, en 's avonds rookte hij met een paar goede vrienden zijn pijpjen,) te weten LODEWIJK en zijn gids, als mede JULIA, vervolgens CATRIJNTJE, (de dochter

van het huis, waarin de Freule met haaren Vader woonde,) een jong meisje, haare beste vriendin, en eindelijk nog een Neef, de minnaar van CATRIJNTJE, die wenschte eerlang met haar in het huwelijk te treden, wanneer hij eene bediening en de toestemming der Ouderen zoude verkregen hebben; deeze vijfzaten vertrouwelijk bij elkander, (CATRIJNTJE's Moeder was onpasmelijk,) het was in de avondschemering van eenen gemaatigden dag in Wijumaand; men sprak zo van koeitjens en kalfjens, en LODEWIJK en JULIA wierpen elkander ongemerkt de tederste lonken toe: de listige Hofmeester leidde het gesprek op ROUSSEAU's nieuwe *Heloïse*, die SEELBERG nu voor de tweede maal, hoewel, gelijk men gemaklijk begripen kan, met andere gewaarwordingen, las, dan eenige maanden geleden: zulks gaf natuurlijkerwijze gelegenheid, om over het *geluk der liefde* zeer sentimenteele dingen te zeggen: CATRIJNTJE en haar minnaar stonden op, en gingen gearmd aan het venster, waarin de bevallige maan, de eeuwig stomme vertrouweling van alle gelieven, zeer lieflijk scheen, en zwoeren elkander eeuwigduurende getrouwheid toe, 't welk zij reeds zo menigmaal gedaan hadden: nu zat KROONBERGER bij de twee overige jonge lieden alleen, en vervolgde het gesprek over het geluk der liefde, terwijl LODEWIJK zijne tederbiddende oogen met veel aandoening vestigde op JULIA, die

niet dan met veel mocite haare opwellende traanen terug hield — thans was het oogenblik geboren, 't welk KROONBERGER had willen bewerken; hij sprong van zijnen stoel op, vatte de met eenige drift de hand van zijnen Vriend, en tegelijk het schoone handjen van JULIA, legde beiden in elkander, en zeide op eenen zachten toon: „Ik moet tog het ijs maar breeken! „waartoe dient de achterhondendheid onder „zulke bevallige zielen? hebben uwe oogen „niet voorlang reeds duidelijk genoeg gesproken? — ik verlaat u; bij 't geen gij de één den ander te zeggen hebt, hebt gij geen getuige noodig! weest gelukkig en dankt uwen „oprechten vriend voor deeze kleine onbescheiden verrasfching!” — vervolgens huppelde hij het huis uit, vol van blijdschap over het volbrachte groote werk, gaf zijne minnaares een bezoek, en vermoedelijk ook nog lesfen over het *geluk der liefde*.

Dat LODEWIJK nu den stomme niet meer speelde; dat JULIA haare liefde niet meer ontveinsde; wat zij elkander zeiden; dat de belofte van eeuwige trouw door enen kuifchen kusch verzegeld werd; dat de twee andere gelieven tot vertrouwelingen verkoren werden, en dat SEELBERG in de uiterfte verrukking t'huis kwam, zijnen Hofmeester door zijne omhelzingen bijna verftikte, aan zijnen bediende eenen

overrok gaf, die bijna nog nieuw was, den halven nacht geen oog sloot, en evenwel den volgenden morgen zig zo wèl bevond, alsof hij twaalf uren zacht had geslapen — dit alles kan men, al verhaalde ik het niet, van zelve uit het gebeurde afleiden en hier bijvoegen.

Doch vóór ik dit Hoofdstuk, ten uitersten verveelend voor menig ernstigen, boven zodanige verliefde zotheden verre verhevenen Leezer, eindige, moet ik evenwel nog aanstippen, wat invloed deeze eerste liefde op de zielsgesteldheid en den smaak van onzen jongeling gehad heeft. De wensch van den braaven WERKMAN was nu vervuld; LODEWIJK's verbeeldingskracht had nu vastigheid verkregen; al zijn doen en laten was betrekkelijk tot het voorwerp zijner liefde; zijne eerezucht sluimerde; hij droomde niet meer, hoe hij het zou aanleggen, om boven anderen uittemunten, eene groote rol te speelen, de wereld te hervormen; maar huislijk geluk, huwelijksverbintenis, het beeld van een aartsvaderlijk leven stond in het verschiet bij alle de vertooningen, welke zijne verbeeldingskracht in zijne hersenen vormde: zijne geheele ijdelheid bepaalde zig tot dit eenige: JULIA volkomen te behaagen, haar alleen alles te weezen, en haar zo vast aan zig te verbinden, dat zij zonder hem niet wenschte te leven; hij verbeeldde zig, dat ieder hem moest beminnen en

bewonderen, wanneer zulk een voortreffelijk meisjen hem boven allen de voorkeur gaf: hij vestigde zijne gedachten niet meer op de waarheden van den Godsdienst en wijsgeerige onderwerpen; het denkbeeld van een braaf huisvader te worden, bezielde hem, en terwijl hij reeds ontwerpen smeedde, welke heerelijke schikkingen hij aan de zijde van JULIA op zijne goederen wilde maaken; begon hij boeken over den landbouw te leezen, ja hij woonde zelfs huishoudkundige lesfen bij; zijn luim hing volftrekt af van JULIA's lonken; doch het was niet mogelijk aangenaamer, voldoender en geestiger in gezelschappen te weezen, dan hij was, wanneer hij aan de zijde van zijne hartsvriendin, opgeruimd en in eenen kring van menschen zat, die hij genegen was: voor het overige was hij een tedere dwin-geland in de liefde, eischte van JULIA zeer veel oplettendheid, doch eischte niet meer, dan hij zelf gaf: hij verzuimde voorzeker geen minut van den dag, wanneer hij haar spreekken konde; en wanneer het eenigzins mogelijk was, haar te zien, zoude hij vooral zijne oogen op niets anders vestigen: vermids geen mensch, zelfs JULIA niet, hoe ongemeen fijn ook bewerktuigd, in staat was, hem in die foort van oplettendheid, in de allerzorgvuldigste inschikkelijkheid, in kieschheid en in een onvermoeide gedienschtigheid te evenaarten, misgreep zig zijne Beminde somwijlen weleens in één van deeze stukken, en elk

ander meisjes, van een minder teder zamenstel, zou tienmaal meer in dezen opzichte misgetast hebben: in dit geval ontstond een klein geschil; maar *zij* moest altoos den eersten stap ter verzoeninge doen, en zijne heerschezucht, zwichtte nimmer voor de kunstenaarigen, welke de vrouwen in dit vak gewoon zijn te bezigen: in deeze oogenblikken van onopgeruimdheid kon zekerlijk niemand wèl met hem omgaan, maar voor het overige had de liefde alle bitterheid in zijn hart gesmoord; men hoorde geene spotternijen, geen stekelig woord uit zijnen mond; hij leefde met de geheele wereld in vrede, en kon niet dulden, dat iemand gelasterd, verdrukt of vervolgd wierd; alle menschen moesten zo blijde en gelukkig wezen als hij; onder twee twistende partijen voegde hij zig altoos bij de zwakste partij; hij doodde geen dier; uren lang kon hij met kleine kinderen speelen; hij leerde veelerleie vrouwlijke handwerken, gelijk hij over 't algemeen veel bekwaamheid had in de werktuigkunde; hij oefende zig in de Italiaansche taal, zo eigenaartig aan de liefde; hij componeerde kleine zoete liederen, die de goedkeuring der liefhebberen wegdroegen, in plaats dat hij te vooren groote gedruismaakende symfoniën had opgesteld, die niemand gaarne hoorde — en wanneer hij eenen dag in eene gelukkige onschuld bij JULIA had doorgebracht, ontwaakte ook weleens in zijn hart een zweem van het levendige gevoel voor Godsdienst,

110 LODEWIJK VAN SEELBERG.

en hij dankte, vóór hij zijne oogen sloot, met een paar ongekunstelde, blijde woorden, zijnen lieven Vader in den Hemel voor de geneugten, waarmede Hij hem begunstigde.

- Dit was de gemoedsgesteldheid van LODEWIJK VAN SEELBERG bij zijne eerste liefde; laten wij nu wederkeeren tot het verhaal van zijne levensbijzonderheden.

AGTSTE HOOFDSTUK.

De tijd, waarin de Colonel VAN GRATZ zijne verrichtingen in *Leipsig* konde volbragt hebben, was nu haast verlopen en de dag tot zijn vertrek bepaald — de schrikkelijke dag, op welken onze Gelieven moesten scheiden, naderde reeds met snelle schreden: de oude Colonel was geen man, die veel zin had in zodanige minnerijen; ruw, weinig van spreken, kort van stof, had hij zijne dochter wel zeer lief, vergunde haar ook tamelijk veel vrijheid, zowel t'huis op het land, alwaar hij zig meestal met de huishouding bemoeide, als ook in *Leipsig*, omdat hij wél kon verzekerd zijn, dat zij bij CATRIJNTJE'S Moeder wél bewaard was; met dat al wil ik zeer wel gelooven, dat hij zijn voorhoofd verbazend zou gefronsd hebben, indien zijne bezigheden hadden toegelaaten, om dikwijls in de benedenkamers in gezelschap van de vrouwen te komen, en hij dan altoos den jongen Iaffert SEELBERG met deszelfs deftigen Hofmeester aan de zijde van zijne dochter, en in tedere gesprekken met haar gevonden had: hij kon 'er niets tegen hebben, dat een vermogend Edelman JULIA zijne hand aanbood; doch men had ook terstond van den trouwdag moeten kunnen spreken; als Student treedt men niet in

het huwelijk, en van romans, die zo verre uitgerekt worden, was hij in 't geheel geen vriend — uit dien hoofde hadden de jonge lieden niet raadzaam geoordeeld, den ouden knorrepot iet van hunnen minnenhandel te ontdekken, en dit was wel zeer verstandig gedaan: even zo weinig hadden SEELBERG en KROONBERGER noodig geacht, om den Voogd en hunnen ouden vriend, den Rector, van deeze aangelegenheid kennis te geeven, gelijk zij dan over 't algemeen zelden anders schreeven, dan wanneer zij geld noodig hadden; de verbintenis van LODEWIJK en JULIA had derhalven geene andere wetigheid, dan dat de lieve maan en een paar andere verliefde zotten en zottinnen, fomwijlen getuigen van hunne eeden waren geweest.

Ik zou het geduld der Leezeren vermoeten, wanneer ik hen met eene beschrijving van het weder afscheid der twee Gelieven op den avond vóór JULIA's vertrek, lastig vallen en verhaalen wilde, hoe dikwijls zij de eeuwige en onverbreekelijke trouw met eeden bekrachtigden, en wat afspraak zij namen nopens hunne briefwisseling — zodanige bedrijven zijn reeds, op zigzelve beschouwd, voor den derden man verveelend genoeg, en verveelen nog tienmaal meer door dezelve afgeschetzen: dan wederom ter zaake! Vijf maanden verliepen na deeze scheiding, zo dat SEELBERG nu bijna twee jaaren in *Leipzig* had

had doorgebracht, gedurende welken tijd hij en JULIA alle weeken één-, oft twee- maal elkander de tederste brieven schreeven: na verloop van deezzen tijd kwam het den ouden Majoor VAN KRALHEIM eens in de gedachten, naar het gedrag van LODEWIJK en zijnen Hofmeester te verneemen, omdat zig daartoe eene bijzondere gelegenheid opdeed; en vermits de berichten, welken men hem daarvan gaf, de aangenaamsten niet waren, nam hij zodanige maatregelen, die eene schielijke verandering maakten in de omstandigheden van onze beide jonge Heeren: de braave Voogd had 'er naamlijk menigmaal geen' zin in gehad, dat men in *Leipsig* zo veel gelds noodig had — want hij moest op het dringend aanzoek van KROONBERGER, behalven de eens bepaalde penningen, nog menige aanmerkelijke som derwaards zenden; doch, hij dacht ook dat het evenwel altoos goed besteed werd, zo de jongen slechts iet van belang leerde; en hieraan twijfelde hij geenzins, vermits LODEWIJK reeds in zijne schooljaaren een buitengewoon onvermoeide naarstigheit en begeerte naar kundigheden getoond had, vervolgens de Rector verzekerde, dat zulk een Jongeling, onder zodanig een goed opzicht niet traag konde weezen, en eindlijk ook van tijd tot tijd eenige menschen, die onzen LODEWIJK niet genoeg kenden, of zig niet bevoegd oordeelden om zijne aanklaagers te worden, betuigd hadden, dat de jonge Heer VAN SEELBERG geen kwaa-

de gezelschappen bijwoonde, maar t'huis zig zeer naarstig met zijne boeken bezig hield: dit was ook wezenlijk de waarheid; hij nam zelfs in het tweede jaar verscheidene lessen aan, verzuimde dezelve niet, en was, over 't algemeen genomen, geen leêglooper in den eigenlijken zin; doch zijne werkzaamheid had, gelijk ik reeds heb aangemerkt, geene bepaalde, doelmaatige richting, en was niet gevestigd op een vast plan van zijne aanstaande levenswijze; en deeze ongestadige werkzaamheid is bij een vuurig Jongeling indedaad menigmaal schadelijker, dan het eigenlijke *nietsdoen*: nu gebeurde het, dat de Majoor van KRALHEIM, in *Dresden* zijnde, met een braaf en verstandig koopman uit *Leipsig* in gezelschap kwam: na eenige onverschillige gesprekken vroeg de Majoor den Koopman, of hij ook den jongen SEELBERG kende? sprak daarbij van denzelfen als een voorbeeldig jongeling; prees zeer den Hofmeester, dien hij hem had gegeven, maar maakte de aanmerking, hoe het hem zeer vreemd voorkwam, dat een Student in *Leipsig* zo veel gelds moest verteeren: de Koopman beantwoordde zulks zeer kort, maar beloofde morgen breedvoeriger daarover te zullen spreken — den volgenden dag bezocht hij KRALHEIM, en zeide onder anderen ook dit: „ Ik oordeel mij verplicht, om u openhartig eenige opmerkingen medetedeelen, die ik over den jongen Heer VAN SEELBERG gemaakt heb, sedert dezelve in *Leipsig* geweest

„ is, en dikwijls op een derde plaats van mij ge-
 „ zien wordt; het ontbreekt hem wezenlijk niet
 „ aan goede, heerlijke vermogens; doch zo gij
 „ u vleit met de hoop, dat hij iet leeren zal van
 „ dat geene, waartoe gij hem naar de Academie
 „ hebt gezonden, en indien gij u overreedt, dat
 „ hij in de handen van den Heere KROON-
 „ BERGER wél bewaard is, dan bedriegt gij u
 „ in beide opzichten” — Bij deeze aanspraak
 spalkte KRALHEIM, gelijk men gemaklijk kan
 nagaan, zijne oogen geweldig op; doch de koop-
 man liet zig daardoor niet affchrikken, maar
 fchetste LODEWIJK en zijnen Hofmeester met
 levendige kleuren af, verzekerde dat het hoog
 tijd was, om beiden te doen scheiden, den jon-
 geling aan een ander opzicht toetevertrouwen, zijne
 studiën beter te regelen, zijne schulden, die, ’t
 geen hij met zekerheid wist, vrij aanmerkelijk
 waren, te betaalen, en hem de zotte liefde jegens
 zijne arme Landfreule uit het hoofd te praaten;
 want ook deeze was geen geheim meer, gelijk
 Gelieven over ’t algemeen hunne zaak meestal
 zo geheim en voorzichtig aanleggen, als TRIS-
 TRAM SHANDIJ zegt: „ het is met de liefde
 „ even zo gelegen als met het hoorndraagen; de
 „ lijdende partij is gemeenlijk de laatste die
 „ van de zaak iet weet.”

Onze braave Majoor was een zeer goedaartig
 man, doch kon geweldig kwaad worden,

wanneer hij zag, dat men hem bedrogen en zijne beste verwachtingen verijdeld had; hij werd derhalven ook zeer toornig op SEELBERG, betuigde echter den koopman voor de gegevene berichten, zijnen hartlijken dank; verzocht denzelfden, om hem bij de verandering, die hij voorhad de behulpzame hand te bieden, vertrok vroeger dan hij voorneemens was geweest van *Dresden*, en reisde naar * * *, ging regelrecht bij den Rector WERKMAN, en deed denzelfden in de eerste drift bittere verwijten wegens zijnen deftigen neef KROONBERGER; de goede man ontschuldigde zig met de oprechtheid zijner bedoeling, en met zijn gebrek aan alwetendheid; de Majoor werd bevredigd; echter besloot hij, den Rector in 't vervolg nopens de aanstaande maatregelen niet meer te raadpleegen, maar andere lieden in den arm te neemen: zulks deed hij nu ook; men sloeg hem een bekwaam Hofmeester voor, die reeds over veertig jaaren oud, ernstig van karakter, met een paar jonge Heeren op reis geweest, en thans juist vrij was: hij ontbood denzelfden bij zig, vond veel genoegen in hem, gaf hem eenig onderricht, nam hem aan, voorzag zig van geld, en vertrok met den Heere WATERHOORN, (dit was de naam van den nieuwen Hofmeester,) naar *Leipzig*.

De jonge SEELBERG vond zig door de komst van beide deeze mannen geweldig verrascht; de

Heer KROONBERGER had voorzeker niet veel reden, om zig te verblijden over de welkomgroet, welke hij ontving; men eischte rekenschap van zijn huishoudelijk bestuur, en daarmede was het vrij slecht gesteld — „Zulk een' windmaaker, „ en deugeniet, als gij zijt,” zeide de Majoor, zodra hij volkomen wist, hoe de zaaken stonden, „zulk een' ellendige jakhals behoorde men „ met de ooren aan de stadspoort te spijkeren; „ ondertusfchen zou ik u welmeenend raaden, „ Seigneur! het haazepad maar schielijk te kiezen, dan zal u verder geen kwaad geschieden „ — gij kunt immers naar *Merseburg* reizen, op „ de kermis, die nu juist gehouden wordt? laat „ u daar van een kwakzalver voor Hansworst aanneemen; daartoe hebt gij meerder bekwaamheid, „ dan tot Hofmeester” — Met dit afscheid moest Seigneur KROONBERGER afdruipeu: SEELBERG wilde daartegen nog iet inbrengen; doch men sprak met hem op eenen toon, die hem, terwijl men hem over 't algemeen in het eerste oogenblik, vooral wanneer hij geen goede zaak voor had, in verwarring brengen en vrees aanjaagen konde, deed zwijgen: de bovengenoemde koopman hielp een accoord met de schuldeischers maaken, waarvan eenigen joodsche woekeraars waren, en ten einde de geheele verbintenis met JULIA mogt afgesneden worden, was de Majoor niet alleen wreed genoeg, den ouden Colonel VAN GRATZ, door eenen brief kennis te geeven van de verstand-

houding zijner dochter met LODEWIJK, maar de nieuwe Hofmeester, de Heer WATERHOORN, werd ook wel degelijk gelast, een waakend oog te houden op de briefwisseling van zijnen voedsterling, en op dat eindelijk zowel de mogelijkheid, om geheime bijeenkomsten in de nabijheid van *Leipsig* te bewerken, weggenomen, als ook over 't algemeen SEELBERG van alle de verkeerigen, tot hier toe door hem gehouden, afgetrokken mogt worden, moest hij, verzeld van den Heere WATERHOORN zonder uitsfel naar *Gottingen* vertrekken.

Men kan gemakkelijk begrijpen, om welke redenen de oude KRALHEIM niet gaarne zag, dat LODEWIJK op de Freule VAN GRATZ verliefd was: hij was op zig zelve geen vijand van de liefde, en indien de bezittingen van SEELBERG niet in eenen staat waren geweest, dat het scheen de beste weg te zijn, om dezelve door een rijk huwelijk wederom volkomen te herstellen, zou de Voogd tegen eene verbintenis met de dochter van zijnen ouden vriend, want dit was de Heer VAN GRATZ, mogelijk niets gehad hebben: maar nu oordeelde hij, dat deeze minnerij, in gevalle zij ernst zoude worden, welligt alle vooruitzicht tot LODEWIJK's burgerlijk en huislijk geluk zou kunnen vernielen, en dat zij derhalven moest afgebroken worden.

Nadat wij nu onzen Jongeling, verzeld met zijnen deftigen Hofmeester, naar *Göttingen* overgebracht hebben, zullen wij evenwel ook eens zien, hoe het inmiddels met JULIA is afgelopen — dat zij na haar vertrek van *Leipzig* aanhoudend brieven met haaren geliefden LODEWIJK wisselde, hebben wij reeds vernomen, en dat die brieven met alle mogelijke voorzichtigheid op de post bezorgd werden, om de geheele zaak voor den vader geheim te houden, zulks kunnen wij van haaren vrouwelist zeer wel onderstellen: de kamenier en een oud wijf, naamlijk de vrouw van den Schoolmeester in het dorp, waren de vertrouwelingen bij deezen minnehandel: het gebeurde eens, dat JULIA eene wandeling deed, en de kamenier, om zekere vrouwelijke reden, het bed moest houden, toen de Schoolmeesters vrouw langzaam en ootmoedig op het voorplein kwam sluipen, en geduurig naar het venster van JULIA's kamer ongemerkt opzag: de Colonel, die in 't geheel geen oude vrouwen, doch deeze nog het minst veelen kon, omdat zij reeds voorlang bij hem was verdacht geweest, uit hoofde dat zij meermaalen kwam dan het noodig was, en altoos met den één' of anderen iet te fluisteren had, stond juist met zijn pijpjen in de huisdeur toen zij kwam opdaagen:

COLONEL. Waar gaat de reis naar toe,

vrouw! Wat moet gij hier doen? Wie heeft u laten roepen?

VROUW. O genadige Heer! neem niet kwa-
lijk; ik wenschte Mamfel WITBOOM te spreken.

COLONEL. Wat Mamfel! ik heb geen Mam-
fel in huis, en zo gij mischien de kamenier be-
doelt, dan moet gij weeten, dat het meisje on-
pafelijk is: ik wensch u dan eenen goeden
avond, vrouw! ga in Gods naam weder naar uw
huis en wacht tot men u laat roepen.

VROUW. Onderdaanige dienaressé, genadige
Heer Overste! ik wil maar voor een oogenblik
zien, hoe de Mamfel zig bevindt.

COLONEL. En ik zeg u dan, dat gij dit, nu ten
minsten, niet zien zult; of hebt gij mischien
eenen genesdrank voor haar, een poedertjen of
kruidjen, waarmede de oude vrouwen somtijds
een jong meisje uit den nood helpen, wanneer
het in verlegenheid is, en waardoor men nader-
hand wederom vlug en mager wordt?

Nu had juist de Schoolmeesters vrouw eenen
brief van LODEWIJK, met het opschrift: *à Ma-
demoiselle WITBOOM*, onder haar voorfchoot
in de hand; maar de verdenking dat zij ver-

bodene , gevaarlijke middelen bezorgde , bragè haar in het denkbeeld , dat de oude Heer iet in haare hand gezien had , en ten einde zig nu van deeze verfoejelijke achterdocht te zuiveren , had zij de onvoorzichtigheid van het briefjen voor den dag te haalen.

VROUW. Wat denkt de genadige Heer toch van mij? Ik heb immers maar een klein briefjen?

COLONEL. Hier het briefjen! ik zal het zelf wel bezorgen.

De vrouw weigerde het briefjen afgegeeven en dit vermeerderde de achterdocht.

COLONEL. Aanstonds hier den brief, oude Toverheks! of de duivel zal u door de hersfens vaaren.

Alles kon haar niets baaten , zij moest het briefjen overgeeven.

„ Met deezen brief is het niet in den haak ,” zeide de Colonel , nadat hij denzelven aangenomen , een paarmaal in de hand omgedraaid , en het oude wijf weggejaagd had : „ Met deezen brief „ is het niet in den haak — *Voyons!* ” — Hij opende den brief — „ Ha ha! 'er is nog

„ een andere ingesloten — *Aan mijne beste JULIA!* — Hoe! wat is dit? Mijn dochter „ eene geheime briefwisseling?” — De inliggende brief werd vervolgens geopend en het geheim ontdekt; JULIA moest alles bekennen, mogt haaren Vader in een paar dagen niet onder de oogen komen, tot zij heilig en duur beloofde, dezen minnehandel voor altoos aftebreken: Juffrouw WITBOOM werd het huis uitgejaagd, en de Colonel liet 'er zijne gedachten over gaan, welke middelen de besten wel zouden wezen, om de heimelijke voordzetting van deeze roman ondoenlijk te maaken, toen hij nog twee brieven, aan hemzelve geaddresséerd, ontving, welken tot dit geval betrekkelijk waren: de eerste brief was van den Majoor VAN KRALHEIM, en des dezelfde, waarvan wij reeds gewag gemaakt hebben; maar de tweede was geschreven door eenen Neef van den Heere VAN GRATZ, die Hofmarschalk aan een Hof, niet verre van de Rhijngewesten was, en in deezen brief den Colonel den voorflag deed, zijne dochter als Hofdame aan hetzelfde Hof te zullen aanstellen: de oude GRATZ was geen vriend van het Hofleven en verkeerde wezenlijk in het denkbeeld; dat eene plaats van Hofdame voor ligchaam en ziel niet zo wenschelijk was, als een plaats in een ziekenhuis; doch zijne dochter was arm, en uit dien hoofde meende hij, dat deeze aanbieding niet van de hand moest gewezen worden; de kleine minnehandel had

mischien ook wel medegewerkt, dat hij met minder kiesheid voor JULIA de keus deed, en vermits eindelijk KRALHEIM in zijnen brief niet gemeld had, welke maatregelen met LODEWIJK genomen waren, noch dat hij besloten had, hem naar *Göttingen* te zenden, onderfelde de oude GRATZ, dat de Jongeling nog in *Leipzig* zoude blijven, en vond derhalven de aangeboden gelegenheid zeer gunstig, om zijne dochter, ten minsten voor een paar jaaren, van deeze gewesten te verwijderen: hij nam den voorslag van den Hofmarschalk aan; JULIA werd uitgerust, zonder dat men haar het voorneemen bekend maakte; een oude Tante moest haar verzellen, en toen zij in het rijtuig stapte, omhelsde de Vader haar en zeide: „Uwe Tante zal u onderweg zeggen, „ waar de reis heen gaat: gedraag u nu zó, dat „ ik vreugde aan u beleev’, dan blijft gij mijn lief „ kind; doch gedraagt gij u schandelijk, dan zal „ ik u den hals omdraajen — God zij met u! „ Het is zo kwaad niet gemeend, en gij zult in „ uwe aanstaande verblijfplaats ook wel genoeg „ vinden — Mogelijk zien wij elkander wel „ haast weder” — Vervolgens ging hij in zijne kamer en antwoordde den Majoor in deezer voegen: „ Hij bedankte hem voor zijn bericht; „ hij had echter de zaak te vooren reeds ontdekt, „ en zijne dochter verre van honk gezonden naar „ eene plaats, alwaar zij de verliefde gedachten „ weldra vergeten zoude.”

Zo doende waren nu de lieve duifjens zeer verre van elkander verwijderd, zonder het minste bericht van hunne wederzijdsche lotgevallen, en zonder hoop, om elkander welhaast wederzien, ja! zonder zelfs elkander hunne klagten schriftlijk te kunnen mededeelen.

*

NEGENDE HOOFDSTUK.

De omstandigheden van SEELBERG waren zo schielijk veranderd, dat hij indedaad geen' tijd had gehad, noch om tot zig zelven te komen, noch ook om zijnen nieuwen Leidsman recht in de oogen te zien: hij reisde, door hem verzeld, over *Eichsfeld* naar *Göttingen*, en de slechte wegen, welke den voordgang der reis zeer vertraagden, gaven hem tijd en kwaade luimen genoeg, om den Heer WATERHOORN met alle mogelijke oplettendheid waarteneemen, zijne manieren, zijn gelaatzweem en wezenstrekken te bespieden, en tevens alles te overdenken wat'er gebeurd was: aangaande het laatste, wist hij niet wat besluit hij neemen, en welk gedrag hij in zijne tegenwoordige omstandigheden best houden moest: om nu hieromtrent eene vaste bepaaling te maaken, was het zekerlijk noodzaakelijk, dat hij alvorens met het karakter van den Heere WATERHOORN door en door bekend wierd; hij lettede op elk woord, dat over zijne lippen rolde, en begluurde iedere beweging, die hij maakte, maar nam ondertuschen een staatig, ernstig en vrij onbevallig gedrag jegens hem aan; en vermits LODEWIJK, gelijk wij reeds weten, een sijne waarneemer was, had hij binnen weinige dagen zijnen man van haver tot garst, ge-

lijk men zegt, leeren kennen: bij dat geene nu, het welk hij destijds wegens het karakter van WATERHOORN ontdekte, en in 't vervolg van tijd door eene langduurige verkeerung nader ontzwochtelde, zal ik eenige aanmerkingen voegen, en hier een schets van deezen getrouwen Hofmeester geeven.

De Heer WATERHOORN dan, was van eene laage afkomst, en had van zijne jeugd af, om aan het lieve brood te komen, moeten bukken en kruipen: hij had een bloedrijk-phlegmatick temperament; hij bezat geene hevige hartstogten, geen groote eersucht, geene overdrevene eigenliefde, en voegde zig in alle opzichten naar andere menschen, in zo verre hij slechts geruste dagen, gemak en goed eeten en drinken had: ten einde deeze aardfche goederen magtig te worden, had hij vroegtijdig geleerd, zig in alle bogten te wringen; schoon hij zig nu niet had toegelegd, om een sijne en doortrapte knaap te worden, had hij evenwel zekeren *esprit de conduite* verkregen, welken gemeene vernuften dikwerf in eenen hooger graad bezitten, dan lieden van uitmuntende zielsvermogens; te weeten, eene zorgvuldige voorzichtigheid in de verkeerung; de gaaf om niemand aanstoot te geeven; elken man, die zig voor gewigtig houdt, te doen gelooven dat hij één van zijne ijverigste eerbewijzers en aanhangers was; de kunst van aan alle zijne han-

delwijzen eenen schijn van bevalligheid bijzetten, zo dat ieder hem den goeden, dienstvaardigen en behoedzaamen man noemde; eindelijk de begaafdheid, om zig door uitgelokte vertrouwelijkheid en familie-geheimen, noodzaakelijk te maaken — vermits alle deeze trekken eenen mensch kenschetzen, die naar den eisch van tijd, perfoonen en omstandigheden van gedaante verandert, spreekt het van zelf, dat de Heer WATERHOORN geen zweem van een vast karakter had; dat laaggeestigheid, vleierij en geveinsdheid hem weinig moeite kostten, en dat hij, ter bereikinge van zijn oogmerk, niet zeer kiesch was in de keus van zijne middelen: daarbij was hij in 't geheim buitenspoorig en voornaamlijk een liefhebber van de sexe; hij wist echter altoos de zaak zo listig aanteleggen, dat alle mannen en vaders hem beschouwden als een vrolijk man, van wien men geen kwaad te vreezen had; want hij nam altoos in derzelve tegenwoordigheid jegens vrouwen en dochters, die hij zijne schaapjens noemde, verscheidene kleine vrijheden, en baande zig daardoor den weg, om zig van grootere vrijheden te bedienen, wanneer hij met het schaapjen alleen was: voor het overige had hij juist zo veel geleerd, als nodig was, om van menschen, die zig verheugden, dat zij meer wisten dan hij, zonder openbaare logen en schande, voor een man *die het zijne geleerd had*, gehouden te kunnen worden.

Toen hij den Heer VAN KRALHEIM zijne diensten, als Hofmeester, liet aanbieden, en vervolgens aanwijzing verkreeg, hoe hij zig in dit ampt gedragen, en hoe zorgvuldig hij den jongen Heer VAN SEELBERG in het oog houden moest, ontwierp hij terstond een plan, hoe hij het uiterlijk gezach zijner amptsbediening met het genoegen van den hem toevertrouwdten Jongeling en zijn eigen gemak en geneugte wilde vereenigen: ingevolge van dit plan was hij op de reis reeds ongemeen dartel en vrolijk, boertte met de dienstmaagden in alle herbergen, liet goeden wijn opdisschen, en meende door dit jeugdig gedrag de genegenheid van LODEWIJK te winnen; doch hij bedroog zig: SEELBERG was nimmer een vriend van zodanige luidruchtige, onbesuisde geneugten geweest; de liefde had zijne manieren zachter en heufcher gemaakt, dan dat hij daarin behaagen had kunnen scheppen, en bij zijne verdrietige luimen werden deeze kluchten voor hem nog ondraagelijker: zodra de Heer WATERHOORN zulks bemerkte, veranderde hij oogeblikkelijk van batterij; hij wilde eene sentimenteele rol speelen, sprak van schoone landsdouwen, en van een onschuldig genot des levens; doch dit was uit den mond van den ouden zondaar zo walgelijk, dat LODEWIJK slechts met een verachtend gelaat en afgebrokene woorden daarop antwoordde — toen hij zag, dat zijne opgefmutte redenen vruchtloos waren, meende hij zig
 dui-

duidelijker te moeten verklaren, en derhalven liet hij zig uit op de volgende wijze: „Ik be-
 „ merk wel, Mijnheer VAN SEELBERG! dat
 „ gij geen vertrouwen in mij stelt, en dat gij
 „ mij niet als uwen vriend, noch ook als uwen
 „ leidsman, maar als een bespieder beschouwt,
 „ die uw kleinften stap begluuren, en u elk
 „ onschuldig genoeg misgunnen en bitter maa-
 „ ken zal; doch gij verongelijkt mij daardoor
 „ ten hoogsten: ik ben uwen Voogd tot Hofmees-
 „ ter voorgelagen, en heb deeze plaats verkre-
 „ gen, zonder te weeten in welke betrekkingen
 „ gij voor het overige tot hem stond: toen ik
 „ vervolgens nadere bevelen van hem ontving,
 „ die mij weinig smaakten, deed ik evenwel,
 „ als of ik zijne oogmerken volkomen goedkeur-
 „ de, terwijl ik mij verheugde, dat ik daardoor
 „ in staat zoude gesteld worden, uwen toestand
 „ te veraangenaamen, en daartoe zal ik voorze-
 „ ker alle mijne poogingen aanwenden, indien
 „ gij mij uw vertrouwen gelieft te schenken: ik
 „ ben óók jong geweest, heb óók bemind, en
 „ weet wat het is, zijn hart geweld te willen
 „ aandoen: en wat betreft uwe volgende levens-
 „ wijze en studie, wees vrij verzekerd, dat ik
 „ daarbij uwe neiging geenzins dwingen zal: met
 „ dit alles begrijpt gij zeer wel, dat men, we-
 „ gens de gevolgen, ook de aanstaande huishou-
 „ delijke omstandigheden in het oog moet hou-
 „ den, waaraan de goede jonge Heer KROON-

„ BERGER niet gedacht heeft, en wijders ook,
 „ dat men uit ontzach voor het Publiek, en om
 „ te verhoeden, dat de strenge Heer VAN KRAL-
 „ HEIM geene kwaade geruchten van ons moge
 „ verneemen, aangaande het uiterlijke zig eenig-
 „ zins naar zijne voorschriften moet gedraagen;
 „ wij moeten zijne vriendschap trachten te be-
 „ houden, en vooral is dit *mijne* zaak: gij zult
 „ ondertusfchen niet eeuwig onder den Voogd
 „ staan, en ik vertrouw dat gij, al zoude ik ook,
 „ uit genegenheid voor u, onaangenaamheden
 „ hebben, mij in 't vervolg van tijd, wanneer gij
 „ uw eigen meester zijt, wel zult gelieven fcha-
 „ deloos te houden” — Op deezen toon re-
 deneerde hij, en voegde 'er nog veel bij, om zo
 mogelijk het vertrouwen te verwerven van LO-
 DEWIJK, die nu wezenlijk eenen onoverwinne-
 lijken afkeer van dit mensch bespeurde, en zijn
 hart verzekerde hem, dat hij een huichelaar was;
 nothans liet hij zig door den gullen toon, waar-
 op hij sprak, voor zo verre bekooren, dat hij hem
 wat vriendlijker behandelde, en hem openhartig
 beleed, hoe grievend de verwijdering van JULIA
 voor hem was; hoe zeer hij gevoelde zonder
 haar niet te kunnen leeven, en hoe groot zijn te-
 genzin was tegen de Rechtsgeleerdheid: de Heer
 WATERHOORN trooste hem zo goed als hij
 kon; beloofde hem naar zijne beste vermogens te
 helpen, en zo kwamen zij te *Göttingen* aan.

Zo dra WATERHOORN voor zig en zijnen voedsterling eene woning had gevonden, vertoefde hij niet, bij de aanzienlijkste en vermaardste Hoogleeraaren rondteloopen, en zig en zijnen jongen Heer in derzelver gunst aantebeveelen: 'er verlieden ook geene agt dagen, of hij was reeds in eenige famillen als vriend van den huize aangenomen, en de grond was gelegd, om hem hier in aanzien te brengen; vervolgens werden de leeuuren vastgesteld; men verkoos eenige rechtsgeleerde lesfen te neemen, woonde dezelve naarstig bij, en deed alsof het studeeren wezenlijk ernst ware, bemoeide zig t'huis wel niet veel met de lesfen te herhaalen, maar verkreeg echter daardoor en door WATERHOORN's brieven aan den Majoor, zo veel, dat deeze volkomen wederom verzoend werd, over zijnen Pupil voldaan was, en bij herhaaling zeide: "Men ziet nu, wat een braaf man van een jong mensch maaken kan! ik heb het, altoos wel gezegd, dat de schuld aan den, vorigen Hofmeester lag." De goede Voogd schreef daarover aan beiden de vriendlijkste brieven, bezorgde hun, behalven de vast bepaalde fom, nog eenig geld, waarvoor men in de maand van Junij een reisjen deed, en WATERHOORN wendde alle zijne poogingen aan, om zijnen jongen Heer in alles te behaagen.

Een gul, jong hart is gemaklijk te misleiden; SEELBERG begon derhalven ook allengs, zijn

wantrouwen , tegen WATERHOORN opgevat ,
 afteleggen ; doch vrolijk kon hij nimmer weezen ,
 en de onzekerheid , waarin hij wegens den toe-
 stand van JULIA verkeerde , kostte hem meni-
 gen traan ; maar ook van deezen kant poogde de
 Hofmeester zijne gunst te winnen ; hij sprak dik-
 wijls van het meisje , en bood zig aan , indien
 het slechts geheim bleeve , zelf de hand te leenen
 tot de voordzetting van hunne briefwisseling , ja tot
 eene persoonlijke bijeenkomst : daarop bekende
 LODEWIJK , dat hij terstond na zijne komst in
Gottingen , in 't geheim geschreven , doch geen
 antwoord ontvangen had. — „ Ik weet , ” her-
 nam WATERHOORN , „ dat gij den brief
 „ in eigen perfoon op de post hebt gegeven , en
 „ omdat ik op last van uwen Voogd afspraak had
 „ moeten neemen , dat men alle zodanige brieven in
 „ mijne hand moest terug geeven , zondt de Post-
 „ meester mij deezen ook wederom ; doch ik
 „ liet denzelven niet alleen ongeopend afgaan ;
 „ maar vermits ik wel begrijpen kon , dat de Heer
 „ VAN GRATZ alles doen zoude , wat in zijn
 „ vermogen was , om deeze briefwisseling te stui-
 „ ten , en uw schrijven , nadat het ter plaatze zoude
 „ gekomen zijn , noodzaakelijk tegen mijne stren-
 „ ge oplettendheid had moeten getuigen , floot
 „ ik hetzelfde in aan een vertrouwd vriend , die
 „ nabij *Leipsig* woont , en van deezen vriend
 „ heb ik nu gisteren niet alleen uwen brief , (wel-
 „ ken gij hier ongeopend zien kunt , terug ,) maar

„ ook nog daarenboven het volgend bericht ont-
 „ vangen:” — Hij liet hem vervolgens leezen
 wat de goede vriend had geschreven, te weteu:
 dat de Freule VAN GRATZ sedert zes weeken
 van huis, en wel als Hofdame naar * * * gebragt
 was, zonder dat zij vooraf het minste van dee-
 ze reis had geweeten — „ Gij ziet,” vervolgde
 de Heer WATERHOORN, „ dat de schuld niet ligt
 „ aan de arme Freule, dat zij u niet heeft geschre-
 „ ven: wie kan u verzekeren, of zij wel eens
 „ weet, dat gij niet meer in *Leipsig* zijt? — kan
 „ ik u ondertusfchen van dienst weezen, om in
 „ * * *, alwaar ik mede, zelfs aan het Hof,
 „ bekenden heb, een middel te beraamen, om
 „ haar eenig bericht van u te geeven, stel mij dan
 „ op de proef, of ik het al of niet wël met u
 „ meen.”

Ik heb te vooren aangemerkt, dat LODEWIJK
 den Heer WATERHOORN welhaast voor een
 fchurk hield; hoe vast nu destijds zijn hart hem
 ook verzekerde, dat hij in het oordeel over hem
 niet mistaste, welke evenwel menigmaal, en voor-
 naamlijk thans, het menschlievend denkbeeld in
 hem op, dat hij den man misfchien ook wel kon
 verongelijken: de Hofmeester had naauwlijks op-
 gehouden te spreekē, of SEELBERG viel hem,
 in de eerste opwellingen van blijdfchap over deeze
 aanbieding, om den hals, en nam dezelve met
 dank aan: men fchreef derhalven aan de Freule;

den brief werd ter veilige bezorginge aan een vertrouwd man overgegeven, en terwijl zij op het antwoord wachten, zal ik den Leezer onderhouden met de verandering, die LODEWIJK's karakter en zielsgefteldheid ondergingen.

De hoop op spoedig bericht van zijne Beminde, en het genoegen veroorzaakt door de ontdekking, dat zijn toeftand zo onaangenaam niet was, dan hij bij zijn onverwacht vertrek uit *Leipzig* vooraf wel gevreesd had, maakten hem nu en dan weder opgeruimd; hij was ondertusfchen verre van JULIA verwijderd; haar beeld werd thans door geene bijzondere herdenkingen, ook niet door brieven, van haare hand gefchreven, zo dikwerf in zijne ziel hernieuwd, dan weleer; en zo doende begon zijne verbeeldingskracht, trapswijze, niet meer zo geheel bij uitsluiting op dit voorwerp alleen gevestigd te zijn: men mag zeggen wat men will', het blijft waarheid, dat tijd, verwijdering en gebrek aan herhaalde aanfpooringen, wèl in ftaat zijn, om elken goeden en kwaaden indruk van zeker voorwerp, al is hetzelfde ook nog zo vast ingeworteld, langzaamerhand uittewisfchen. Het was den Heer WATERHOORN zeer aangenaam, dat zijn jonge Heer niet meer zo geweldig in de liefde zweefde en ademde; hij maakte derhalven van deezen tijd gebruik, om denzelfen tot zijne oogmerken te vormen en zig bij hem noodzaakelijk te maaken: ter bereikinge van dit ein-

de oordeelde hij het zeer goed, om zijne zedekunde alle strengheid te beneemen; vermits echter eene deugdzaame liefde gemeenlijk een krachtig bewaarmiddel tegen zedenloosheid is, was het wel sijn aangelegd, dat men trachten moest, den jongen Heer, ware het mogelijk, een nadeelig denkbeeld van de vrouwlijke sexe inteboezemen: dit was het nu, waarop de Heer WATERHOORN zig toeleigde; wij moeten echter bekennen, dat het niet zo zeer een welberaden, verre uitzierend plan, dan wel veelmeer een natuurlijke zucht was, die hem aanzettede, om van het schoon gedeelte der schepping kwaadtespreken, om dat hij 'er slechte gedachten van had, ook natuurlijker wijze wel hebben moest, alzo braave vrouwen zig nimmer veel met hem bemoeid hadden, en de geenen wier verkeerung hij gezocht en genoten had, hem ook zeer veele zwakke zijden getoond hadden: toen derhalven het antwoord van de Freule wat lang uitbleef, en de jonge Heer bedroefd daarover was, waagde de Hofmeester het, om zig nu en dan een woordjen van dien aart te laten ontvallen, als bij voorbeeld: „ Ik beklag u, arme Heer „ VAN SEELBERG! gij neemt de zaak alteveel „ ter harte: onze Freule zal mogelijk wel reeds „ door de hoflucht besmet geworden zijn: gij „ weet, dat de brief zeer goed bezorgd is — „ doch onze schuld is het niet, wanneer de „ Freule door versfroojingen of mischien door

„ nieuwe kennissen wederhouden wordt van haaren ouden vriend te herdenken.”

In den beginne werd deeze lastertaal gemeenlijk met een nadrukkelijke uitroeping beantwoord, bij voorbeeld: „ O hoe weinig kent gij mijne „ JULIA!” en dergelijke — „ Wel nu,” voegde WATERHOORN ’er dan bij, „ neem niet kwalijk, dat ik, die in het beloop van vijf- en-veertig jaaren geen ééne vrouw heb gevonden, welke ik heb kunnen beschouwen als eene uitzondering van de losheid, zo zeer eigen aan de sexe, het stilzwijgen van de Freule niet met de oogen van een’ minnaar, maar van een’ bejaard’ waarneemer aanzie!”

Op eenen anderen tijd gaf hij hem een’ zeer afzichtige schets van het vrouwlijk karakter over ’t algemeen: „ Geloof,” zeide hij, „ een oud man, die ondervinding heeft! ik ken in de wereld niets, dat zo wispeltuurig is, als een vrouwen-hart: geen één is deugzaam uit hoofde van een wezenlijk gevoel van pligt en oprechtheid, en indien ’er één in wezen is, die haar twintigste jaar bereikt heeft, zonder zig ooit te buiten gegaan te hebben, dan ontbrak het haar óf aan een ongedwongen, veilige gelegenheid om te zondigen, óf aan temperament, óf haare ijdelheid vond haare rekening beter bij de deugd, óf zij

„ vreesde voor de gevolgen, overdacht de zaak
 „ beter dan haare zusters, óf het oogenblik der
 „ verzoeking was nog niet gekomen: maar in al-
 „ le overige gevallen is 'er geen één, die tegen-
 „ stand zoude bieden, wanneer een doortrapt mau-
 „ eenen ernstigen toeleg op haar maakte — en
 „ het is indedaad zelden noodig, om de zaak
 „ fijn aantelleggen: zij die het zedigste voorkomen
 „ hebben, het sterkste gevoel voor de deugd voor-
 „ wenden, en anderen ten strengsten beoordeelen,
 „ zijn de eersten, die zig overgeeven aan zodanige
 „ mannen, waarvan zij met zekerheid weten,
 „ dat ze in den hoogsten graad buitenspoorig zijn;
 „ en nimmer nog heb ik opgemerkt, dat zuivere, on-
 „ bedorvene zeden van een' man, een middel zijn
 „ om de vrouwen te bekooren: hoe strenger een
 „ vrouw openbaar spreekt en zig gedraagt, des
 „ te stouter aanvallen durft men onder vier oogen
 „ op haar waagen; zij ziet, dat men haare taal
 „ verstaat, dat zij met een' kenner te doen heeft,
 „ die zig door geen masker, door geen gemaakt-
 „ heid laat blinddoeken, en geeft zig, vol ver-
 „ trouwen op de belofte van stilzwijgen, over:
 „ wanneer een zwakke vrouw zig somtijds aan
 „ een' beminnenswaardig' man niet op den eersten
 „ aanval overgeeft; dan geschiedt zulks geenzins
 „ om dat haare grondbeginfelen tegen het gevoel
 „ strijden, maar om haare belangens des te beter
 „ te behartigen en het genoegen des te langer te
 „ genieten: wanneer dit het geval niet is, dan

„ bewilligt zij in alles, zodra het slechts op ee-
 „ ne *voegzaame wijze* geschieden kan, vermits
 „ een listige toecleg onder lieden, die het ééns
 „ zijn, zig voor het Publiek gemaklijker laat ver-
 „ bergen, dan een welberaamde minnehandel of
 „ een sentimenteele roman; doch in de heden-
 „ daagsche wereld verleidt de man bijna nooit,
 „ maar wordt schier altoos verleid of uitgelokt:
 „ 'er is slechts een korte tijdkring van weinige jaa-
 „ ren — en bij veelen heeft zulks niet eens plaats
 „ — waarin de vrouwen met eenigen ernst zig
 „ zedig gedraagen, en dit is de tijd, wanneer
 „ zij bij ongeluk tot minnaresfen te oud, en tot
 „ koppelaarsters en kwezels te jong zijn; in dee-
 „ zen tijdkring houden zij zig bezig met ande-
 „ re christelijke oefeningen, als lasteren, schel-
 „ den, oordeelen, bespieden, de daaden van ande-
 „ ren berispen en derzelver geneugten stooren; on-
 „ dertusfchen beginnen zij, om niet veel tijds te
 „ verliezen, reeds vroeg, zig tot haare bestem-
 „ ming bekwaam te maaken; de haren zouden
 „ u te berge rijzen, wanneer gij eens luisteren
 „ en hooren kondet, welke gesprekken, welke
 „ wulpsche boert, welke vertrouwelijke redenen
 „ anderzins wel-opgevoede meisjens zig onder-
 „ ling veroorlooven, wanneer zij meenen alleen
 „ te weezen; boert, taal, waarbij de jongeling,
 „ wanneer hij ongezien oorgetuige daarvan is,
 „ voor zigzelven bloozen moet; één van de ge-
 „ meenste vrouwlijke kunstenaarijen is haare na-

„ tuurdrift te ontveinzen , en het wellustigste wijf
 „ zal haaren man in deezen opzichte zodanig
 „ verschalken , dat hij aan zijn' vertrouwd' vriend
 „ klaagen zal , dat zijne vrouw zo weinig natuur-
 „ lijke aandoening heeft , en terwijl dit hem van
 „ haar verzekert , belacht zij hem in de armen van
 „ haaren koetsier , en hij vergeet , dat 'er in de
 „ wereld geen ander middel tegen het hoorndraa-
 „ gen is , dan een stille , onmerkelyke waakzaam-
 „ heid , alle mogelyke verwijdering van gelegen-
 „ heid , de kunst om zijne Gade naar hem te
 „ doen reikhalzen , somwijlen eens jalouzij te ver-
 „ wekken , en daardoor de cigenliefde der vrouwe
 „ opteroepen ; daarentegen is het veiligste middel ,
 „ om welhaast een hoorndraager te worden , dat
 „ hij toont jalours te weezen : men vindt geen
 „ zwakker , onnozeler schepsel , dan een man ,
 „ die op goed geloof bemint , en niets is zo onge-
 „ rijmd , 't welk een doortrapt wijf een zodani-
 „ gen niet zou kunnen doen gelooven : 'er is geen
 „ huishouding , waarin de man niet op de ééne of
 „ de andere wijze , 't zij in 't groot of in 't klein ,
 „ van de vrouw bedrogen wordt , en de middelen ,
 „ welke de vrouwen weeten uitte vinden , om daar-
 „ bij , in weérwil van alle hinderpaalen , van al
 „ het verbod , van onaangenaame ontmoetingen
 „ en gevreesde verdrietlykheden , haar oogmerk
 „ te bereiken , zijn onnoemelyk : elke vrouw ontziét
 „ niet , het geluk van man en familie aan eene
 „ dwaaze verbeelding , aan eene zotte ijdelheid

„ opteofferen: de kunst van te veinzen wordt haar
 „ aangeboren; de man bloost bij de bewustheid
 „ van zijne zwakheid; de vrouw wordt slechts
 „ rood wegens gekrenkte eigenliefde, uit wel-
 „ lust of door toorn — en nooit anders, en
 „ in gevallē de verstandigste man (zo verstandig
 „ als SALOMON, die voorzeker de vrouwen ken-
 „ de,) bij God en het Evangelie gezworen had-
 „ de, zig noch tot toorn noch tot eene zwak-
 „ heid te laten verleiden, dan kan een vrouw
 „ hem zo verre brengen, dat hij zijnen eed
 „ breekt: van het negende jaar haars levens af
 „ loeren de meisjes achter de bosfchen, aan den
 „ weg des levens, op den geen kwaad vermoeden-
 „ denden wandelaar, en aler zij veertig jaaren oud
 „ zijn, kennen zij reeds meerder fijne strecken,
 „ weeten de zwakheden veel beter te bespieden,
 „ en door de minst verdedigde poort het hart
 „ intesluipen, dan een volleerde manlijke ver-
 „ leider op zijn vijf- en - twintigste jaar.”

Het spreekt van zelf, dat de Heer WATERHOORN
 dit van den duivel afkomstig stelsel, de wederleg-
 ging van het welke het beter gedeelte der schoone
 sexe mij wel zal willen vergunnen, tot eenen ande-
 ren tijd uitstellen, of zulks veelmeer aan onzen
 LODEWIJK zelve in het verder beloop van gun-
 stiger ondervindingen overtelaaten; het spreekt
 van zelf, zeg ik, dat hij dit stelsel niet op éénmaal
 in deszelfs geheele afzichtige gedaante, maar

slechts trapswijze predikte, om de betere denk-
 wijze van LODEWIJK niet eensklaps daartegen
 in 't harnas te jaagen: hoe zou het ook moge-
 lijk geweest zijn, om hetzelfde eenen jongeling
 smaaklijk te maaken, die altoos het heerelijkste
 ideaal, het beeld van zijne voortreffelijke Moeder,
 in het hoofd, daar en boven het beste denkbeeld
 van het vrouwlijk karakter en zijne liefde voor
JULIA in het hart had! — doch ongemerkt
 wordt men gewoon, zelfs de allerflechtste stel-
 lingen ten minsten met koelen bloede te kunnen
 aanhooren, en dit is reeds veel gewonnen voor
 den geenen, die ons deeze stellingen tracht opte-
 dringen: immers scheen ook in de uitroepingen
 van WATERHOORN eenige menschkennis door-
 tetstraalen; en dit was het stokpaardjen van LO-
 DEWIJK; zo doende gelukte het den Leeraar,
SEELBERG allengs ten minsten oplettend te
 maaken, en te doen gelooven, dat het slechte,
 mogelijk zelfs wel het grootste gedeelte der vrou-
 wen, in eenige trekken naar dit beeld konde ge-
 lijken, en vooral in de steden; maar dat zijne
 Moeder en JULIA mischien alleen daarvan uit-
 gezonderd waren — daarop volgden dan kleine
 verhaalen van vroegere ondervindingen, ook nu
 en dan een stukjen uit een vermaard Schrijver,
 die zijne geestigheid over de wispeltuurfigheid der
 wijven den teugel had gevierd; de *nieuwe Ama-
 dis* verscheen in deezen tijd met de zinspreuk:
In muliebrem levitarem ab auctoribus passim mul-

ta scribuntur; de Hofmeester las 'er de aange-naamste, fraaiste plaatfen uit voor, en prees SEELBERG dit werk zeer aan, die hetzelfde zijne goedkeuring ook niet weigeren konde; het gebeurde weleens, dat LODEWIJK een boek, waarin onkuifche bedrijven met levendige kleuren gefchetst waren, als mede een ander, waarin met de grondbeginfelen der zedekunde de fpot gedreaven werd, als bij geval, hoewel door toelaating van den Heere WATERHOORN, in de hand viel, of dat hij, bij de achteloosheid, waaraan de Hofmeester zig in deezen opzichte fchuldig maakte, te *Gottingen* in een vertrouwlijken omgang geraakte, met jonge lieden, die zig op hunne buitenfpoorigheden verhovaardigden, van de gunstbewijzingen der vrouwen beroemden, of anderszins fchaamtelooze en onbefcheidene taal voerden, losbandig leefden, en evenwel met beminnelijke, fchitterende hoedanigheden bedeed, aangenaam in gezelfchap waren, en hunne afdwaalingen in het gewaad van belangrijke losheid konden doen voorkomen: ik zal wel niet noodig hebben te ontvouwen, wat indruk dit alles eindelijk op het zedelijk karakter van onzen jongeling maakte, hij was echter indedaad nog niet afgeweken van den weg der deugd, evenwel begon hij achteloos, onoplettend en onvoorzichtig voortte wandelen op deezen weg, waarop hij zo weinig gezelfchap meende te vinden: hij zag zo veele, en onder deeze veele algemeen-geachte en beminde men-

fchen, eenen anderen, zo het scheen, met bloemen bebrooiden, bekoorlijker weg met genoeg bewandelen, terwijl hij integendeel op zijn eenzaam pad door geenen vriend verzeld werd, die hem de hand geboden en zijne geestdrift, om het doel te bereiken, al zou hij het ook maar alleen bereiken, angevuurd had: dat hij zig derhalven nu nog niet verlaagde, om slecht te handelen, kwam daar van daan, dat de zachtaartige geest der liefde nog boven hem zweefde, dat schaamte en bedeesdheid, die zo menigen edelen Jongeling van den eersten stap tot ondeugd wederhouden, tegen kwaade aanprikkelingen worstelden, en de verleidende gelegenheid hem nog zodanig niet was voorgekomen, dat zijn temperament over de hebbelijkheid van zig wèl te gedragen, had kunnen zegepraalen; want van zijne grondbeginselen zullen wij maar niet spreken; deeze begonnen te wankelen, het geloof aan deugd en trouw onder de menschen op deeze aarde werd van tijd tot tijd zwakker, en wel nog des te meer, daar eindelijk, na lang gewacht te hebben, het gewenschte antwoord van de Freule VAN GRATZ inkwam: dit was van den volgenden inhoud:

„ WAARDE HEER VAN SEELBERG!

„ Uwe geeerde misfive heeft mij op eene aan-
 „ genaame wijze verrascht; ik zou reeds voor-
 „ lang het genoeg gehad hebben, dezelve te

„ beantwoorden, zo ik niet door eene menigte
 „ van verstroojingen daarin belet ware geworden:
 „ sedert veertien dagen houdt de Hertog van * * *
 „ zig hier op, en dagelijks zijn wij met bal,
 „ jagt, maaltijden, comediën en dergelijken be-
 „ zig: eergisteren hadden wij hier op het kas-
 „ teel een *bal en masque*, gisteren gaf de Op-
 „ permarfchalk een prachtig *fête*, en heden heb-
 „ ben wij bij Mevrouw van * * * een allerliefst
 „ *déjeuné dansant* gehad; het welk tot twee
 „ uren nademiddags geduurd heeft: men kat
 „ niet tot zig - zelve komen; nogthans heb ik
 „ dit oogenblik afgebroken, om u, waarde
 „ Vriend! te zeggen, hoe zeer ik wensch, dat
 „ gij hier ook mogt weezen, om dat gij u voor-
 „ zeker zeer goed zoudt vermaaken; hier zijn
 „ eenige lieve jonge Heeren met den Hertog ge-
 „ komen, in wier omgang gij ongetwijfeld veel
 „ genoeg zoudt vinden — Gij vraagt, of ik nog
 „ wel aan u denk? o hoe kunt gij daar nog aan
 „ twijfelen? meent gij, dat ik mijne goede
 „ vrienden zo schielijk zou vergeeten? neen,
 „ vast niet! echter verzoek ik u niet kwalijk te
 „ neemen, dat ik bij gebrek aan tijd u niet dik-
 „ wijls schrijf; ondertusfchen ben ik zeer ver-
 „ langende om u eens wedertezien: gij zult de
 „ Academie nu immers welhaast verlaaten en er-
 „ gens dienst zoeken! ik wenschte, dat gij hier
 „ mogt kunnen aangesteld worden: wie weet of
 „ 'er niet wel kans toe zou weezen! het zal mij

„ aan-

„ aangenaam zijn, wanneer gij in de *vacanties*
 „ eens herwaards gelieft te komen, opdat ik u
 „ mondlings zal kunnen betuigen, met welke
 „ oprechte vriendschap ik ben enz.”

Het zoude vergeeffche moeite zijn, het onderscheid der vreugde over de ontvangst van dezen brief, van de verbazing, verwondering en het verdriet, te schetzen, het welk bij LODEWIJK plaats had, zodra hij denzelven had gelezen — „ Op *deezem* koelhartigen, vriendschap „ veinzenden, losfen toon der Residentie-steden „ kon JULIA, mij schrijven? mij de niets- „ beduidende berichten van haare zotte vermaak- „ lijkheden melden? wenschen, dat ik daar mogt „ weezen, om mij te *vermaaken* en de *lieve jonge Heertjens*. . . . dat ze allen naar de maan „ vaaren! — te leeren kennen! — kon dan „ een verblijf van weinige maanden aan het Hof „ het zuiverste, beste hart veranderen, bederven? — o wijven! zijt gij wezenlijk allen „ zodanig, als men u affchetst? — neen! het „ is niet mogelijk! ik heb den brief verkeerd „ gelezen — en evenwel” — hij las voor de tweede, voor de derde maal, borst uit in nieuwe alleenspraaken, en vloog naar zijnen Hofmeester, kreeg echter geen anderen troost van denzelven, dan het volgende: „ Heb ik 't u niet „ gezegd? wijven zijn wijven! doch wie zou zig „ daaraan willen stooren? het zou wel dwaas-

„heid weezen, daarover te treuren: zijn 'er
 „niet meisjes genoeg? wreek u op haar met
 „haar afscheid te geeven, vóór gij het uwe
 „plechtig bekomen zult: wreek u op de geheele
 „sexe! laat u door geen één weder bekooren!
 „ware ik in uwe plaats, ik zou met elk meisje,
 „dat mij behaagen kon, wel boerten, maar mij
 „aan geen één verbinden; en bemerkende dat
 „men mij den strik om den hals wilde werpen,
 „zou ik al verder gaan!”

SEELBERG hoorde bij zijn sijn, nog niet gesmoord gevoel deeze en voortgelijke lesfen met verontwaardiging aan; ondertusfchen fchtooten zijtug ongemerkt wortelen, tot 'er eindelijk een middenweg gevonden werd — „Zou het niet goed weezen,” zeide WATERHOORN, „dat wij ons met onze eigene oogen overtuigden? de vacantietijd is op handen; wij hebben geld en vergunning om een reisjen te doen; laaten wij naar * * * gaan! in twee dagen kunnen wij daar zijn; wij vertoonen ons aan het Hof en zien JULIA in haare nieuwe levenswijze, en hoe wij haar ook mogen vinden, wij zullen met een veel geruster hart wederkeeren, dan wij herwaards gekomen zijn” — Deeze voorflag werd, 't geen men gemakkelijk begriipen kan, met veel blijdschap aangenomen, en onze twee Heeren gingen op reis.

TIENDE HOOFDSTUK.

Het was op den vijf-en-twintigsten van de maand September, toen zij 's avonds tegen zes uren in * * * aankwamen: hoe zeer ook SEELBERG tegen JULIA meende verbitterd te weezen, klopte evenwel zijn hart sterker, toen hij uit het herbergsvenster het paleis zag, waarin deeze lieve ligtvaardige haar verblijf hield; hij kon zijn ongeduld, om haar te zien, niet langer verbergen — „Ach!” riep hij, „laat ik gaan en haar „ een bezoek geeven! misfchien is zij thans alleen op haare kamer, en wanneer zij mij zo „ onverwachts ziet binnen treden, zal de herdenking van die zalige oogenblikken „ doch indien het eens gebeurde, dat ik haar in „ de armen van een' ander' vond? indien „ wel nu, dan was de geheele klucht op één „ maal uit; ik zal dan maar” Hij nam vervolgens hoed en rotting en wilde gaan; doch WATERHOORN hield hem tegen: „Niet zo „ driftig, jonge Heer!” zeide de Hofmeester; „ is het u wezenlijk ernst, de neigingen van „ JULIA te ontdekken, dan moet gij een middel uitvinden om haar te bespieden, ter plaatse „ se alwaar zij niet denken kan van u gezien „ te worden, en dit middel wordt ons heden

„ door een gunstig toeval aangeboden: beteugel
 „ uw ongeduld nog een paar uren; aan het
 „ Hof wordt thans een verjaardag gevierd; na
 „ den avondmaaltijd wordt een gemaskerd bal
 „ gegeven; een Jood heeft mij reeds *Domino's*
 „ daartoe aangeboden; laten wij in het onken-
 „ nelijkst masker derwaards gaan, de Freule op-
 „ zoeken en beluisteren — en, geloof mij, gij
 „ zult niet wederkeeren zonder voldaan te wee-
 „ zen — want op maskeraaden ontmoet men
 „ somtijds verwonderlijke dingen.”

Deze raad was te verstandig, dan dat dezelve kon verworpen worden; maar LODEWIJK telde de minuten tot den tijd, dat het bal beginnen zoude: ondertusfchen aten zij te vooren aan de openbaare tafel; hier vonden zij lieden uit alle standen, als mede eenige Officieren: twee van deeze laatsten namen hunne plaatsen zo nabij SEELBERG, dat hij, op wien zij in 't geheel geen acht sloegen, en die als in de diepste gedachten daar zat, een gedeelte van hun gesprek verstaan kon: „ Zij is tog indedaad schoon!” zeide de één — „ Dit oordeelde de Hertog van * * * ook,” antwoordde de ander.

DE EERSTE. „ Wel ja! zo als de Vorften
 „ dan al gewoon zijn te doen! Een kleine tijdkor-
 „ ting wordt zo ter loops door hen waargeno-
 „ men! De Freule VAN GRATZ, heeft wel ver-

„ftand; doch de Hertog vond haar evenwel ook
 „wat alte coquet, om den een' of ander' in ernst
 „aan zig te boejen; dit heb ik zelf hem hooren
 „zeggen.”

DE TWEEDE. „Ik geloof het wel; zij maakt
 „het ook indedaad wat alte erg: ik kan in de
 „wereld niet begrijpen, hoe dit landmeisjen het
 „heeft aangelegd, om de volleerde stadsvrouwen
 „de kunst zo schielijk aftekijken!”

DE EERSTE. „Ja, dezelve te overtreffen!
 „want gij zult wel willen bekennen, dat men
 „met geen meerder overleg en kunst kan te werk
 „gaan, dan zij: zo op alle harten aanteleggen!
 „niets hoegenaamd van de edele eenvoudigheid
 „der Natuur aan zig gehouden te hebben! elken
 „wezenstrek te bestudeeren! tevens het net uit
 „te werpen op grijsaarts, mannen, jongelingen
 „en knaapiens! — trouwens een man, die nog
 „eenigzins vatbaar is voor waarheid en eenvoudigheid,
 „moet een walg hebben van zulk een
 „scheppel!”

Op deezen toon vervolgden de twee Officieren hun gesprek, en mijne Leezers kunnen gemaklijk begrijpen, hoe stichtelijk zulks voor onzen SEELBERG was; hij had ook bijna voorgenomen, het bal in 't geheel niet te bezoeken; doch hij veranderde van besluit en ging derwaards.

De geheele zaal kriede reeds van allerlei voortrenners van maskers uit de stad, doch de naaste vertrekkers, waarin het Hof vergaderde, waren nog gefloten: LODEWIJK, in een gehuurd, oud schoorsteenveegers - pak, stond met zijnen Mentor, die als een tovenaer gekleed was, kort aan de deur, en wachtte met smart; eindelijk werden de twee zij-deuren geopend, en de armzalige glans van het Hof verscheen in zijnen vollen luister: de vorstlijke perfoonen en hun geheele stoet, stonden allen nog met ongedekte aangezichten: LODEWIJK bediende zig van dit tijdstip, om met zijne oogen JULIA te zoeken; maar kon haar echter niet zo op het oogenblik onder de groote menigte ontdekken. — „En,” fluisterde WATERHOORN, SEELBERG in het oor, terwijl hij met den vinger naar het vertrek wees, „wie of wel „ dat geblankette geraamte wezen mag?” — SEELBERG zag derwaards en riep bijna overluid: — „O Hemel! dit is JULIA! hoe ziet „ ze 'er uit! zij moet waarschijnlijk ziek wezen,” — WATERHOORN kon zig bij deeze ontdekking niet onthouden van spijtig, en zo luid te lagchen, als het met fatsoen daar ter plaatse geschieden konde — „Zij zal misfchien,” zeide hij, zig tevens verheugende in den grappigen inval, „zij zal misfchien de hofziekte hebben; „ onmaatige begeerten, weinig slaap en een knaagend geweten.”

Terwijl LODEWIJK nog in zijne verbaasdheid was weggezonden, kwam JULIA nader bij de deur, om eene andere Dame, die daar stond, te verzoeken, haar het masker voor het aangezicht te binden — vóór dat zulks echter nog geschiedde, doolden haare ten deele gulzige, ten deele nijldige oogen onder de menigte van maskers rond; het schein, als of zij eerst nog het heir van haare aanbidders voor dien avond monsterten, en tegelijk het aantal der wijven tellen wilde, die door middel van alle haare gekunstelde bekoorelijkheden, haare veroveringen de loef zouden kunnen afsteeken: SEELBERG voelde zijn hart geweldig kloppen, toen zij zo nabij hem stond; doch hij spande alle zijne krachten in, om haar met bedaardheid te bespieden; wat hij niet zag, dat ontdekte WATERHOORN, en deed hem hetzelfde opmerken. De oogopslag van JULIA gaf wroeging in den geest, onrustige poogingen en verlangen, wispeltuurigheid van karakter en verbeurde onschuld van hart te kennen; haare wezenstrekken en gebaarden droegen denzelfden stempel, die door het dik, hoogrood blanketfel heen schein; zij was zeer vermagerd, door de wilde levenswijze en onrust der ziele; haare gebaarden waren geweldig, en de bekoorelijke vlugheid, die haar weleer zo eigen was, en zo goed stond, was ontaart in eene soort van woestheid, die afkeer verwekte; alles was gemaakt, overdreven, gedwongen, om den innerlijken strijd

te verbergen waardoor zij zonder ophouden gefolterd werd; haare kleeding was buitenspoorig en zot — in één woord, zij was JULIA niet meer, en SEELBERG schoot een traan in het oog — „Wel nu,” vroeg WATERHOORN, „hoe fmaakt u dat?” — „Ach!” hernam LODEWIJK, „heb medelijden met mij!” en mengde zig onder den hoop, die nu met het geheele Hof naar het andere einde van de zaal spoedde, om den dans te beginnen.

Terwijl nu WATERHOORN zijnen jongen Heer eenen tijd lang uit het oog had verloren, na hem evenwel alvorens zeer verzocht te hebben, zig vooral zelve niet te verraden, ging de oude deugeniet op een avontuur uit: wij hebben boven getoond, dat hij zig beroemde van hier eenige kennissen te hebben; en die had hij indedaad ook; maar zij waren 'er ook na: hij zocht sommigen van dezelve op, plaagde ze een weinig, omdat zij in de vermomming niet wisten wie hij was, en gaf zig eindelijk te kennen: onder deeze was een weduwe van omtrent twee-en-dertig jaaren, die 'er nog al vrij wèl uit zag, maar daarbij een ligtekooi was, en weleer met onzen Heer WATERHOORN, die in zijne jeugd geen lelijk mausperfoon geweest was, zeer gemeenzaam geleefd had: deeze had hij in het oog, om zig van haar te bedienen, ten einde zijnen jongen Heer te troosten en van denkwijze te doen veranderen: na de eer-

fte pligtpleegingen ontdekte hij dit plan aan de menschlievende Dame, die ook, nadat zij zig had laten onderrechten van den ouderdom en andere uiterlijke omstandigheden van den Heere VAN SEELBERG, beloofde, de haar aangeboden rol op zig te neemen.

Hier zouden mijne Leezers weleens kunnen verwachten, dat ik goed vinden konde, een bedrijf uit WIELAND's onnavolgbare roman aftefchrijven, de twee-en-dertig jaarige weduwe in eene tweede *Danaë*, WATERHOORN in eenen *Hippias* te herscheppen, en LODEWIJK, gelijk *Agathon* in de netten van eenen drogredenaar en eene ligtekooi te verwarren: of mischien komt hen uit het kabinet-stuk van FIELDING, LADY BELLASTON in de gedachten, die den braaven THOMAS JONES, ook op een bal, alwaar hij SOPHIA zocht, in haar net lokte; doch behalven het menigvuldig, aanmerkelijk onderscheid in de charakters van mijne en deeze perfoonen, wordt ik van zodanige lompe, opzettelijke naarvolgingen wederhouden, door mijne eigenliefde, die mij afkeerig maakt van mij met vreemde veëren optesfukken, als mede door de achting, welke ik zulke groote mannen toedraag, en die mij niet veroorlooft dezelve te plunderen: met dit alles oordeel ik mij verplicht als een getrouw Geschiedschrijver de gevallen zo te ver-

haalen als ze gebeurd zijn, en het is mijn schuld niet, dat dezelve veel gelijkheid met anderen hebben — doch gaan wij verder!

Nadat WATERHOORN en Mevrouw BRINKLER, (dit was de naam van de schoone weduwe), de noodige afspraak hadden genomen, werd LODEWIJK opgezocht: men vond hem als versteend daar staan, terwijl hij JULIA in een zedenlooze woestheid met de jongelingen door de zaal zag zwieren; de Hofmeester trok hem op zij, om hem aan zijne vriendin voorstellen, die hem vriendlijk aansprak, het welk LODEWIJK, hoe verdrietig ook, nogthans met beleefdheid moest beantwoorden: men ging op eene bank zitten; men sprak van het een en ander; men maakte aanmerkingen over de danfers en danferessen, verhaalde Anecdoten van verscheidene perfoonen uit de stad, en Mevrouw BRINKLER wist ten rechten tijde een enkele spotternij tegen de Freule VAN GRATZ te laaten rollen: bij deeze zamenpraak, door de geestigheid van de schoone weduwe gekruid, verviel zij tot de gedachte, om onze twee Reizigers te verzoeken, zig ook buiten de zaal zonder masker aan haar te vertoonen: „ Vermits gij in uw „ geheel lastig masker immers niet dansen kunt, „ zult gij ook niet kwalijk neemen, wanneer ik „ u eenige oogenblikken aan het gedruis en het

„Hof onttrekke,” zeide zij; nam den jongen SEELBERG aan den arm, en ging met hem en zijnen Hofmeester in een zij-vertrek.

Het zou den Leezer verveelen, hier alle de fijne kunsten beschreven te vinden, waardoor Mévrouw BRINKLER de oplettendheid van LODEWIJK tot zig wist te trekken: dan, slechts het volgende! Men ontmaskerde zig en aan wederzijden scheen men vrij wél voldaan over de gestalte, die men aan elkander ontdekte: LODEWIJK was omtrent twintig jaaren oud, en was de fexe uit zijnen aart hoogst genegen; Mevrouw BRINKLER was in alle de vrouwlijke kunstena-rijen zeer bedreven, en wist het geheim van zijn hart uit WATERHOORN'S mond: de minne-fermat werkte geweldig op hem ten voordeele van de ligtekooi: zij begreep, dat, bij de gemoeds-gefeldheid, waarin hij thans was, en bij het denkbeeld, 't welk hij nu van de vrouwen koesterde, den weg, om zijne achting te winnen, de onveiligste en wijdloopigste zoude geweest zijn; zij waagde derhalven eenen storm op zijne zintuigen, en vermits hij zeer aandoenlijk was, gelukte haar zulks zeer spoedig: de Hofmeester deed pons geeven; eene vriendin van onze schoone weduwe, en van hetzelfde slag als zij, vermeerderde het gezelschap, en alzo hetzelfde nu een viertal uitmaakte, en de Heer WATERHOORN veel met de vriendin sprak, had Mevrouw BRINK-

LER gelegenheid genoeg, om LODEWIJK alleen te beltormen, en hem, terwijl zij al geduurig zijn glas met pons vulde, (het welk hij dan ook in zijne wanhoop meermaalen ledigde dan hem wel diende), in vertrouwen te vraagen, en hem als eene mededogende vriendin aan de hand te vatten: „Wat schort u toch? zal ik eens raaden? is het niet een kleine minnhandel?” enz. Niemand is gemaklijker te beweegen, om zijn hart vol van verdriet en mismoedigheid te ontlasten, en zijn leed aan anderen te klaagen, of ten minsten zig zodanig blootstellen, dat men 'er niet meer naar behoeft te vraagen, dan een beleidigd minnaar; en langs deezen weg had Mevrouw BRINKLER het gewaand geheim van onzen gekrenkten jongeling uitgelokt: dat de manier, waarmede zij hem troostte, slechts diende, om meerder olie in het vuur te gieten, JULIA in zijne oogen nog meer te verlaagen, elk vonkjen van onschuldige liefde en eerbied jegens de vrouwlijke sexe in zijn hart te verdooven, daarentegen een nog nimmer gevoelde vlam van wellustige begeerten in hem te ontsteeken, en hem voorbereiden, om zig vol van wanhoop ligtvaardig overtegeven; zulks zal men wel gaarne, zonder dat ik mij verder daarover uitlaat, willen gelooven: ik zou dit bedrijf zeer wel met levendige kleuren kunnen schetzen; doch ik ben afkeerig van zodanige wellustige bedrijven verder te schilderen — Maar gij, o jongeling! die dit

leest, volg mijnen raad; indien gij ooit bemind en gemeend hebt bemind te worden, en een klein of groot misverstand, overtuiging of argwaan wekt u eensklaps op uit den zoeten droom van hoop en vertrouwen op de genegenheid van uw meisjes, of van uwen vriend; toon u dan edelmoedig, en verkrop liever de bekommring in uw hart; of is uwe ziel in de grootste benaauwdheid en zucht naar eenige verzachting, vertrouw dan uwe zaak slechts aan één enkel beproefd, getrouw en oprecht vriend! want gelijk als over 't algemeen van alle openhartigheid jegens slechtdenkende menschen, vroeg of laat, een misbruik wordt gemaakt, en naberouw veroorzaakt: moet billijkerwijze een edeldenkend man zig in een oogenblik van toorn en wraakzucht; nooit zo verre vergeeten, in gevalle tusfchen hem en een andere goede ziel een klein misverstand ontstaan is, dat hij een mensch daarbij tot vertrouweling van zijne twist maakt, welken hij bij een bedaarder overleg zijne hoogachting weigeren moet.

Door veelerleie kunstenaarijen gelukte het onze fchoone weduwe, SEELBERG in zulk eene wanhoop-ademende, vrolijke, kieschheid en geweten verdoovende luim overtebrengen; en tegelijk zijn bloed zo te ontvlammen, dat hij, den arm om de ligtekooi geflagen hebbende, JULIA met een spijtig-lagchenden mond lasteren kon: dit wif deed, om haar werk te voltoojen, een

mans-domino brengen, LODEWIJK moest zig van zijne lastige maskerade-klederen ontdoen, met haar de zaal intreedden en zig mede bij de danfers voegen: JULIA herkende hem bij den eersten oogopslag onder het halve masker; hij zocht ook haar zo kort onder de oogen te treden, dat het niet mogelijk was, door haar voor iemand anders aangezien te worden: Mevrouw BRINKLER had door de geheele stad eenen zeer slechten naam; de wulpsche gemeenzaamheid, waarmede zij zig bij SEELBERG voegde, en met hem door de zaal vloog, eene gemeenzaamheid, welke hij in de bedwelming waarin hij zig bevond, met opzet nog meer trachtte in het oog te doen loopen, ontroude en vernederde JULIA's trots voor een oogenblik; doch in zodanige gevallen begrijpen de vrouwen veel spoediger dan de mannen, wat haar best te doen staat, en weten, vooral wanneer zij wat ligt zijn, het onaangename van zulke bedrijven geheel op de andere partij te leggen: nadat derhalven de Freule lang naast haaren vorigen minnaar rond gedanst had, en in Engelsche dansen hem al dikwijls in den weg gekomen was, ging zij eindelijk op hem af, en sprak hem met de allerkoelste beleefdheid aan: „Goeden avond, „ Mijnheer VAN SEELBERG! wel nu, gij „ doet braaf met ook eens deeze gewesten te be- „ zocken: zijt gij al een poos tijds hier ge- „ weest? ik heb u aanstonds gekend; het gezicht „ kwam mij voor, alsof ik het meer had gezien;

„ doch in het oogenblik kwam het mij niet te
 „ binnen, wie gij eigenlijk waart! hoe vaart gij
 „ dan? — wel? — zo! dat is mij zeer
 „ lief — gij blijft tog morgen nog hier? zo
 „ niet, dan heb ik de eer uwe dienaarsse te wez-
 „ zen, zo ik u niet weder zien mogt: gij zult
 „ evenwel, denk ik, een paar dagen in de stad
 „ vertoeven, omdat gij, zo als ik zie, hier be-
 „ kenden hebt: aan het Hof zou het u mischien
 „ verveelen, alzo gij geen één van deeze Heeren
 „ kent; anders zou ik u wel willen aanraaden, u
 „ te laten voorstellen; want ik heb niet langer
 „ tijd; vaarwel, Mijnheer VAN SEELBERG!
 „ ik wensch u veel genoegen!” En nu huppelde
 zij al verder, zonder zijn antwoord, waarvan hij
 eenige lettergreepen uitstamelde, aftewachten,
 en veinsde gedurende den geheelen avond vrolij-
 ker en vlugger te zijn dan ooit, zonder ech-
 ter hem weder met een' oogopslag te verwaar-
 digen.

Men heeft mogelijk geen ongelijk te onderstellen,
 dat het manlijk geslacht, wanneer het aankomt op
 eenen diep doordringenden blik, op aanhoudende
 beoefening, op een gegronde oordeelkunde, op een
 bedaard koelbloedig verstand, op een welberaden
 overleg, op standvastigheid, naarstigheid, onderzoek
 en gepeins, boven de vrouwlijke sexe uitmunt, en
 ik oordeel, dat zulks ook strookt met de schik-
 king der Natuur en haare bestemming; maar met

opzicht tot de geestigheid, fijnheid, verbeeldingskracht, en bovenal tot de tegenwoordigheid van geest en een spoedig besluit naar dat tijd en gelegenheid zulks vereischen, laaten de vrouwen ons voorzeker verre achter zig terug. — dit ondervond LODEWIJK ook bij de aanspraak van JULIA: te vooren was hij wel bereid, om haar honderd bitse woorden toteduwen, indien zij hem het een of ander zeggen zoude; doch toen zij, tegen zijne verwachting, op eenen toon sprak, waarop hij niet gevat was, stond hij verftomd, en was niet in staat om één gepast woord voor den dag te brengen; en zij had hem zo rasch niet verlaaten, of de treffendste antwoorden kwamen hem weder in de gedachten, waardoor hij haaren trots had kunnen vernederen en haar de verongelijkingen, hem aangedaan, op eene hoonende wijze onder het oog had kunnen brengen: dit was nu zekerlijk wel te laat; maar juist om die reden werd zijne wraakzucht des te meer aangezet. Een welgeaart gemoed behoorde, wanneer het tijd heeft, over de aangedaane belediging na te denken, nimmer de wraakzucht den teugel te vieren; want, behalven dat het kwaad door de wraak niet ongedaan kan gemaakt worden, berooft dezelve ons ook van een zeer aangenaam gevoel, te weeten, van het gevoel der bewustheid van onschuldig geleden te hebben, en meerder goeds te verdienen dan ons ten deele is gevallen: het onrecht, ons door anderen aangedaan, kan onze

waar-

waardij immers niet verminderen? het verheft dezelve veelmeer, in plaatse dat de wraak ons met onzen vijand en vervolger ten minsten gelijk ftelt, terwijl wij integendeel de gheele fchuld op zijn hoofd zouden kunnen laten vallen; doch gemeenlijk wreekt men zig ook niet uit finart over de gevoelde verongelijking, maar ter fchadeloosftelling van onzen verkeerden trots, die daardoor gekrenkt is, dat anderen tegen denzelven iet hebben durven onderneemen, 't welk men niet keeren konde: voor het overige viel ook, bij het gedrag door SEELBERG gehouden, het nadeel van zijne wraak, gelijk meestal in zodanige gevallen gebeurt, op hem zelve terug; hij wierp zig, om een meisje te vernederen, dat hem weleer wezenlijk bemind, en misfchien aan het Hof, verblind door ijdelheid, voor eenen korten tijd zig-zelve vergeten had, in de armen van eene wulpsche boeleerster, en betrad voor de eerste maal in zijn leven, den weg der ondeugd — wie verloor daarbij meer dan hij?

Nadat naamlijk zijn gesprek met JULIA geëindigd was, keerde hij vergramd en met een verward gemoed naar Mevrouw ERINKLER terug, en klaagde haar zijne onaangename ontmoeting; zij deed alles wat zij kon, om hem nog meer te verbitteren, en beiden gedroegen zig nu zeer laag, door JULIA op het bal te vervolgen, haar te bespotten en luidkeels over haar te lagchen, zo

162 **LODEWIJK VAN SEELBERG.**

dikwerf als zij met deezèn of geenen jongen Heer vertrouwelijk sprak: zij meenden haar daardoor te vernederen; doch zij bedroogen zig: want in den beginne scheen de Freule 'er niet eens acht op te slaan, dat dit alles op haar gemunt was, en toen zij het eindelijk alte erg maakten, was het bij haar van dat gevolg, dat zij begon SEELBERG te verachten en zig te overtuigen, dat zij zeer wèl gedaan had, een mensch te vergeeten, die zig zulk een handelwijze konde veroorloven: eindelijk verveelde het SEELBERG en zijne deftige Dame; zij gingen derhalven terug in het zijvertrek, waarin zij WATERHOORN, en een klein gezelschap, van hetzelfde slag als hij-zelf was, vonden; doch ik laat het gordijn vallen voor de bedrijven, waarmede men zig het overig gedeelte van den nacht bezig hield; LODEWIJK, zijn Hofmeester, en de vriendin, waarvan ik tevooren gesproken heb, bragten Mevrouw BRINKLER t'huis, alwaar zij tot den morgen toe vertoefden: aan het plan, om zig aan het Hof te laten voorstellen, werd, gelijk men gemaklijk kan nagaan, niet meer gedacht; maar de Heeren bleeven evenwel nog agt dagen in ***, welke tijd niet beter besteed werd, dan de eerste, en LODEWIJK keerde aan ligchaam en ziel bedorven, naar *Göttingen* weder — dit was het werk van zijnen waardigen gids, den Heere WATERHOORN!

ELFDE HOOFDSTUK.

De eerste stap tot LODEWIJK's zedelijk be-
derf was gedaan, en gelijk het zelden bij den
eersten stap blijft, zo was het geval ook hier:
hij begon terstond na zijne terugkomst te *Got-
tingen* zig aan geheime buitenspoorigheden over-
tegeeven, wanneer hij zig daartoe aangeprikkeld
vond en 'er gelegenheid toe had; vermits ook
hier, gelijk op alle *Academiën*, ligtekoojen ge-
noeg waren, viel het hem niet moejelijk, zoda-
nige gelegenheden te vinden: en alzo de denk-
beelden van het grootste gedeelte der vrouwlijke
sexe, hem door de lessen van WATERHOORN
ingeboezemd, gantsch niet voordeelig waren,
mijdde hij thans alle verkeering met braave
vrouwen: hij scheen den toon geheel vergeten
te hebben, op welken hij met dezelve spreken
en boerten moest, daar hij zig eertijds ner-
gens beter, dan in zodanige kringen, vermaa-
ken konde! — doch; gebeurde het eens, dat
hij bij geval met eene schoone en zedige Dame
in gezelschap kwam, dan was hij achterhou-
dend, voorzichtig, schuw, mat zijne woorden
af, uit vrees van dubbelzinnigheden te zullen
zeggen; veroorloofde zig, hoe genoemd, geene
vrijheid, van hoe weinig belang ook, en ver-

beeldde zig altoos alte vrijpostig te weezen en van anderen bespied te worden; want hij stelde zig bij elke vrijheid iet kwaads voor, om dat de onschuld van hem geweken en hij evenwel nog zo diep niet gevallen was, om zig tegen de deugd te kunnen verzetten zonder te bloozen en de oogen nederteslaan: dikwerf barstte hij, in gesprekken met andere jongelingen, in lasteringen uit, tegen alle wijven, en zwoer met een verbitterd gemoed, dat zij allen valsch en trouwloos, en derhalven niet waardig waren, dat een braaf man om haarentwil den minsten kommer leed, of zig in zijne rust liet stooren; doch op andere tijden sprak zijn hart, het welk wederom reikhalsde naar de voorige zalige en zuivere geneugten der liefde, dit alles regelrecht tegen, en tot nog toe was hij zo roekeloos niet van roem te draagen op zijne buitenspoorigheden, maar hij schaamde zig over dezelve, zelfs bij zijnen Hofmeester, die nogthans, gelijk hij zeer wel wist, de vrouwen alleenlijk beschouwde als werktuigen van onzen wellust en voorwerpen van onze verachting: hij liep in 't geheim bij de ligtekoojen, zonder eenen vertrouweling te hebben; hij deed zulks niet, dan wanneer zijne eens ontvlamde begeerten hem geen rust lieten; maar hij zocht niet eigenlijk met opzet aanprikkeling en gelegenheid tot ondeugd; hij had veel achting voor onschuld en wezenlijke waardij, en schoon hij in de verbeelding stonde, dat weinige yolwasfene meisjens zig van zuivere harten konden

beroemen, zou hij echter nooit den minsten toelag gemaakt hebben, om een nog onschuldig jong meisje van den weg der deugd af te trekken: daarbij bleef zijne ziel altoos nog genegen, om zig aan anderen, met wier zielsgefeldheid de zijne overeenstemde, te verbinden.—wij hebben vernomen, dat hij in zijne eerste jeugd veel genegenheid had voor vriendschap en welwillendheid; uit dien hoofde had hij zig ook aan zijnen vorigen Leidsman, KROONBERGER, zo naauw verbonden; doch nadat hij had begonnen te beminnen was zijne geheele ziel met deeze magtiger drift zodanig ingenomen, dat hij juist geene nieuwe hartelijke vriendschap in *Leipzig* zocht. Ondertusschen had hij altoos nog zeer veel achting voor KROONBERGER; zijne verwijdering van denzelfden viel hem zeer smartelijk, en niets, dan het hartzeer 't welk het gemis van zijne JULIA hem veroorzaakte, kon tegen deeze achting opweegen: hij had echter van KROONBERGER verder niets vernomen; tot dat, kort voor SEELBERG's vertrek naar * * *, een jong mensch uit de gewesten van *Eisleben*, die te *Göttingen* studeerde, hem verzekerde, dat deeze zijn voorige Hofmeester aan eene uitteering overleden was: voor WATERHOORN kon hij nimmer eene waare, oprechte genegenheid verkrijgen; hij had een wezenlijken tegenzin in deezen man, en alleenlijk de verpligtingen, die hij aan hem meende te hebben, en die de oude booswicht, door laag-

geestige gediensfigheid en toegeevendheid, nog dagelijks trachtte te vermeederen, verwekten bij hem het gevoel van dankbaarheid, 't welk, hoewel op eene zeer onvolmaakte wijze, de plaats der vriendschap verving: bij gevolg bleef 'er in zijn hart altoos nog een goede plaats voor een vriend — ledig: wat eindelijk de bezigheden van SEELBERG betreft, hij ging voort, met de openbaare lesfen te bezoeken, en boeken over verfchillende onderwerpen door elkander te lezen; doch alles zonder een vast plan, zonder eene bepaalde bedoeling, en zelfs zonder trek daartoe te hebben.

Een mensch, die geen vertrouwd vriend en geen beminde heeft; die niets bij uitftek aanhangt; die zijn geloof aan deugd en trouw begint te verliezen; die zig aan onkuifche driften overgeeft; een mensch derhalven, die zig door geen betere drijfveer, noch door Godsdienst, noch deugd, noch liefde, noch eerzucht, noch welwillendheid, meer laat beftuuren; wiens verbeeldingskracht geheel verflapt is, en die derhalven zelfs niet eens door onfchadelijke toverbeelden, tot de ééne of andere fchitterende zotheid uitgelokt, weggefleept wordt; die eindelijk geen vast plan voor zijne leefwijze, geen geregelde bezigheid heeft — zulk een mensch is indedaad zeer te beklagen, en evenwel was LODEWIJK thans in deezen toestand; verzwakt van ligchaam en ziel: gelukkig

was het echter, van zijn temperament te mogen hopen, dat deeze gevoelloosheid van geen langen duur zijn zoude; het kwam zekerlijk slechts op de omstandigheden aan, of hij tot een goede of kwaade werkzaamheid zoude ontwaaken, en zulks zullen wij nu welhaast verneemen.

Bijna waren 'er na hunne terugkomst van * * * vier weeken verlopen, toen SEELBERG en zijn Hofmeester tegelijk brieven ontvingen, wier inhoud voor beiden van veel gewigt was: den eerstgenoemden werd gemeld, dat de Majoor VAN KRALHEIM schielijk aan eene beroerte overleden was; dat de Regeering des, amptshalven, eenen anderen Voogd benoemd had, en wel een zeer bekwaam Advocaat, GERLACH genaamd, die zelfs reeds bij het leven van KRALHEIM de voogdijfchap had waargenomen: deeze vond zig terstond bij het aanvaarden van de aan hem opgedragene bezigheid, in een wijdloopig pleitgeding ingewikkeld, het welk reeds lang geduurd had; doch nu spoedig stond uitgesproken te worden: dit proces werd naamlijk door zekere nabestaanden van vaders zijde tegen LODEWIJK gevoerd; nabestaanden, die den ouden SEELBERG veel te danken hadden en nu niet alleen ondankbaar genoeg waren, om oude aanspraaken, die zij op de helft van SEELBERG's goederen meenden te hebben, tegen den zoon van hunnen weldoener te doen gelden, maar ook dit pleitge-

ding op de verfoeijlijkste wijze te voeren, en door omkoopning en het ontvreemden van bewijsstukken de laatste beslissende uitspraak tot hun voordeel, op eene arglistige wijze te verkrijgen: deeze laatste uitspraak verwachtte de Heer GERLACH dagelijks; en voorbereidde LODEWIJK in zijnen brief, om het ergste te verwachten, en zig vervolgens gereed te houden, zuiniger en ingetogener te moeten leven, naar maate zijne verminderde inkomsten zulks zouden vereischen.

Daartegen was WATERHOORN's brief van een aangenaamer inhoud: deeze eerlijke man had zig door allerlei flinkfche streeken vrienden weeten te verschaffen, door wier voorpraak hij hoopte, een klein amt te verkrijgen, en van het Hofmeesterfchap aftestappen: door de goede diensten van den overledenen KRALHEIM, die den Minister van het Departement zulke voordeelige denkbeelden van 's mans bekwaamheid en verdiensten omtrent de vorming van LODEWIJK had ingeboezemd, werd thaus zijn wensch voldaan, en een Schoutsamt aan hem opgedragen.

Om in mijn verhaal niet alte verre uittewijden zal ik hier terstond bijvoegen, dat de Hofmeester de bedjening met het grootste genoegen aannam; en dat veertien dagen daarna, helaas! het bericht kwam, dat het proces geheel verloren was: de Voogd verzocht op nieuw in zijnen

brief, om toch vooral goed huis te houden:
 „ Gij hebt,” schreef hij, „ nog genoeg, om als
 „ een maatig en verstandig man, ook overeen-
 „ komstig uwen rang, te kunnen leeven; en wan-
 „ neer gij u met alle vlijt en ernst op de rechts-
 „ geleerdheid toelegt, zal uwe bekwaamheid u
 „ dat geene rijklijk vergoeden, 't welk vuige kun-
 „ stenaarijen en schurkenstrecken u ontnomen heb-
 „ ben; doch ik moet u vooral verzoeken, zuinig
 „ huis te houden — na verloop van eenen kor-
 „ ten tijd zult gij meerderjaargig worden, en zijt
 „ derhalven oud genoeg, om uwe eigene belan-
 „ gens te behartigen: zo wel om deeze reden, als
 „ ook ter bezuiniginge van de uitgaaven, oordeel
 „ ik liet overtollig, u eenen anderen Hofmeester
 „ in de plaats van den Heere WATERHOORN
 „ toetevoegen,” enz.

Deeze brief en het vertrek van den Hofmeester, die zijn amt aanvaardde, maakten onderscheidene indrukfelen op **LODEWIJK**: grievend was het voor hem, dat hij zuiniger leeven en menige behoeften derven moest; de laaggeestige behandeling van hun, die hun geluk aan zijnen vader verschuldigd waren, verbitterde hem op nieuw tegen de menschen, en benam hem alle neiging voor algemeene welwillendheid en vertrouwen: het afscheid van **WATERHOORN** viel hem gantsch niet smartlijk, maar vernits hij na deszelfs vertrek nog meer van menschen afgezonderd was,

en genoopt werd, om zig van zijn verdriet en mismooedigheid te ontdoen, ging hij uit op ver-
 froojingen, en bezocht herbergen en billards: hier
 ontmoette hij allerlei foorten van jongelingen,
 en zijn hart, in 't geheim naar vriendschap heigen-
 de, verkoos van dezelve een paar, wier zielsge-
 aartheid, zeden en luimen in zijne tegenwoordige
 gemoedsgesteldheid den sterksten indruk op hem
 maakten: deeze waren ALWERTH, en de Graaf
 VAN STORMAN. ALWERTH, een vuurig
 jongeling van vier-en-twintig jaaren, zeer vlug,
 geestig, en van een groot talent, beoefende de ge-
 neeskunde, verzuimde indedaad de lesfen zeer
 weinig, en schoon hij, veele uren van den dag
 aan de gezelligheid toewijdde, t' huis zig niet
 veel met zijne boeken bemoeide, werd hij inte-
 gendeel door zijne goede, wezenlijk niet gemeene
 begaafdheden, in staat gesteld, van met het groot-
 ste gemak in één uur meer te begrijpen, dan an-
 deren bij de sterkste inspanning in geheele dagen:
 met dit alles leefde hij zeer ongeregeld, hij had uit
 een openlijk kweekschool alle de ondeugden, die
 gemeenlijk in zodanige scholen heerfchen, me-
 de naar de Academie overgenomen; het leezen
 van ligtvaardige dichters, van fchrijvers die on-
 fchuld en goede zeden verachten, en van ro-
 mans en geschiedenissen, waarin doortrapte boos-
 wichten, aanzienlijke vernielers en verleiders
 der onfchuld, met de bevalligste kleuren gefchetst
 worden; eindelijk de verkeering met eenige ge-

vaarlijke menfchen van dat flag, hadden deeze grondbeginfelen nog meer verlijnd, en eenen gevaarlijken wellustling van hem gemaakt, die godsdienst en goede zeden, zowel in de grondbeginfelen als door zijn gedrag, verzaakte; doch daartegen zo aangenaam, zo onderhoudend en zo eigenaartig was, dat een jong mensch van LODERWIJK'S karakter, gelijk als door een magneet tot zijn perfoon en tot zijne denkwijze getrokken werd: de Graaf VAN STORMAN was in zekeren opzichte de leerling van ALWERTH in de wijsheid van *Hippias*; hij was een rijk een fchoone jongeling; niet volkomen zo geestig, zo stout, zo geflepen, noch ook zo befchaafd als ALWERTH; doch 'er fcheelde weinig aan, en dit weinige, en een fchouwtooneel, als *Athene* — zou hem eenen tweeden ALCIBIADES gemaakt hebben: beide deeze menfchen fpeelden in eenen kring van nog andere jongelingen van dezelfde geartheid de voornaamfte rollen; dagelijks kwamen zij tegens den avond in een openlijk huis bijeen, en fchoon hunne gefprekken niet de leerrijkten en hunne vermaaken niet de onfchuldigften waren; fchoon het wel te beklagen was, dat jongelingen van zulke uitmuntende begaafdheden zo ligtvaardig waren in zodanige vermaaken natejaagen, die de bitterfte wroeging ten gevolge hebben, waren nogthans geestigheid, fatyre en vrolijke luimen altoos bij hen te vinden: zij lazen alles, wat de oude en nieuwe letterkunde

ter aankweekinge van dezelve opleveren; zij waren naauwkeurige opmerkers en bespiedets der menschen, doch zij beschouwden dezelve alleen van de belagchelijke en zwakke zijden: wee den geenen, die zig van deezee kant voor hen bloot stelde, of op wien één van hun het bijzonder gemunt had! hij ontkwam nooit: met dit alles hadden eenigen van hun, vooral ALWERTH en STORMAN zeer veel smaaks in edel- en grootmoedigheid, waaruit men wel begreep, dat deezee menschen, indien hun booze geleigeest hen deezee verkeerde richting niet hadde gegeven, met even zo veel geestdrift en vuur helden in de daugd zouden geweest zijn.

Ingevolge alle deezee bijzonderheden, die wij over het karakter van LODEWIJK VAN SEELBERG, van zijne eerste jeugd af aangemerkt hebben, kan het den Leezer niet vreemd voorkomen, als ik hen verzeker, dat de omgang met deezee jonge lieden hem, bij zijne tegenwoordige gemoedsgefteldheid, een nieuw leven inboezemde, en hem nieuwe kracht, doch helaas! ten kwaade, gaf; ook verbond hij zig zo naauw aan ALWERTH en STORMAN, en zij zig aan hem, dat men hen, buiten de uren die ieder afzonderlijk aan zijne studie besteedden moest, altoos bij elkander zag: doch'ik kan de verandering, door deezee ommeegang bij hem bewerkt, in hoe verre daardoor menige sluimerende neiging

ten goede of ten kwaade in hem verwekt werd, niet beter ten toon stellen, dan door hem zelve te laten spreken: hij had een dagboek aangelegd, waarin hij 's avonds t' huis komende, of ook in oogenblikken van onrust en aandrang, zijne gewaarwordingen, die hij telkens bij zig bespeurde, met korte woorden optekende — zie hier, Leezer! een uittreksel uit dat boek:

Den 20sten November, 's avonds te 11 uren.

— „ Welk een geluk, vrienden te vinden,
 „ aan wier vuur men zijn licht kan ontsteeken!
 „ het licht, waarmede men zo lang vruchtloos
 „ bij de ellendige menschen van de gemeene
 „ soort was rondgelopen! — doch ik zal
 „ zorg draagen, dat gij arnhartige, erentveste,
 „ deftige Heeren! mij hetzelfde niet weder uit-
 „ bluscht — laat ik nog maar drie zulke
 „ vrienden vinden, dan zult gij zien, waarin
 „ wij u zullen hervormen: ik voel in mij-zelfen
 „ een nieuw leven en een nieuwe kracht; ik ben
 „ ontwaakt uit den slaap van mismoedigheid en
 „ verveeling: ik zal niet meer over de menschen
 „ klaagen; met kracht en geweld zal ik onder
 „ hen rond waaren, niemand zal mij durven aan-
 „ randen — Wat toch kan onmogelijk weezen
 „ voor *hem*, die met ernst en ijver handen aan
 „ het werk slaat? ”

Den 22sten, te middernacht.

„ O welk een ellendige hoop! welke plechti-
 „ ge zedenpreëkers! welke beangste leerlingen
 „ der vooroordeelen, die tot hunnen grijzen ou-
 „ derdom toe voor vertelteltjens uit de kraamka-
 „ mer beeven, zig met allerlei zedelijke maske-
 „ rade-klederen opschikken, met elkander rond-
 „ dansen, onderling elkander tergen, en el-
 „ kander de naamen in de hand schrijven, even
 „ alsof zij zig niet kenden, daar zij immers al-
 „ len uit één huis, uit het groote zieken- en
 „ gekken-huis, onder de bedekking der duisternis,
 „ gelopen zijn! — maar, ik zal hen de ge-
 „ leende vodden van het lijf scheuren — weg
 „ met de grijns van het gezicht! — zo, recht!
 „ en nu zie mij in de oogen, of ik slechter, le-
 „ lijker ben, dan gij! — Waant gij mij door
 „ uwen schijnheiligen ernst te kunnen verschal-
 „ ken? verbeeldt gij u, dat ik, die de menschen
 „ ken, niet zou weeten, dat gij, alleen in uw
 „ kamertjen zijnde, wenscht het geen ik wensch,
 „ begeert het geen ik begeer, en in 't geheim be-
 „ drijft het geen ik bedrijf? — en waarom
 „ zoudt gij niet? wie gaf ons deeze driften? —
 „ de Natuur misfchien? — doch men moet
 „ deeze driften binnen de behoorelijke paalen
 „ houden — wie moet zulks doen? — het ver-
 „ stand — wat is verstand? de slotfom van on-

„ ze ondervindingen; en staat het dan in mijne
 „ magt, welke ondervindingen ik hebben wil,
 „ en of zij op mijn gevoel dezelfde indrukken
 „ zullen maaken, als op het uwe? Kan ik het
 „ helpen, wanneer in mij de strijd tuschen be-
 „ daarde redeneering en gloejende driften, teu
 „ voordeele van de laatste beslist wordt? tracht
 „ niet ieder schepsel naar geluk en volmaaktheid?
 „ Zou niet ieder uwe zo zeer geprezene deugd na-
 „ loopen, indien zijne kennis, door het gevoel
 „ geleid en gewijzigd, hem altoos sterk genoeg
 „ toeriep, dat deeze deugd het was, die hem ge-
 „ lukkig maakte; en indien zij het hem niet sterk
 „ genoeg, niet dikwijls genoeg, of ook in 't ge-
 „ heel niet, of niet ten rechten tijde toeroept, kan
 „ hij dan bij zijne kennis wel niet toevoegen, zijn
 „ gevoel herscheppen? ontbreekt het hem aan
 „ kennis? beklaag hem dan! is hij verstandig,
 „ mogelijk verstandiger dan gij zijt? oordeel dan
 „ niet! hij heeft voorzeker aan zijn geluk ge-
 „ werkt, *zo veel als hij kon*, maar zulks heeft
 „ hij op zijne wijze gedaan — en wat is geluk
 „ in dit ondermaansche leven? wat anders, dan
 „ 't geen ieder afzonderlijk, ieder stand, elke
 „ ouderdom daarvoor houdt? bij u is 't geld;
 „ bij een tweede liefde voor de sexe; bij den der-
 „ den magt en gewaande eer; bij den vierden een
 „ aelmoes van eenige weinige dubbeltjens; bij
 „ den vijfden de verovering van eene provincie,
 „ bij den zesden een pijp tobak; en wie zal een
 „ van deeze zotten bewijzen dat hij ongelijk

„ heeft, al ware 't ook dat alle de overige zot-
 „ ten het ééns waren, om hem daarvan te over-
 „ tuigen? Men laate derhalven ieder zijnen weg
 „ gaan; doch wee hen, die mij in 't vervolg op
 „ den mijnen stooren, die mij dwingen wil, om
 „ dat geene voor eene wet, voor een richtsnoer
 „ der deugd te erkennen, wat hij daarvoor er-
 „ kent! Wat is het richtsnoer der deugd volgens
 „ de gemeene denkbeelden? een overdraglijk stel-
 „ sel, regelen, gevormd naar burgerlijke, niet
 „ natuurlijke betrekkingen; geenzins eeuwige
 „ waarheid, maar iet dat terstond verdwijnt,
 „ zodra de betrekkingen niet meer stand grijpen;
 „ anderszins moest ik op een woest eiland, waar-
 „ op ik door storm gellagen was, liever willen
 „ dood hongeren, dan de vruchten aanraaken,
 „ die een fraaje tuin mij zoude aanbieden, uit
 „ vrees van de rechten van een mensch te verkor-
 „ ten, die zig weleens als eigenaar daarvan op-
 „ doen konde, om dat hij eertijds deeze plek
 „ gronds door geweld veroverd, of geërfd, of
 „ het zij door eigenbaat, het zij voor tijdkorting
 „ aangeplant had: dan hadden Adam's kinderen
 „ eerst, voor behoorelijke betaaling, vergunning
 „ van het Consistorie moeten verzoeken, om met
 „ elkander in het huwelijk te mogen treden! is
 „ het dan nu, dat deeze fraaje wetten op zekere
 „ omstandigheden en maatschappijlijke overeen-
 „ komst berusten; wie kan mij dan dwingen,
 „ om die overeenkomst te erkennen, zo ik niet
 „ wil? wie kan in mijn hart zien, of 'er niet iet

„ in mij is, het welk alle de oorzaken te niet
„ doet, waarop deeze zo geprezene overeenkomst
„ steunt? maar echter, wanneer zig veelen bij-
„ eenvoegen die de burgerlijke maatschappij uit-
„ maaken, dan kunnen deezen mij wel dwingen;
„ en dit is het recht van den sterksten, het eeni-
„ ge, natuurlijke en erkende recht, van oudsaf,
„ zo lang de wereld gestaan heeft, erkend en heer-
„ schende over alles, kunnende het eigendom en
„ alle overige rechten en verbintenissen te niet
„ doen: en wie is de sterkste? — wie was het van
„ 't begin der scheppinge af? — het was de ver-
„ standigste en stoutmoedigste, en deeze zal het
„ altoos weezen: *rex est, qui metuit nihil*;
„ en hij, die de zwakheden der menschen kent,
„ en de kunst verstaat, om zig tot zijn voordeel
„ daarvan te bedienen: doch is dit niet eene ge-
„ vaarlijke leer? indien ieder zo denken wilde,
„ wat zou 'er van de wereld worden? — zij
„ zoude niet erger worden, dan zij thans is! —
„ indien ieder zo denken wilde? — ieder kan
„ en zal zo niet denken, om dat ieder dit gevoel
„ niet heeft, om dat ieder daartoe geen kracht,
„ geest, aandrang, vermogen genoeg bezit; en
„ zou een gemeen vernuft zulks beproeven, het
„ zou schipbreuk lijden; men zou het bij de oo-
„ ren krijgen; bij gevolg is deeze leer alleen ge-
„ past voor gewettigd goede en kwaade genies,
„ en deezen hebben ten allen tijde hunne handel-
„ wijzen daarnaar ingericht; bij alle overigen is

„het slechts,” „Het ééne zwaard houdt het andere
 „in de schede;” „en deeze betrekking is 't alleen,
 „die de orde handhaaft, niet uwe zedekunde,
 „niet de overtuiging van dat geene wat recht
 „en onrecht is; want gij ziet immers dagelijks,
 „dat daardoor de menschen wederhouden worden
 „de burgerlijke rust te stooren; ALCIBIADES,
 „ALEXANDER DE GROOTE, KAREL DE
 „TWAALFDE, LOVELACE, RICHELIEU,
 „MASANIELLO! gij en uws gelijke zult u,
 „zo lang de wereld staat, nimmer laten kluis-
 „teren in de ketenen der maatschappijlijke over-
 „eenkomst.”

Den 23sten, 's morgens.

„Wat toch heb ik gisteren geschreven? — RI-
 „CHELIEU! — LOVELACE! — Zou ik dan wel
 „kunnen goed keuren, dat uitmuntende talenten
 „zig mogen veroorloven, om den zwakken te
 „misbruiken, van hulplooze broederen lijdende
 „slaaven te maaken, door éénen wenk duizenden
 „in ellende te dompelen, huislijke rust te sto-
 „ren, de onschuld te bederven, het genot van
 „één oogenblik met het jammer van geheele
 „gefachten te koopén? — Zou ik kunnen
 „vergeeten, dat groote verstandlijke vermo-
 „gens, uitsteekende krachten, een verheven be-
 „roep der Natuur zijn, om den geenens bescher-
 „ming en raad te verleen, die zulks noodig

„ hebben? — O! nimmer moge de slaap mijne
 „ vermoeide leden wederom verkwikken, indien
 „ ik zulk eene verfoejelijke leer konde ter neder
 „ stellen! Maar komt dan dat geene in aanmer-
 „ king, het welk aldus *behoorde* te weezen, en
 „ wat wel beter zou *kunnen* zijn? Neen! ik
 „ spreek van 't geene is, 't geene, helaas! altoos
 „ zo is en blijven zal. Schrijf het vuur voor,
 „ dat het *alleenlijk* verwarmen, nooit branden,
 „ nooit vernielen zal! — Schrijf den wijn voor, dat
 „ hij slechts den dorst stillen zal, zonder dron-
 „ ken te maaken! — Doch een woord van
 „ troost! — Gelukkig is 't voor het gezellige leven,
 „ dat 'er maar weinige vernielers zijn, en de wei-
 „ nigen, uitgerust met het vermogen om te heer-
 „ schen, bedeed met geweld en magt over on-
 „ dergeschikte geesten, deeze weinigen bezittē
 „ meestal ook verhevene deugden, edelmoedig-
 „ heid, medelijden, grootmoedigheid, inschik-
 „ kelijkheid, verdraagzaamheid, of — geluk-
 „ kige zwakheden, verwijfdheid, ijdelheid, aan-
 „ drang tot liefde, of — geen tooneel om te
 „ kunnen handelen: het gebeurt zelden, dat 'er
 „ een wezen geteeld wordt met zulk eene vuige
 „ zielsgesteldheid, en onder zodanige betrekkin-
 „ gen, dat verstand, vermogen en fierheid, met
 „ vuilaartigheid, met den geest der verwoestingē
 „ en wreedheid, bij de gelegenheid van te kun-
 „ nen benadeelen, gepaard gaan — neen! De
 „ hand der Natuur levert geen zodanig scepseel;

„ en leeft 'er een wangedrocht van dien aart:
 „ dan hebt gij, ellendigen! zelven het zo ge-
 „ vormd; gij hebt in het donker zo lang met
 „ hetzelfde geplukhaard; gij hebt het zo lang ge-
 „ tergd en genepen, dat het opstoof, zijne
 „ krachten beproefde, als raazend onder u rond
 „ liep, en alles vertrapte, zo lang geen sterker
 „ hetzelfde tegenhield.”

Den 1sten December.

„ Hebt gij weleens een mensch gezien, die
 „ naar grondbeginselen handelde? ik nog geen
 „ één! door het gevoel wordt ieder aange-
 „ zet tot dat geene, wat gij met den naam van
 „ goed en kwaad bestempelt: de echtgenoot
 „ blijft getrouw tot het oogenblik der sterkste
 „ verzoeking toe; doch het is ook waar: 't geen
 „ voor de ééne verzoeking is, is het voor de
 „ andere niet, en hierom is deeze laatste deugd-
 „ zaam: de Rechter is onomkoopbaar, al kon-
 „ de hij zelfs millioenen winnen door eene schen-
 „ ding van het recht, die altoos zoude verbor-
 „ gen blijven; ik wil ook wel gelooven, dat hij,
 „ vooral wanneer hij reeds hooge jaaren bereikt
 „ heeft, de betoverende woorden van eene schoo-
 „ ne pleitster tegenstand kan bieden; maar het
 „ geschrijf van een doorslepen Advokaat, die
 „ logen voor waarheid opdischt; het eenvoud-
 „ dig, onschuldig voorstel van een partij, die

„ recht meent te hebben tegen een mensch,
 „ dat bij de beste zaak in verlegenheid ge-
 „ raakt; de fijne vleierij van 'een' man van aan-
 „ zien, die alleen, (terwijl hij de zaak in
 „ 's Rechters bescherming aanbeveelt, zig op des-
 „ zelfs diep doorzicht, op zijne onomkoopbare
 „ braafheid beroept), begochelt den goeden,
 „ deugdzaamen man, en doet hem gronden ont-
 „ decken waar geene gronden zijn: de dappere
 „ Officier loopt den veldslag niet uit, alwaar dui-
 „ zenden van oogen op hem tuuren; maar hij
 „ fiddert onder vier oogen voor de gordijn-
 „ mis van zijn kwaad wijf: de Predikant vaart
 „ voorzeker, met eene innerlijke, zuivere en hei-
 „ lige overtuiging beziel, tegen de onkuisch-
 „ heid uit; maar ik roep hem op, te bekennen,
 „ hoe menigmaal hij den text tot zijne Leerrede
 „ in de armen van zijne keukenmeid vergeten
 „ heeft — O! ik ben nog jong; nogthans heb
 „ ik veele menschen *en robe de chambre* (*) ge-
 „ zien, waarin zij geheel anders verschijnen, dan
 „ *en habit de cour* (†) — Doch gij wilt en
 „ kunt zulks niet zien: wie is 'er onder u, die
 „ onderstaan zoude te beweeran, dat hij de men-
 „ schen altoos beoordeelt naar hunne rechte waar-
 „ de, en niet naar den graad van de achting en
 „ genegenheid, die zij hem bewijzen; of naar de
 „ maat der gelijkvormigheid, welke zij met hem

(*) *In het nacht-gewaad.*

(†) *In het statie-kleed.*

182 LODEWIJK VAN SEELBERG.

„ hebben? gij liegt en laat u beliegen — maar
„ waartoe dient alle deeze geveinsdheid; waartoe
„ dienen alle deeze zedelesfen, en alle de uitroe-
„ pingen, waarmede gij u onderling geduurig
„ misleidt? — nog eens dan! wie durft zeg-
„ gen dat hij beter is dan ik? en evenwel, zo
„ als ik nu ben, is 'er geen ondeugd die ik niet
„ in staat zou zijn te pleegen, als het noodlot
„ mij in zodanigen toestand plaatste, dat ik wel
„ moest: doch ik ben mededoogend; mijnen laat-
„ sten perning deel ik met de armen; ik kan niet
„ dulden, dat de zwakke onderdrukt en mishan-
„ deld worde; ik begeer geen meisjes, dat nog
„ niet verleid is; voldoe mijne driften, maar ont-
„ zie de onschuld; ik lieg niet; ik dien en help
„ gaarne waar ik kan; ik heb veel achting voor
„ de verhevene verdiensten en ben een getrouw
„ en deelneemend vriend — en verbeeldt gij u
„ dan, dat ik mij dit alles voor deugd zal aanre-
„ kenen? — o onnozele halzen! ik ben gulhar-
„ tig en mededogend wegens mijn temperament,
„ en de gevoeligheid van mijn zenuwgestel; ik
„ bescherm de zwakken uit verwaandheid; ik ver-
„ grijp mij niet aan de onschuld, dewijl 'er reeds
„ verleide meisjes genoeg zijn, om mijnen lust
„ te kunnen boeten; ik lieg niet, dewijl ik 'er
„ geen voordeel in zie, en het ook geen stand
„ houdt; ik dien anderen uit ijdelheid en zucht
„ tot werkzaamheid; ik heb achting voor verdien-
„ sten, in zo verre dezelve mijnen roem niet

„ verdonkeren; ik bemin mijne vrienden, om dat
 „ zij voor mij een' behoefte zijn, en mij nog
 „ niet bedrogen hebben — en met dat alles ben
 „ ik beter dan gij, deugdzaame huichelaars! ja!
 „ ik ben beter, want ik vertoon mij zo als ik ben.”

Hier eindig ik het uittreksel uit LODEWIJK'S dagboek, en voeg nog eenige trekken bij de schets, die het ons ten toon spreidt, ten einde de Leezers den loop te doen zien, welken zijn karakter had genomen: hij verachtte alle burgerlijke en over 't algemeen alle nauwere betrekkingen, alle familie- en andere verbintenissen, die de menschen naar maatschappijlijke overeenkomsten, en niet door de vrije drift van het hart onderling vereenigen: hij verkeerde in het denkbeeld, dat alle goede en verstandige menschen met elkander vermaagschapt waren; en zo wanneer men ergens eenen vreemdeling ontmoette, die verstandiger en beter was, dan onze eigen vader, dan was men verplicht, denzelfden, in alle opzichten, den voorrang boven den vader te geven; de geheele wereld hield hij voor zijn vaderland, en alle verkleefdheid aan den Staat, waarin men geboren, opgevoed en gekoesterd is, voor zwakheid en vooroordeel: alle wetenschappen, uitgezonderd de kennis der Natuur en haarer krachten, de beoefening van waare wijsbegeerte en geneeskunde, verklaarde hij voor kinderen van nood, van nutlooze behoeften, van

woestheid, van kwakzalverij en bederf, voor armhartige vonden, niet langer van eenige waarde, dan de onnutte, onnatuurlijke betrekkingen en burgerlijke verbintenissen onder de menschen stand grijpen: zelfs waren de geschiedenis en aardrijksbeschrijving bij hem van geen grooter waarde: „Wat,” riep hij, „raakt het mij, hoe de menschen, duizend jaaren geleden, hunne zochten bedreven hebben! was het kinderspel niet altoos hetzelfde? wat raakt het mij, hoe het in *Africa* gesteld is? ik ken immers naauwlijks de kleine plek, waarop ik dagelijks rondwandelen! Het lust mij niet iet te onderzoeken, dan alleen het menschlijke hart; al het overige is bij mij geen oortjen waardig!” — Wat verder betref de kundigheid van wetenschappen, die amt en brood bezorgen, hij was overtuigd, dat het een man van een verheven genie, (het spreekt van zelf, dat hij altoos daarbij dacht: *si come anche io sono*), gemakkelijk moest vallen, binnen eenen korten tijd, indien hij zijne krachten wilde inspannen, elke wetenschap, elke vrije en onvrije kunst, elk ambacht, in den grond te leeren: „Ik versta 'er,” plagt hij te zeggen, „hoe genaamd niets van; maar het moest met den boozen geest toegaan, zo ik niet in den tijd van één jaar, in zo verre ik mij daarop wilde toelaggen, als Hoogleeraar in de Oostersehe taalen, of als meester Schrijnwerker, of als Koordedanfer, veel opganga

„ zoude maaken:” waren hem alle familie-betrekkingen onverschillig, hij sloeg nog minder acht op de van de burgerlijke maatschappij vast gestelde rangschikking onder de menschen; hij nam geen stand of ouderdom, geen vermogen of geboorte in aanmerking; dien hij den verstandigsten oordeelde, was bij hem de voornaamste, de rijkste, de magtigste, de oudste: het eigendom te ontzien, dacht hem een vooroordeel der menschen te wezen — wij hebben boven gehoord, dat hij slechts één recht, naamlijk het recht van den sterksten; slechts ééne veiligheid, daarin bestaande, dat het ééne zwaard het ander in de schede houdt; en voor den zwakken slechts ééne bescherming tegen mishandeling erkende, te weten, het vertrouwen op de natuurlijk-edele en goede hoedanigheden der sterkere menschen: „Voor het overige,” zeide hij, „ wanneer de sterkste het goed vindt, „ neemt hij voorzeker, en heeft van ouds af al „ toos genomen, dat hem behaagde en hij gerust „ neemen konde; bij gevolg baaten hier geene „ voorgeschrevene regelen der billijkheid; en de „ willekeurige wetten, tot het eigendom betrek- „ kelijk, zijn niets anders, dan de volstrekte wil „ van den sterksten, naamlijk van den Staat, die, „ wegens de gevolgen, beveelt, dat de zwakkere „ tot nader order behouden zal wat hij heeft: „ men heeft ook geen algemeen-overtuigend, al- „ gemeen-erkend bewijs, dat iemand zig op ee-

„ nigerhande wijze een uitfluitend recht op iet in
 „ de wereld verwerven kan: breng, zo gij kunt,
 „ een mensch in den natuurlijken toestand, die
 „ behoeften heeft, aan het verstand, dat uwe
 „ naarstigheid op de zaak die hij begeert, een
 „ grooter recht geeft, dan zijne sterkte! hij zal
 „ u zeggen: wie heeft u belast te werken? En
 „ wie kan ook berekenen, voor hoe lang de ar-
 „ beid een recht op de bezitting geeft? wie kan
 „ weten, of iemand niet uit tijdverveeling of
 „ uit een natuurlijke zucht tot werkzaamheid
 „ gearbeid heeft? moet ieder niet arbeiden? en
 „ wel de zwakker voor den sterkeren, om dat hij
 „ deszelfs bescherming noodig heeft? nog onge-
 „ reimder is het denkbeeld, dat men een eigen-
 „ dom weggeeven, of doen erven; dat de nijvere of
 „ de sterke, wanneer hij reeds in het graf ligt,
 „ den luiaart of zwakken nog verzekeren kan
 „ van het geruste, onverdiende genot van een
 „ goed waarop ieder aanspraak mag maaken, die
 „ zijne krachten daaraan besteeden wil:” Van
 de wraak oordeelde hij, dat dezelve wel niet ongeoorloofd was, alzo niets natuurlijker en in de geheele schepping meer gegrond zijn kon, dan stoot tegen stoot, vergelding van het ontvangene, en dat de meeste hoogwijze straffende wetten meer of min op deeze vergelding berustten; maar dat de Staat zig het recht aanmaatigde, om de plaats van ieder afzonderlijk lid der maatschap-

pij te vervangen; nogthans hield hij de wraak voor onverstandig en ondoelmatig, omdat zij het gebeurde kwaad niet wegneemt.

Met deeze verwrongene, oorspronkelijke denkwijze nu, tegen welken echter, (ik moet het hem ter eere bekennen), zijn dikwijls ontwaakt beter gevoel zig weleens verzettede, paarde LODEWIJK sijne geestigheid, een ongemeen steekelige luim, die dagelijks meer gescherpt werd, en eene gaaf om de menschen bespottelijk te maaken; hunne belagchelijke gewoonten en gebaarden te bespieden en natebootzen; daarbij was hij beziel met een trek tot avontuuren; hij was een liefhebber van alle buitengewoone gevallen, schaakingen, listig uitgevoerde ontwerpen, alle hoogvliegende charakters, verhalen van moorderijen, treurspellen in den Engelschen smaak, reisbeschrijvingen, waarin zeldzaame rampen en verlegenheden, als mede schetsen van zonderlinge wilde menschen voorkomen: lieden van middenmaatige vermogens, of met één woord, de geenen die hij *gemeene menschen* noemde, kon hij volstrekt niet dulden — alles moest verbazend groot weezen: hij had geene genegenheid meer voor stille bijzondere deugden, noch voor zekere min geachte goedaartigheid, die menigmaal van grooter waarde is dan men wel wil gelooven; hij verloor eenvoudigheid en wezenlijke oprechtheid; de innerlijke vrede had zijn hart verlaten: wanneer hij

alleen, en aan zig-zelfen overgelaten was, dan rolden duizenden van onderscheidene ontwerpen door zijne hersenen: des nachts droomde hij van niets dan van geweldenaarijen en van onaangename dingen, schoon hij indedaad met opzet geen schepsel zoude kwellen: nu worstelde hij met een dier of hij vervolgde hetzelve; dan mikten een groot getal van krijgslieden met hunne geweeren alleen op hem; dan kwam het hem voor, dat JULIA zijne huisvrouw was, en hem in de armen van eene ligtekooi betrapte had.

Slaan wij nu nog eenen algemeenen blik op LODEWIJK's gemoedsgesteldheid en denkwijze, zo als wij dezelve thans beschreven hebben — ik heb deeze schets niet overdreven, en hij die menschen kent en dat geene overdacht heeft, wat ik van SEELBERG's eerste aanlagen, en van den invloed van uiterlijke dingen op zijn karakter gezegd heb, zal zulks wel op mijn woord willen gelooven — Zijn stelsel, (indien men iet van dien aart een stelsel noemen kan), zullen wij niet wederleggen, maar zulks aan het lot overlaten, terwijl ik mijnen Leezeren toonen zal, hoe verre hetzelve hem in de wezenlijke wereld gebragt heeft, waartoe zijne dwaalingen hem trapswijze vervoerden, en lang dedden doolen, al eer hij op den weg der waarheid en des vredes wederkeerde — doch, één woord nog over onze hedendaagsche overvliegers! — hoe veelen van hun zullen niet, wan-

neer zij deeze ten deele gevaarlijke , ten deele
 dweepachtige , ten deele ongerijmde stellingen
 leezen, dezelve met hart en ziel ondertekenen!
 hoe veele van onze nieuwe Schrijvers verspreiden
 niet afzonderlijke stellingen van dien aart in een
 allerbevalligst gewaad! Bij voorbeeld de leerstuk-
 ken: „ dat 'er voor den wijzen Heer der wereld
 „ en voor den stouten onderneemer niets onmo-
 „ gelijk is; dat men van den mensch maaken
 „ kan wat men wil, zo men de zaak slechts
 „ van de rechte zijde weet aantevatten; dat ie-
 „ der naar zijn gevoel handelt, ook niet anders
 „ handelen kan; dat zedelijke vrijheid een hars-
 „ fenschim is; dat hoe genaamd geen mensch
 „ door grondbeginselen der deugd, van ondeugd
 „ wederhouden, en tot deugd aangezet wordt;
 „ maar natuurdrijf, temperament en voorkomen-
 „ de omstandigheden hem tot doen en laten be-
 „ paalen; dat zelfs de zuiverste menschen geen
 „ strenge beproeving, noch de grondbeginselen
 „ van iemand, wie hij ook zij, de proef kun-
 „ nen doorstaan tegen gevoel, aanprikkeling en
 „ verzoeking; dat 'er geen onomkoopbaar, geen
 „ onzijdig mensch op den aardbodem leeft; dat
 „ 'er geen geluk in deeze wereld gevonden wordt,
 „ het welk ieder daarvoor moet erkennen, maar
 „ dat alle geluk in onze verbeelding berust;
 „ dat godsdienstige voorschriften en lesfen der
 „ deugd den sterken nimmer tegengehouden heb-
 „ ben, en nooit zullen tegenhouden, om den zwak-

„ ken te mishandelen; dat 'er zekere gewettigde
 „ genies zijn, die geen mensch van het gemee-
 „ ne slag kan of mag beoordeelen, noch binnen
 „ naauwer perken bepaalen; dat de vrees voor
 „ straf het eenige middel is om het misbruik der
 „ natuurlijke krachten te weeren; dat alle ge-
 „ leerdheid niets is dan dwaasheid, en alle vod-
 „ derijen, die in de boeken staan, gemaklijk
 „ kunnen begrepen worden; ja, dat een groot
 „ genie alles weet, alles doorziet, en niet noo-
 „ dig heeft, zig met de kleine leerftellige ont-
 „ vouwing der weetenschappen te bemoejen; dat
 „ regelen slechts krukken voor lammen, slechts
 „ leibanden voor kinderen zijn; dat alle naau-
 „ were betrekkingen verachtelijk, en verkleefdheid
 „ aan familie en vaderland, zowel als dankbaarheid
 „ jegens de ouders en eerbied voor den grijzen
 „ ouderdom ellendige vooroordeelen zijn; dat
 „ men de menschen tot den natuurstaat weder-
 „ terug brengen, en al het onderscheid van stand
 „ en vermogen vernietigen moet; dat niemand
 „ een recht op eenigerhande bezitting, of eigen-
 „ dom heeft, dan in zo verre hij bewijzen kan,
 „ dat hij de waardigste, of behoefstigste, of sterk-
 „ ste is; dat de Staat geen recht heeft, gepleeg-
 „ de wandaaden te straffen, maar slechts de toe-
 „ komende misdrijven te weeren; dat de men-
 „ schen verbeterd worden door overluid en vrij-
 „ postig over hunne dwaasheden te lagchen en
 „ den spot daarmede te drijven, hunne gebre-

„ ken te ontdekken, en de geenen die slecht ge-
 „ handeld hebben ten toon te stellen; dat men
 „ de zwakheid des harten eerder over het hoofd
 „ kan zien, dan de zwakheid des verstands, en
 „ dat 'er geen verachtelijker schepsel in de we-
 „ reld is, dan een dom mensch.”

Men heeft wel voorbeelden, dat eenige van deze deftige stellingen, in haare grootste sterkte uitgeoefend, zodanige overvliegers aan de lieve galg of in het lofslijke tucht- en dol-huis gebragt hebben; doch ik zal niet eens van deze baazen in de nieuwe wijsbegeerte, maar alleenlijk van het algemeene nadeel spreken, 't welk de burgerlijke maatschappij door het verspreiden van dergelijke onwijsgeerige stelsels lijdt: aan haar moeten wij het wijten, dat alle banden onder de menschen hoe langer hoe losser worden; dat ieder een wereld-burger begeert te wezen, en daardoor een slechte, onnutte Staats-burger en huisvader wordt; haar hebben wij de kostelijke, openlijke en geheime verbindtenissen en scholen der hervorming te danken, waarvan eenigen de kweekelingen tot zotten, en anderen tot schurken en verstoorders der algemeene rust maaken, maar bijna allen zonder onderscheid staatkundige, alchymische, theosophische of andere dweeperij, zotten hoogmoed, geestlijke opgeblazenheid, onbescheidenheid, wispeltuurigheid, nutloze werkzaamheid en luiheid bevorde-

ren; haar hebben wij het te danken, dat het getal der weetallen dagelijks vermeerdert, 't welk een middel is, om ons in alle takken van geleerdheid even zo snel achteruit te doen gaan, als wij voorwaards gerukt waren; ook hebben wij haar, althans voor een gedeelte, het zo zichtbaar in alle standen zinkend zedelijk gedrag, de valsche verlichting, de kwalijk-begrepen verdraagzaamheid en verachting van den Godsdienst te danken, als mede, dat geloof en trouw zo zeldzaam onder de menschen worden, dat men ieder tot alle schurken-streken bekwaam oordeelt, en dat uit dien hoofde ook de één zig tegen den ander alles veroorlooft; haar hebben wij het zo zeer geliefkoosd verzamelen van waare en valsche anecdoten van verhevene en geringe menschen te danken, waardoor niet alleen menigeen in de boosheid gestijfd, menigeen onschuldig gelasterd, verdacht gemaakt, van geluk en goeden naam beroofd, maar het Publiek ook omtrent een goeden of slechten naam, omtrent smaadreuen en kwaadsprekendheid onverschillig, en jegens alle anecdoten en verhalen van wezenlijk-gebeurde zaken wantrouwig wordt; haar hebben wij het eindelijk te danken, dat niemand zig met zijne eigene bezigheden en pligten, maar wèl met de verichtingen van anderen bemoeit; dat ieder, die slechts vermetel genoeg is, of eenen geheimen of openlijken aanhang heeft, zig als een rechter van de overigen beschouwt, braave en verstandige man-

mannen, wegens geringe misflagen, openlijk aanrandt, terwijl hij zelf de roekeloosste booswicht is, van wien volstrekt niets goeds zoude kunnen gezegd worden; dat stille verdiensten en huislijke deugden, die geen grooten ophef maaken, of eenen aanhang zoeken onder het geleerde en geheimzinnige gepeupel, misgekend, ja, zelfs weleens gelasterd worden, en dat hij, die onderftaat zodanige wanvoegelijkheden met mond of pen te bestraffen, een wespennest roert, dat tegen zijn perfoon of tegen zijn boek opvliegt, weshalven hij het dan beter oordeelt, in 't vervolg liever te zwijgen, indien hij zig niet juist in eenen staat bevindt, die hem, gelijk mij, vergunt, om alle deeze wargeesten te lagchen — Doch keeren wij weder tot de geschiedenis van **LODEWIJK VAN SEELBERG!**

TWAALFDE HOOFDSTUK.

Op zekeren dag, (kort vóór het kersfeest), deed de Graaf VAN STORMAN onzen LODEWIJK den voorslag, van met hem, geduurende de vacantie, eenen Edelman, aan wien hij kennis had, te bezoeken, die op zijn landgoed, eenige mijlen van *Duderstad* gelegen, zijn verblijf hield: SEELBERG nam de uitnoodiging gaarne aan, en zij reeden derwaards.

Ik heb aangemerkt, dat LODEWIJK geene middenmaatige menschen verdraagen kon, en dat alles, wat de eer zoude hebben, van door hem geacht en bemind te worden, buitengewoon en verheven zijn moest: maar, zo als deeze overvliegers gemeenlijk doen, ging het hem ook; zij spreken naamlijk van zodanige dingen meer dan het wezenlijke daarvan is; doen ons gemeene menschen, vooral wanneer wij hun achting bewijzen, of eenigzins met hun overeenstemmen, menigmaal de eer aan, van zig tot ons te vernederen, ja! zelfs ons van eenig gewigt te oordeelen; en zo beschouwde LODEWIJK ook somtijds dat geene als groot, wat echter niets anders dan zeldzaam; en als buitengewoon, dat zeer gemeen was, indien het slechts eenen schijn had van bij-

zonderheid en oorspronkelijkheid: deze smaak vond nu op het landgoed, dat hij met STORMAN bezocht, eenig voedsel; want de oude Edelman was zelf een origineel van eenen zeer goeden, doch tevens kluchtigen inborst, en de Predikant, de Geneesheer en een oud Officier, in de nabuurschap woonende, hadden zamen voor het penseel van STERNE of GOLDSMITH stof tot eene schoone schilderij kunnen opleveren: doch vermits mij eensdeels zulk een meesterachtig penseel ontbreekt, anderdeels ook de bedoeling van dit boek niet toelaat een gallerij van schilderijen ten toon te stellen, die slechts de verbeeldingskracht zouden kunnen verlustigen, zal ik niemand met de karakterfchetsen van dezen Landjonker en zijn gezelschap lastig vallen, maar alleenlijk zeggen, dat de goede, braave, oprechte hoedanigheden van den ouden Heer VAN WALLENHOUT, die in alle zijne belagchelijke zijden doorstraalden, ja! door dezelve nog meer verheven werden, (ik zou bijna liever willen zeggen, uitstaken), onzen SEELBERG de grootste achting voor hem en zijne familie inboezemden: dit huisgezin nu bestond uit eene braave, getrouwe huisvrouw en twee huwbaare dochters: één van dezelve, MARIA genaamd, was de beminde van STORMAN, die, onaan gezien deszelfs losbandig karakter, naar in dien tijd ernstig scheen te meenen, en

LOUISE, de jongste doch zie hier eerst haar afbeeldfel!

Men vindt zekere edele, heilige eenvoudigheid en zuiverheid van hart, welke iemand volkomen blijgeestig, gelukkig en gerust maakt, en daarenboven, zonder bewustheid van eigen grootheid te hebben, met zo veel bevalligheid en verhevenheid bij elke wezenstrek doorstraalt, dat zelfs de verachtelijkste spotter, die godsdienst en deugd voor dwaasheid houdt, door het gezicht van deeze in onze dagen zo zeldzaame menschlijke waardij, in een stomme verwondering wegzinkt; en deeze hemelsche onschuld had haaren zetel op LOUISE's gelaat gevestigd: zij was schoon; doch of zij dit was in elken afzonderlijken trek, naar den maatstaf van den tekenmeester, kan ik niet zeggen; maar wat kan schooner wezen, dan een bekoorende gestalte, belangrijk door de jeugdige blos! — LOUISE was agttien jaaren oud — en verfraaid door den adel der ziele! zij had geel Duitsch hair en blaauwe oogen; in haare geheele gelaatzweem straalde eene onnavolgbaar natuurlijke bevalligheid door, die, hoe genaamd, niets van de kunst ontleend had; zij was in een eenzaam klooster, maar te midden van goede, eendragtige, vroomme meisjes opgevoed, federt weinige weeken eerst in het vaderlijk huis wedergekeerd, en derhalven ten eenenmaale onkundig van de verdorvenheden, en gelukkig ook van het ge-

voel der menigvuldige rampen deezzer wereld: tot nu had haar hart nog geen *geheimen* wensch gekoesterd, geen hevige hartstogt de rust van haare zachtmoedige ziel gestoord, geene belediging van andere menschen haare blijgeestigheid ontfield; geen hartewee en geene ongeregeldeheid, hoe genaamd ook, bij de eenvoudigste leefwijze aan de bloem haars levens geknaagd: de eenige droevige oogenblikken werden bij haar veroorzaakt door den aanblik van noodlijdenden; in dit geval bragt zij hulp toe zo zij konde, of troostte de treurigen; of indien noch het een noch het ander in haare magt was, dan vertrouwde zij p den almagtigen en goedertierenen Trooster van alle lijdens, die zoete winden laat waajen, wanneer het schaap geschooren is: van het nieuwmodisch walgelijk sentimenteel gevoel wist zij even zo weinig, als van den *furore — anglicano*; zij smolt niet weg in gevoelige blijdschap, viel niet in slaauwte, wanneer zij eene vlieg zag verdrinken, en had nimmer met SIEGFRIED gekermd, of met OPHELIE geraasd: zij was altoos vrolijk en gelukkig, daarenboven bij ieder bemind, en jegens ieder goedaartig en vertrouwelijk: een onbevooroordeeld, verlicht verstand zonder vercierselen der fijne nieuwmodische beschaafdeheid, een treffende oorspronkelijke geestigheid, op de bevalligste wijze, niet te dikwijls of te zeldzaam, maar altijd ter snode, door naïve, blijheid-ademende invallen, te pas gebragt, en niet opgesmukt met vreem-

de beeldjens; een juist, ongeveinsd oordeel, en eindelijk volstrekt zonder ontwerpen en aanmaating — dit alles maakte **LOUISE** tot een zeldzaam verschijnsel in onze tijden.

LODEWIJK had, gelijk wij weeten, zeer na-deelige denkbeelden van de vrouwlijke sexe ingezogen; hij was buitenspoorig, en wel volgens zijn stelsel; want in de overtuiging, dat ieder mensch naar zijn gevoel handelde en handelen moest, meende hij ook niet anders te kunnen doen, dan zijne driften te volgen: federt eenigen tijd had hij zig van alle verkeerung met braave vrouwen ontdaan, en wanneer hij bij geval eens in zodanig gezelschap kwam, gedroeg hij zig niet, (gelijk weleer, toen hij nog minder geoefend was), als iemand, die ontzach voor het gezelschap heeft en verlegen is; maar hij was wulpsch en los in zijne houding, kruigde zijne gesprekken met verachtelijke, bittere zinspeelingen op de ligtvaardigheid der vrouwen, ook niet zelden met dubbelzinnigheden; en vermits hij, helaas! in eenen kring van Dames gemeenlijk een paar ontmoette, die deeze boert niet alleen wel begrepen, maar zelfs zeer veel genoeg daarin vonden, werden daardoor zijne denkbeelden van de deugd der sexe geenzins voordeelig: hier nu, alwaar hij en **STORMAN** het meeste gedeelte van den dag in gezelschap van **MARIA** en **LOUISE**, benevens andere jonge lieden uit de nabuurige plaatsen, doorbragt, ter-

wijl de ouden in het hoekjen van den haard over oorlog en vrede, over goede en slechte tijden en dergelijke dingen meer spraken, begon hij mede, naar zijne gewoonte, zijne wulpsche boert den teugel te vieren; doch hij bemerkte welhaast, dat het hier de verkeerde plaats was, om die foort van geestigheid te bezigen, en de Graaf, die eensdeels de heerschende denkwijze beter kende, anderdeels voor zijne jaaren reeds een fijner opmerker was, bragt hem aan het verstand, dat hij op deezen toon niet moest spreken: „Het schijnt dan „wel,” zeide **LODEWIJK** tegen **STORMAN**, toen zij 's avonds alleen op hunne kamer waren, „dat de twee meisjes de rol van onschuldige *Ves-taalen* willen spelen” — „Gij zult het zelf „wel zien,” antwoordde **STORMAN**, „ik kan „u niets meer zeggen; maar indien onschuld en „deugd nog ergens haaren zetel hebben gevestigd, het moge nu uit vaste grondbeginfelen of „uit een gelukkige onkunde voordvloejen, gij „vindt ze hier: ik wil wel gelooven, dat deeze „meisjens, even zo wel als alle overigen zouden „kunnen verleid worden; doch wee dien, die „zulk een verfoejelijk oogmerk hebben kon: duizendmaal heb ik in de verkeerung met deeze engelen mijne ondervindingen, mijne menschken-nis, en, ronduit gezegd, mijne verdorvenheden verwenscht: hoe gelukkig zou de man moeten weezen, die, wanneer hij nog niet, gelijk „wij, aan geduurig afwisselende, grove, zinlij-

„ ke geneugten gewoon, het gevoel voor onschuld
 „ en eenvoudigheid verloren had, zodanig eene
 „ vrouw tot zijne gade verkiezen zoude!” —
 „ En,” viel SEELBERG hem in de reden,
 „ met haar in eene woestijne trok, opdat zij niet
 „ in de eerste maanden van het slichtelijk huwelijk
 „ van anderen beter onderwezen wierd” — Ter-
 „ wijl hij op zijne wijze nog veel daarbij voegde,
 „ ten einde den Graaf te overtuigen, dat alleenlijk
 „ de liefde voor MARIA, (schoon eenen zo zeer
 „ bedreven kenner van vrouwen, gelijk hij was,
 „ onwaardig,) hem tot deeze belagchelijke dweepe-
 „ rij van geloof aan onschuld en trouw verleidde;
 „ dat hij wel wilde toestemmen, dat beide deeze
 „ Freules VAN WALLENHOUT in haare zeden
 „ en grondbeginselen nog onbedorven waren; dat
 „ ’er echter niets ontbrak, dan gelegenheid en ver-
 „ leiding, om van haar te maaken ’t geen alle de
 „ overigen waren — „ En wie ontkent zulks!”
 „ riep STORMAN, „ hebben zij niet vleesch en
 „ bloed? maar moet ik dan een fraai kleed min-
 „ der bewonderen, minder acht daarop slaan en
 „ minder bewaaren, omdat het gemaklijk gebeu-
 „ ren kan, dat vuilaartige menschen het met op-
 „ zet bezoedelen? ontzie ten minsten de ge-
 „ lukkige onkunde, en tracht niet deeze meis-
 „ jens te verleiden, zo lang als ’er nog anderen in
 „ overvloed gevonden worden, wier harten met
 „ het bederf van dit tijdvak reeds besmet zijn!”

Deeze grondbeginselen kende **LODEWIJK** zeer wel, hij schepte ook veel behaagen in dezelve, echter kwam het hem vreemd voor den losbol **STORMAN** op deezen toon te hooren spreken: ondertusfchen begreep hij den volgenden dag reeds, tot zijne befchaaming, dat de Graaf niet te veel had gezegd: **LOUISE** maakte zeer fterke indrukfelen op hem; indrukfelen die hem eerbied en bewondering afpersten, en nu eenslags de herdenking aan zijne overledene edele Moeder, die langen tijd in zijne ziel gefluimerd had, wederom hernieuwden: de, ik mogt wel zeggen, betoverende, goedaartigheid van het lieve meisje deed hem, na 'verloop van eenen geruimen tijd, voor de eerftemaal weder iet gevoelen, het welk zweemde naar befchuldigingen van 't geweeten, en naar den wensch, om tot de deugd wedertekeeren: hij vond zigzelve, in vergelijkinge met **LOUISE**, zeer diep vernederd, en zijn geweldig zelfgenoegen, de grootscheit, waarmede zijn verheven genie alle middenmaatige zoonen en dochteren der Aarde plag over het hoofd te zien, moest tegen wil en dank onderdoen voor de eenvoudige, onvercierde waardij van een meisje, dat noch gelaerd was, noch bovenmaate verftandig fcheen — Aldus zegepraalen oprechtheid en eenvoudigheid, en noodzaaken zelfs de verachters en spotters der deugd, om haar te bewonderen en hulde te doen: doch juist deeze hooge graad van verwondering, waarmede **LODEWIJK** voor de jongfte Freule **VAN**

WALLENHOUT bezielde was, maakte een' scheimuur tusfchen hem en haar, en verhinderde zijn hart, om in deezen tijd geen eigenlijke liefde voor haar te kunnen gevoelen.

De opmerking, dat de vriendschap tusfchen perfoonen, waarvan de een op deeze of geene wijze merkelyk boven de andere verheven is, niet ligt vertrouwelijk, niet door eenen naauwen band geftrengeld worden, nog op den duur stand houden kan, is vrij oud en gemeen; of hetzelfde in alle gevallen van de liefde mede kan gezegd worden, zal ik niet voldingen; men heeft voorzeker voorbeelden, dat de blinde god fomtijds harten van zeer verfchillende waarde, maat en gewigt, van liefde jegens elkander doet gloejen; maar nogthans meen ik te mogen onderstellen, dat in dit geval de eigenliefde bij de minder gewigtige partij door eene ingebeelde waardij dat geene moet vergoeden, wat haar aan wezenlijke waardij ontbreekt, zo dat zij waant, zig in deeze verblinding in veelerleie betrekkingen even zo hoog te mogen achten, als de perfoon, dien zij bemint: wanneer echter in tegendeel de innerlijke overtuiging ons altoos te kennen geeft, en het niet verbergen kan, hoe zeer wij buiten staat zijn, die hoogte te kunnen bereiken, waarop wij het andere voorwerp zien; dan kan 'er mogelijk wel bewondering, maar nimmer liefde plaats hebben: men kan een wezen niet beminnen, bij het welk men altoos moet opzien,

indien 'er een geheime vrees overblijft, of hetzelfde ook wel gaarne tot ons zal willen nederdaalen.

Het geweldig gevoel van liefde, het welk **LODEWIJK** eertijds aan **JULIA** verbonden had, bespeurde hij thans voor **LOUISE** niet, maar wel een groot behaagen, een genoeg in haaren omgang, 't welk onbeschrijfelijk aangenaam was: van den tweeden dag af dorst hij met **STORMAN** bijna van haar niet spreken: was het verlegenheid die hem onzeker maakte, wat hij nu met het stelsel van zijne vrije grondbeginselen zoude beginnen? of wat was het? — genoeg! hij noemde haaren naam niet, maar dankte den Graaf met hartelijkheid, dat hij hem met deeze braave menschen had bekend gemaakt, en verzekerde menigmaal, dat hij sedert een geruimen tijd zo vergenoegd niet was geweest dan hier: zulks bleek ook uit zijn geheele gedrag; zijne luimen werden weder zachtaartig en bevallig; hij was veel heuchel in zijne manieren; zijne gesprekken werden levendiger, zonder in een woeste vrolijkheid te ontaarten; zijne geestigheid was aartig, niet stekelig, niet gemaakt; en **LOUISE**, het goede, bevallige, schuldlooze meisje, ondervond, door de wezenlijk - betoverende bekoorelijkheden van onzen jongeling weggesleept, voor de eerstemaal in haar leven zulk eene hartstogtlijke genegenheid voor hem, dat zij bijna niet genoeg meester over zig-zelve was, om het niet voor de oogen van

alle menschen te openbaaren: zij, die bijna uit de wieg in het klooster gebragt was, alwaar zij, behalven eenen ouden, lelijken, morsigen biegtvader, wiens hand zij had moeten kussen, als mede twee neeven van de Prioressse, zijnde de eene een Iompe Advokaat uit *Erfurt*, de andere een windrige Officier, nooit langer dan een uur met een mansperfoon had omgegaan, en nu eerst sedert weinige weken tot het eenzaam vaderlijk dorp wedergekeerd was, kon voorzeker wel bekoord worden door een bevallig jongeling, gelijk SEELBERG indedaad was, die zig van alle de voordeelen eener sijne en geleerde opvoeding bediende, om zig van een blinkende en inneemende zijde te toonen: in de openhartigheid, haar zo eigen, bekende zij, met traanen in de oogen, haare zwakheid aan MARIA, die, (om ook een kleine schets van haar te ontwerpen), met opzicht tot verstand en hart minder dan haare zuster bevoorrecht; maar nogthans een wakker, aanminnig, blijgeestig en braaf meisje, doch bij een strenge deugd meer met de wereld bekend was, omdat zij te *Wirtzburg* bij een Nabestaande opgevoed was: zij gaf haare zuster den raad, het gevoel van haar hart niet te laten blijken, ten minsten niet vóór zij verzekerd zijn konde, dat SEELBERG haar ook beminde; LOUISE beloofde zulks wel, maar, onbekend met alles, wat slechts naar geveinsdheid zweemde, bleef de gesteldheid van haar hart voor de twee jongelingen niet lang verborgen: ondertus-

ſchen moet ik ter eere van SEELBERG betuigen, dat hij deeze ontdekking niet als een *bonne aventure* beſchouwde, maar dat hij, doortrokken met een tedere, hoogachtende dankbaarheid, in zijne verkeering met LOUISE van dit oogenblik af, wel hartlijker, maar eerbiediger werd, en dat daarbij geene onedele gedachte in zijn hart opwelde: wat heerelijk, gelukkig tijdstip zou het voor hem geweest zijn, wanneer deeze zachte indrukſelen dieper wortelen hadden kunnen ſchieſen! wanneer hij den omgang met dit voortreffelijk meisjen niet zo ſchielijk weder had moeten miſſen! wanneer deeze verkeering hem op den weg-der deugd terug gebragt en een getrouw, verſtandig en oprecht vriend van deeze gelukkige zielsgeſteldheid gebruik gemaakt hadde, om hem in het goede te bevestigen! doch het mogt zo niet weezen: 'er ſchooten nog maar weinige dagen over, die de jonge lieden op het landgoed van den Heere VAN WALLENHOUT konden doorbrengen, en deeze dagen ſnelden maar alte ſchielijk voorbij: intuſſchen begon SEELBERG inderdaad zelf te gelooven dat hij LOUISE beminde; hij beſpeurde bij zigzelven, dat zij ieder oogenblik voor hem belangrijker werd, en dat het hem zeer bezwaarelijk viel van haar te ſcheiden: hij ontdekte zulks den Graave STORMAN; doch deeze belijdenis, en de bedaarde gemoedsgeſteldheid, waarin de jonge Heer daarbij was, gaven den Graaf, (die, gelijk wij ook al, beter wist,

welke kentekenen de liefde bij zulk een vurig jongeling als **LODEWIJK** was, gemeenlijk ver-
toont), duidelijk genoeg te kennen, dat hij zig-
zelve en hem misleidde. **STORMAN** was braaf
genoeg om zijnen vriend te bezweeren, dat hij
ten minsten het goede meisje niet te leur zoude
stellen, het welk **LODEWIJK** beloofde en ook
nakwam: zij scheidten dan, zonder elkander
hunne liefde ontdekt te hebben; **LOUISE** bragt
den geheelen nacht voor het vertrek van haaren
beminde met weenen door, en liep groot gevaar
van bij het afscheid, (terwijl zij zig op het drin-
gend aanzoek van haare zuster bedwong), door
haare innerlijke aandoeningen in slaauwte te val-
len: met eenen tederhartigen eerbied verzocht
LODEWIJK haar, het geluk te mogen hebben,
brieven met haar te wisselen, en bad de ouders
om vergunning tot eene spoedige wederkomst:
het één zowel als het ander werd hem op de
vriendlijkste wijze toegestaan, en de jonge Heeren
reeden terug naar *Göttingen*.

Hier geraakte **SEELBERG** nu op nieuw in
het vorig gezelschap van losbollen en leefde we-
der op den ouden voet; hij verzuimde echter
niet, de briefwisseling met de Freule **VAN**
WALLENHOUT te beginnen, en zo dikwijls
als 'er een brief, (die altoos hartlijke vriendschap
ademde, doch niet buitengemeen schoon, maar
wel in zeer goede en natuurlijke uitdrukkingen

opgesteld was), van haar aankwam, sprak hij met STORMAN van de twee zusters, verzekerde, dat hij onophoudelijk aan LOUISE dacht, haar tederhartig beminde, vast voorgenomen had, van levenswijze te veranderen en geen grooter geluk wenschte, dan eerlang zodanig eene Gade te bezitten: de Graaf antwoordde niet veel op zulke betuigingen, werd ook kort daarna onverwachts van zijnen Vader, die op het sterfbed lag, terug geroepen, en LODEWIJK verloor daardoor den omgang van een' vriend, die onder de overige jonge lieden van zijnen kring voorzeker één van de besten was.

Ten einde den Lezer met de volgende lotgevallen deezer jongelings, die nog dikwerf in onze geschiedenis weder op het tooneel zal verschijnen, bekend te maaken, voeg ik 'er het volgende nog bij — De jonge Graaf kwam kort vóór 's vaders overlijden t' huis; de waarschouwende, liefde-ademende aanspraak van den grijsaart op zijn sterfbed; vervolgens de omgang met zijne zusters en nabestaanden, allen zeer verstandige en braave menschen, gepaard met de goede voornemens, reeds sedert den tijd, dat hij MARIA VAN WALLENHOUT beminde, door hem bij zigzelve opgevat, die hij, mischien uit eene voort van valsche schaamte, mischien uit onzekerheid of hij wel sterk genoeg zijn zoude, om deeze goede voornemens uittevoeren, mischien

ook wel daarom niet te kennen had gegeven, dewijl hij meende, dat het altoos beter was, het goede te doen, dan 'er veel van te praaten; dit allés bragt een geheele verandering van denk- en handel-wijze bij hem voort: hij begon zig met zijne huislijke bezigheden ernstig te bemoejen; deed in zijn vaderland aanzoek om eene bediening, en verkreeg dezelve — Eene nuttige werkzaamheid doodt de ondeugden, welke uit de ledigheid of eene nutlooze werkzaamheid geboren zijn — nadat hij eenen tijdlang deezzen goeden weg standvastig bewandeld had, was hij bedacht om in het huwelijk te treden; hij bood MARIA zijne hand aan, verkreeg haare toeffemming en die van haare ouders, haalde dezelve af, en LOUISE ging, met bewilliging van Vader en Moeder, met de jonge echtgenooten, omdat de twee zusters niet gaarne van elkander wilden scheiden — dit alles gebeurde binnen den tijd van negen maanden; STORMAN werd een getrouwe echtgenoot en goede huisvader — Thans keeren wij weder tot de geschiedenis van LODEWIJK VAN SEELBERG.

*

DER.

DE TIENDE HOOFDSTUK.

Terwijl het getal van LODEWIJK's makkers door het vertrek van Graaf STORMAN verminderd was, werd hetzelfde, aan den anderen kant, ongelukkig vermeerderd, door een paar *Lijflanders*, die, wegens gepleegde baldaadigheden van eene andere Academie gebannen, staande het reisjen van SEELBERG, in *Gottingen* aangekomen, met ALWERTH in kennis geraakt, en van denzelven aan de overige vrolijke vrienden voorgesteld waren: deeze zochten de verkeering met LODEWIJK zeer ernstig, en hij schepte veel behaagen in hun, om dat zij de muziek zeer goed verstonden, en menigen winter-avond bij hem met die kunst doorbragten: doch behalven dit talent, het welk al dikwijls zelfs door de armhartigste en zwakste menschen met een zeer goed gevolg beoefend wordt, hadden beide deeze *Lijflandsche edellieden*, hoe genaamd, geene verdiensten; zij waren buitenspoorige jongelingen, zonder grondbeginselen en zonder een edel hart — Men vergunne mij hier eenen kleinen uitstap!

Als ik zeg, dat men een goed Muzikant en evenwel daarbij een zeer onedel en dom mensch zijn kan, zal ik, aangaande het eerste stuk, het gemeen

vooroordeel van alle dweepachtige liefhebbers deezer schoone kunst tegen mij hebben, vermits deeze gemeenlijk onderstellen, dat het reeds een merkteken van een goed hart is, wanneer iemand smaak en gevoel voor de muziek heeft; nogthans kan ik, schoon zelfs der Muziek kundig zijnde, mijn woord niet weder intrekken: het kan zijn, dat deeze onderstelling stand kan grijpen, volgens de gemeene denkbeelden, die men hecht aan de uitdrukking: *een goed hart hebben*: wanneer men naamlijk zekere aandoenlijkheid der spieren, waardoor dezelve zeer schielijk allerlei waare en valsche, schadelijke en nuttige indrukfelen aanneemen, eene natuurlijke, uit zwakke zintuigen, bloedrijk temperament, onbedachtzaame opvoeding, en eigene verdarteling voordspruitende laffe verwijfdheid, buigzaamheid en gevoeligheid, met den eerwaardigen naam van *goed hart* wil bestempelen; dan mag ik zeer gaarne lijden, dat elke vedelspeeler en pijper aanspraak op deezen lof maake: maar noemt men een *goed hart* de innerlijke pooging, bestuurd door een bedaard verstand; eene pooging, om alle zijne daaden zodanig in te richten, dat men jegens zig zelve en anderen altoos rechtvaardig, oprecht en edel handele, dan kan ik niet begrijpen, welken invloed het vedelen en blaazen daarop zoude kunnen hebben: en wat betreft het denkbeeld, dat een goed Muzikant noodzaakelijk een verstandig mensch zijn moet; ik ontken voltrekt, dat dit altoos bij de geenen,

DE TIENDE HOOFDSTUK. 211

die de Muzijk slechts oefenen, het geval is, al waren zij ook nog zo bekwaam, 't welk ik zelfs door veele voorbeelden zou kunnen bewijzen: doch spreekt men van groote Componisten, die een sijn doorzicht hebben in de verhevene beginfelen en beoefening der kunst, dan stem ik het gaarne toe, en heb de grootste achting voor den wijsgeerigen kunstenaar in alle vakken, waarin ik hem ontmoet . . . dan, waarheen vervoert mij mijne pen! en wat zal Mijnheer de Boekverkooper zeggen, die mij velswijze betaalt? — Draajet wij schielijk weder bij!

De *Lijfandsche Edellieden* waren buitensporige ligtmisen, maar aangenaam in de verkeering; **LODEWIJK** ondervond de behoefte der gezelligheid; **STORMAN** was vertrokken; **ALWERTH** Doctor geworden, en in zyne vaderstad wedergekeerd; het beeld van **LOUISE** verloor in **SEELBERG'S** hart van tijd tot tijd meer van deszelfs levendige kleuren, sedert hij met den Graaf niet meer van haar spreken konde; eene briefwisseling van op het hoogst drie brieven en antwoorden in de maand, was niet voldoende, om dit vuur weder aanteblaazen; en zo doende verdweenen al eens de goede indrukfelen, die dit voortreffelijk scepfel op hem gemaakt had: daarby kwam nog, dat zijne financiën niet in den besten staat waren; hij was nooit zuinig geweest, en wanneer zijn nieuwe Voogd, de Advocaat **GERLACH**, hem

inscherpte, om zorgvuldig huis te houden, alzo het verloren pleitgeding tegen zyne nabestaanden hem van de helft zijner inkomsten beroofd had, viel het hem niet alleen moeijelijk, van de ééns gewoone leefwijze afstand te doen, en veele behoeften te moeten derven; maar hij had ook nog oude drukkende schulden, die hij in den laatsten tijd van WATERHOORN's opzicht over hem, buiten deszelfs kennis, gemaakt had: vermits hem zulks menigmaal in groote verlegenheid bragt, nam hij eindelijk toevlugt tot den Heer GERLACH, en eischte, in zodanige uitdrukkingen, waarvan een jong Edelman zig somwijlen bij eenen Advocaat meent te mogen bedienen, eene vrij aanzienlijke som gelds, boven zijn jaarlijks inkomen; doch de Advocaat antwoordde op den toon van een' Voogd, en verklaarde rondborftig: „ dat hij bo-
 „ ven de bepaalde som geen' penning zenden kon,
 „ en bijaldien de jonge Heer lust had, om zig tot
 „ een bedelaar te maaken, dan moest hij wacht
 „ ten tot hij meerderjaarg was, of hij moest zig
 „ voor meerderjaarg laten verklaren, waartoe
 „ hij gaarne de behulpzaame hand bieden wilde:”
 LODEWIJK werd bijna wanhoopig toen hij dit antwoord ontving; 'er ontbraken nog elf maanden aan het getal der jaaren, die in zijn vaderland vereischt werden, om voor meerderjaarg verklaard te kunnen worden, en vermits een tweede aanzoek, om den Voogd ter betaalinge zyner schulden te beweegen, insgelyks van de hand ge-

wezen werd, moest hij zijne schuldeischers met goede woorden paajen, zo goed als hij kon; doch deezen waren daarmede niet voldaan, en vielen hem al meer en meer lastig, zo dat hij telkens een gedeelte van zyne schuld moest afdoen: zulks nam de weinige gereede penningen weg, SEELBERG was bijna altoos zonder geld, en moest dagelijks op nieuw borgen, ten einde zijne noodzaakelijkste behoeften te bevredigen.

Een ongeregelde huishouding heeft, gelijk men wel weet, eenen zeer nadeeligen invloed op het zedelijk karakter van een mensch: LOUWIK werd in huis door tijdverveeling en misnoegdheid geplaagd, en bezocht gezelschappen, om zig van zijne onaangename gedachten te ontdoen: indien men in kringen van kiesche fatzoenlijke menschen welkom wil weezen, dan moet men blijgeestigheid en zekere, uit de kleeding en andere uiterlijkheden doorstraalende, blijken van wellevendheid medebrengen; het blijft niet lang geheim, wanneer huishoudelijke verlegenheden ons drukken, en in de hedendaagsche wereld is deeze ontdekking, (zonder te onderzoeken, of de schuld al of niet bij ons-zelfen moet gezocht worden,) voldoende, om te veroorzaaken, dat anderen, die met grooter zwier te voorschijn komen, ons over het hoofd zien; maar een eerzuchtig gemoed, dat zig in veele opzichten zeer verre boven de rijksten verheven vindt, of ten minsten

oordeelt verheven te zijn, kan zodanige minachting niet verdraagen; en vermits alle deeze omstandigheden bij SEELBERG plaats hadden, mijdde hij alle gezelschappen van beschaafde menschen, en zocht die van ligtmisfen en losbollen op: *Disipat Cuius curas edaces*, dat is: „De god des wijns verdrijft de knaagende zorgen;” SEELBERG nam daartoe mede zijne toevlugt, en begon somtijds een glasjen te veel te drinken, waarvoor hij zig tot nu toe gewacht had; en alzo de wijn gemeenlijk veele andere begeerten verwekt, geraakte hij bij deeze leefwijze van tijd tot tijd dieper in den doolhof van verwarring, stond bijna alle morgen met berouw op, en vergaderde nogthans des avonds altoos weder stoffe tot nieuw berouw; kwam 'er een brief van LOUISE, dan ontwaakte zijn geweeten welwat, doch deeze indrukfelen verdweenen welhaast weder: ieder man van fatsoen in *Göttingen* zeide: „Ja, mer is het, dat deeze jongeling een zo groot, te ligtmis is! hij heeft veele goede hoedanigheden!” doch geen één was 'er, die moeite deed, om de bronnen van zijn diep verval optepooren, en hem met raad en daad bijteftaan; maar men deed het geen men, helaas! gemeenlijk in dergelijke gevallen doet, te weeten, men behandelde hem met eene foort van minachting, die hem niet verbeterde, neen maar integendeel nog meertegen de menschen, tegen het noodlot, en tegen zigzelven verbitterde — neemt dit in

aanmerking, gij strenge Heeren! door verachting is nog nimmer, zo lang als de wereld geftaan heeft, eenig mensch verbeterd, maar wel meening een erger geworden; en wie zelfs eenen jongeling van groote begaafdheden, nog maar op den halven weg, en op het punt, om naar den afgrond heenen te snellen, door verachting van zig weg ftoot, die maakt zig medefchuldig aan zijn bederf, wanneer hij in hetzelfde wegzinkt.

Aldus was het met SEELBERG gelegen, toen STORMAN hem berichtte, dat hij nu welhaast zijn huwelijk met MARIA zoude voltrekken, en gereed was naar zijne bruid te spoeden: hij noodigde zijnen Vriend uit, om het bruiloftsfeest op het landgoed van WALLENHOUT bijte-woonen; doch deeze brief bleef bij toeval eenen tijd lang op de post liggen, zo dat LODEWIJK denzelven zo laat ontving, dat hij, niet tegenstaande, oogenbliklijk na deszelfs ontvangst op reis gaande, evenwel de bruiloft niet konde bijwoonen, en de jonggetrouwen gereed vond, om na verloop van twee dagen te vertrekken: ondertusfchen was deeze tijd voldoende, om STORMAN en SEELBERG wederzijdsch de veranderingen te doen waarneemen, die de harten van beiden ondergaan hadden: LODEWIJK zag in het gelaat van den Graaf, en in deszelfs gedrag zekere deftigheid en kalmte, die niet dan met een goed geweeten en innerlijke vrede kun-

nen gepaard gaan : daarentegen bleef het den Graaf niet verborgen, dat de zedelijke verering van zijnen Vriend op deszelfs gelaat geschreven stond; en deeze wederzijdsche opmerkingen veroorzaakten tusfchen hen min of meer eenige verwijdering : zij konden niet wel met elkander over weg; de eenstemmigheid, die eertijds, uit hoofde van de gelijkheid in denkbeelden en finaak, stand had gegrepen, was verdweenen : STORMAN was het met zigzelven niet recht ééns, hoe hij zijnen Vriend daarover moest onderhouden; de tijd was te kort, om zijne geneezing te beginnen; hij vergenoegde zig derhalven met hem de volgende liefdcademende woorden aan het hart te leggen: „Vaarwel, SEELBERG!” zeide hij, „ ik had u nog wel veel te zeggen, doch de „ korthed des tijd laat zulks niet toe: ik heb u „ zeer veranderd gevonden, en gij mij ook; is „ dit zo niet? mogt gij u toch daarbij zo wél „ bevinden als ik! ik bezweer u geen anderen „ weg inteslaan, dan een zodanigen, waarover „ gij u nog in latere jaaren verblijden kunt, „ na gij denzelven reeds zult afgelegd hebben! „ Keer terug, terwijl het nog tijd is, en, ge- „ loof mij, gij zult ’er geen berouw van heb- „ ben — gij ziet hoe blijmoedig en gerust ik „ thans ben — onthoud u niet van het geno- „ gen; maar geniet hetzelfde maatig, en verkwist „ uwe jeugd, uwe krachten, en uwe heerelijke „ begaafdheden niet! — ik kan op gronden van on-

„ dervinding spreken; doch gij zult even zo ge-
 „ lukkig worden, als ik nu ben, zo gij uw ge-
 „ luk niet met voeten stoot — LOUISE be-
 „ mint u onuitspreekelijk; zij verdient uwe ge-
 „ heele tederhartigheid en hoogachting, en zij is
 „ schoon en rijk — het hangt van u alleen af,
 „ mij in staat te stellen een waakend oog op haar
 „ te houden, en dit kleinood voor u te bewaa-
 „ ren; bedenk echter tevens, dat het mijn pligt
 „ is, voor het wezenlijk geluk van mijne zuster
 „ zorg te draagen; en liever zal ik zien, dat de
 „ ongelukkige hartstogt zo lang aan haar hart
 „ knaagt, tot de tijd de wonde geneest, dan
 „ haar opteofferen aan een' man, die niet waar-
 „ dig is, haar te bezitten — Nu, mijn
 „ Beste! omhels mij! neem niet kwalijk, dat ik
 „ zo rondborstig met u gesproken heb! gij zijt
 „ mij dierbaar, en zult ook in de afwezigheid
 „ in mij den tedersten vriend, maar ook eenen
 „ onzichtbaaren bespieder vinden — het ove-
 „ rige moeten wij in brieven afdoen, omdat gij
 „ niet vroeger hebt kunnen komen” — De
 Graaf liet SEELBERG geen' tijd, om op deeze
 nadrukkelijke aanspraak te antwoorden; doch
 trachtte op alle mogelijke wijze te beletten, dat
 zijn Vriend geene gelegenheid vonde, om met
 LOUISE alleen te spreken: het goede meisje
 wist niet, hoe zij doen moest; zij vond dat
 SEELBERG ziekelijk en droevig scheen; zij zou
 hem ook gaarne gevraagd hebben, wat 'er de

reden van was; zij zou haar hart gaarne lucht verschaft hebben; maar de Graaf en de jonge Graavin sneeden haar alle gelegenheid daartoe af, tot dat eindelijk het uur van te scheiden dáár was, als wanneer zij in den kring der geliefden, verbleekt en snikkende, van den een tot den ander ging, en haare ouders en nabestaanden omhelsde — Bij LODEWIJK gekomen zijnde, trad STORMAN toe, en zeide: „Ook een kusch voor „ mijnen vriend! hij zal deeze omhelzing herdenken, zo dikwijls als hij een goede daad wil verrichten, en zo dikwerf hij een edel mensch leert kennen; hij zal dezelve, herdenken zo menigmaal 'er een kwaad voorneemen in hem opwelt.” — Nu floeg LOUISE haare armen om den hals van den jongeling; SEELBERG kuschte haar met veel eerbied; de beste traanen rolden langs zijne wangen — zij stapten in het rijtuig — „ De boterhams,” riep de Moeder, „ liggen in „ het laadjen!” — „Vergeet mij de Engelsche „ hoenderhonden en het wonderpleister niet, „ Zoon!” riep de oude WALLENHOUT — Zij reeden heen. SEELBERG reisde te rug naar *Gottingen*, en zwoer bij zigzelven, alle zijne krachten te zullen inspannen, om LOUISE waardig te worden — Wij zullen welhaast zien of hij zijn woord hield: dit is ondertuschen zeker, dat hij, wanneer hij in dien tijd uit zijnen onaan-genaamen toestand verlost, aan den omgang met buitenspoorige menschen ontrukkt, bij betere kriu-

gen ingeleid, met vertrouwen en achting behandeld, op deeze wijze met het menschdom verzoend, en wanneer eindelijk aan zijne onrustige gemoedsgefteldheid, aan zijne vlugheid en zucht voor de werkzaamheid, een nuttig voorwerp aangeboden ware; wanneer een getrouw en verftandig Vriend hem in het oog gehouden; wanneer hij LOUISE dikwijls gezien, en wanneer dit kunstloos, onschuldig fchepfel zo veel van de geoorloofde vrouwlijke coquetterie verftaan hadde als noodig geweest ware, om een mensch van SEELBERG'S karakter en ondervinding aan zig te boejen, en dat geene, 't welk thans in zijn hart slechts een hoogen graad van eerbied was, in een wezenlijke, vuurige liefde te herscheppen; het is zeker, zeg ik, dat hij onder deeze omftandigheden, van dit oogenblik af dat geene zoude geworden zijn, waartoe de Natuur hem met zulke voortreffelijke begaafdheden begunftigd had; doch, omdat dit allés het geval bij hem niet was, moest hij nog menige beproeving doorftaan, nog menigen misftap doen, en in menige dwaaling vervallen.

Inmiddels had het gebeurde op het landgoed van WALLENHOUT, en vooral het afscheid van LOUISE, zijne ziel voor zachte en welwillende indrukfelen vatbaar gemaakt: zodra hij derhalven te *Gottingen* wederkwam, zocht hij zijne *Lijffandfche makkers* op, om hen in deeze gewaarwordingen te doen deelen; hij verhaalde hun alles, wat

'er gebeurd was; doch deeze doortrapte booswichten, die 'er hun voordeel niet bij zouden gevonden hebben, zo LODEWIJK van leefwijze zoude veranderd, en den raad van zijnen getrouwen vriend achtervolgd hebben, poogden, hoewel met de uiterste voorzichtigheid, de oprechtheid der bedoelingen van Graaf STORMAN bij hem verdacht te maaken: dat dit mensch eensklaps zo vroom geworden was; (hij die tevooren bekend genoeg met de wereld, en de heilige maskers geweest was, doch nu misfchien in zijn vaderland zijne redenen hebben oude, om zig achter zulk een momaangezicht te verbergen;) dat hij van deeze geveinsdheid zelfs jegens zijnen boezemvriend gebruik maakte; dat hij LOUISE met zig naar zijn vaderland gevoerd had; dat de brief met de bekendmaking van het aanstaande bruiloftsfeest juist zo laat was aangekomen, daar evenwel de posten zeer geregeld gingen; zijne koele welkomgroet; het vreemde gedrag naderhand door hem gehouden; de opzettelijke hinderpaalen, die de Graaf hem in den weg had gelegd, om LOUISE niet onder vier ooggen te kunnen spreken; zijn beledigende toon bij zijne vermaaning, ja, de bijgevoegde dreigementen, dit alles kwam hen, zo zij meenden, zeer verdacht en onoprecht voor — „Wanneer ik u raaden zal, mijn Beste!” voegde één van deeze deftige gasten daarbij, „wees dan op uwe hoede! zodra de weinige maanden verlopen zijn, laat u voor meerderjaarg verklaaren; tot

„ dien tijd toe zult gij credit genoeg kunnen vinden: ieder zegt immers, dat uw vermogen nog „ vrij aanzienlijk is! waarom toch wilt gij uwe „ beste jaaren als een fimelaar en veinsaart door- „ brengen? — maak gebruik van uw leven! de „ schoone lentedagen keeren niet weder: zijt gij „ eerst meerderjaartig, breng dan uwe zaaken in „ orde, en al zoudt gij ook een kleine geldleening „ moeten doen, gij kunt de geleende som immers „ naderhand, in manlijke jaaren, (als wanneer bij- „ na ieder begint gierig te worden,) of door mid- „ del van een rijk huwelijk, weder afdoen? ga dan „ vervolgens reizen aleer gij u onder het juk be- „ geeft; waar het u best behaagt, houd daar uw „ verblijf; en is dan de strenge, deugdzaame „ Freule VAN WALLENHOUT nog altoos zo „ onverzettelijk deugdzaam, en gij hebt middeler- „ wijl geene meisjes gezien, waarin gij meerder „ behaagen sचेpt, en gij hebt volstrekt lust in „ de groote hoorndraagerloterij een lot te neemen, „ ga dan heen, en laat u met haar in den echt „ verbinden! doch voor als nog, laat die vroomte „ kuuren vaaren!”

Door deeze en foortgelijke redenen banden de twee waardige vrienden welhaast elk goed voornemen uit LODEWIJK's ziel, zo dat hij nog losbandiger dan ooit begon te leeven: hierbij kwam nog, dat STORMAN, (die ongetwijfeld onder-richt was van het gedrag van zijnen vriend,) eens-

flags zijne briefwisseling met hem afbrak: om dat zijn hart nu voor de vriendschap zeer genegen was, en de twee *Lijfflandsche Heeren* vrij aangenaam in de verkeering waren, ook zig van zijne zwakheden zeer goed wisten te bedienen, kon hij buiten hen bijna niet leeven; doch deeze fielten misbruikten zijne vriendschap op eene wijze, die hem, schoon weldra, echter te laat, de oogen opende.

Men ontdekt een groot onderscheid tussehen twee gewaarwordingen, die oppervlakkig beschouwd, van eenerleien aart schijnen te weezen, tussehen het gevoel van volstrekt niet aan de standvastigheid der menschlijke dengd te gelooven, over het geheel beschouwd, en het wantrouwen tegen alle afzonderlijke menschen, onder welken wij leeven: het eerste ontstaat gemeenlijk uit een innerlijke bewustheid van onze eigene zwakheid, terwijl wij bij ons zelven zeggen: „Ik weet, dat „ ik zelf, die tog indedaad een groot man ben, „ de verzoeking niet zou kunnen wederstaan” — De tweede soort van wantrouwen daartegen ontstaat, (bij een gemoed, het welk geenen natuurlijken, in het ligchaam gegronden aanleg tot zwaarmoedigheid, ongezelligheid en vijandschap heeft, gelijk anderzins het geval ook wel eens is,) daaruit, dat wij dikwerf ook wel op eene zeer grievende wijze misleid zijn geworden, door vrienden en perfoonen, op wier verkleefdheid en oprechtheid wij zo vast meenden staat te mogen maaken!

het eerste zegt ons: „ De menschen zouden wel „ gaarne goed willen weezen, doch zij zijn allen „ te zwak:” het laatste roept ons toe: „ Ver- „ trouw niemand; ieder legt het 'er op toe, om „ den anderen te bedriegen:” het eerste kan de maatschappij weinig of geen nadeel doen; het maakt veeleer verdraagzaam, maakt ons genegen, om onze zwakke broederen gaarne en gewillig te dienen, zonder daarvoor dank en vergelding te verwachten; het veroorzaakt, dat wij, ten minsten uit liefde voor het goede, en om ons eigen genoegen te bevorderen, het goede doen, en ons dubbeld verblijden, wanneer wij ergens onverwachts deugd waarneemen, die ons weder met de wereld verzoent; daarentegen maakt het laatste ons vijandig, onbarmhartig, en wij beginnen eindelijk te denken, dat wij ons alles durven veroorlooven tegen eene bende van schurken, die ons zo dikwijls bedrogen heeft, en slechts op gelegenheid wacht, om ons op nieuw te bedotten: *On commence par être duppe, & l'on fini, par être fripon*; de eerste stap om een slechthoofd te worden, is wanneer men anderen daarvoor houdt: tot de eerste soort van wantrouwen wordt altoos de wereld- en mensch-kenner, onwillekeurig meer of min opgeleid, en kan zig daarvan niet geheel ontdoen; tot de tweede dwaaling verleidt men zig menigmaal zelve, terwijl men in het begin van zijne loopbaan te veel van zijne medemenschen eischt en verwacht, en geweldig raast en tiert,

224 LODEWIJK VAN SEELBERG.

wanneer zij niet voldoen aan 't geen — zij nimmer beloofd hebben; wanneer zij niet gelijken naar 't beeld, het welk wij — met gefloten oogen gefchetst hadden.

LODEWIJK VAN SEELBERG bezat, gelijk wij uit zijn dagboek weeten, meer van het eerstgenoemde onschadelijk wantrouwen, dan dat hij alle menschen voor bedriegers zoude gehouden hebben; een wantrouwen, waarbij hij zelf meet leed dan anderen; wel is waar, de trouwloosheid van JULIA, en de ondankbaarheid van zijne nabestaanden, hadden zijn gemoed eenigzins verbitterd; doch hij was nog van geen' vriend bedrogen of gemiskend; de kennis aan LOUISE en de herdenking aan zijne edele Moeder hadden hem vrijwel wederom met de vrouwlijke sexe verzoend, zo dat hij ten minsten geloofde uitzonderingen op den algemeenen regel te mogen onderstellen; daarbij was zijn hart genegen tot welmeenendheid en mededeelzaamheid, en zijn bloedrijk temperament liet niet toe, achterhoudend, boosaartig te worden, en anderen te benadeelen: ik zoude ook indedaad, ware het mijn oogmerk den held mijner geschiedenis op eenen hoogen kandelaaar ten toon te stellen, veele trekken van edelmoedigheid, openhartigheid, oprechtheid, gulhartigheid en edele deelneeming in het lot van anderen van hem kunnen verhaalen, waarvan hij, te midden van zijne afdwaalingen, niet zelden de
klaar-

klaarste blijken gaf, trekken, die de groote hoop en deszelfs gehuurde vleiers, de Romanschrijvers, gaarne als kenmerken van verhevene deugden uitbazuinen, en evenwel zelden meer waardig zijn, dan de weldaaden en aalmoesen der Vorsten, die men in de nieuwspapieren gewoon is optevezelen, en de anecdoten, die men meestal in partijdige maandschriften openlijk bekend maakt; doch ik wil deezzen en geenen alle verdiensten niet betwisten, en ben voor mij-zelfven zeer voldaan, zo het goede slechts geschiedt, evenveel uit welke bron het opwelle — Maar waar zijn wij dan in ons verhaal staan gebleven? — ja! nu weet ik het al — SEELBERG was nog niet door vrienden bedrogen; dit zoude nog zijn lot weezen, en moest het wel weezen, omdat hij een zo slechte keus deed; en zulks voltooide zijne zedelijke verergering.

Hij had, nog geen gebrek aan geld hebbende, zijne vrienden menigmaal gediend door hen met eenige penningen te ondersteunen, wanneer zij dezelfven noodig hadden en hij zig daartoe in staat vond; menige kleine fom was hem niet weder betaald, doch hij had zulks niet geacht, maar gerust in uitgaave opgetekend, in zo verre hij geen kwaad opzet, maar onvermogen ontdekte. Wie het leven op de Academie slechts eenigzins kent, zal wel willen gelooven, dat 'er menschen genoeg waren, die van deeze gulle dienstvaar-

digheid gebruik maakten; doch toen het gereede geld van tijd tot tijd bij hem verminderde, en hij zig somtijds genoodzaakt zag, anderen aantezoeken, om hem nu ook eens met eenig geld te ondersteunen, vond hij niemand, die dat geene aan hem bewees, het welk hij aan zo veelen bewezen had: dit kwam SEELBERG echter niet vreemd voor; het verwonderde hem niet, dat niet ieder zo dacht als hij, en terwijl men de weigeringen door het een of ander schijnbaar voorwendfel wist goed te maaken, dacht hij bij zigzelve: „Deeze menschen hebben óók niets; „ ik moet mij op eene andere wijze zien te helpen:” het grievendst was ondertuschen voor hem het gebrek aan tijdljke goederen, en, (wij moeten zulks evenwel ter eere van zijn karakter, of temperament, bekennen,) wanneer hij zig genoodzaakt vond een weigerend antwoord te geven, in eenen tijd, waarin hij zig geheel van geld ontbloot vond, gelijk thans meestal bij hem het geval was: ondertuschen bezat hij nog verscheidene kosteljkheden, als zilvergoed, goudene horologiën en dergelijken — Ter loops gezegd: men doet altoos beter, zodanige zaaken den jongen lieden niet naar de Academie medetegeeven — Kwam nu een zogenaamde vriend bij hem, die zijnen nood recht beklagelijk wist voortstellen, dan gaf hij denzelven een horologie, of een zilveren kandelaar, of iet van dien aart, zeggende: „ Geld heb ik niet, Vriend-lief! maar zie daar,

„ breng dit stuk in de bank van leening, tot dat „ gij het weder kunt losfen! ik kan het wel zo „ lang ontbeeren:” de vrienden waren dan ook zo goedhartig, dat zij deeze aanbieding niet wilden van de hand wijzen; doch niemand wist ’er beter gebruik van te maaken, dan onze twee *Lijflanders*, die hem eindelijk ook zo schoon uitgeplonderd hadden, dat al zijn huisraad in een ledige koffer, een paar versletene kleeden, een weinig onontberelijk linnegoed, en een oud klavier bestond; horologies, gespen, degen, alles was verpand: nog niet voldaan met deezen roof, had één van hun, SEELBERG overgehaald, om borg te worden voor eene som van vierhonderd guldens, die hij schuldig was, en eenen wissel daarvoor aftegeeven, die zo bondig was opgesteld, dat geen plakaat, betrekkelijk het crediet, het welk de burgers in *Gottingen* aan de studenten mogten geeven, noch bevel van een volkomen schaêvergoeding, of wat dies meer zij, het minste daartegen in aanmerking konde komen: het is mijn taak niet, alle de kunstenaarijen en logens optedisschen, waarvan de *Lijflander* zig bediende, om onzen jongeling ter ondertekeninge te beweegen, en wat hij al voorwendde, in welke verlegenheid, (waarmede zijne eer en vrijheid gemocid waren,) hij zig bevond, en welke zilvertvooten, (die hij vervolgens beloofde met zijne vrienden te zullen deelen,) hij uit zijn vaderland te verwachten had — Wie van ons heeft niet

wel voortgelijke bedriegers tot zijn nadeel leeren kennen? — Voor het overige wist ook de *Jood*, die liever eenen bijna meerderjaarigen Edelman, welke vaste goederen in *Saxen* had, dan eenen zo genaamden Edelman uit *Lijfland*, die zijne goederen misfchien in de maan had liggen, tot fchuldenaar verkoos, de zaaken wegens het afgeeven van den wifel, zo fmaaklijk te maaken, dat een jong, en, wat geldzaaken betreft, zeer onbedachtzaam mensch, gelijk SEELBERG wezenlijk was, zig zou gefchaamd hebben, de minfte zwaarigheid te vinden in, zo' hij meende, zijnen naam flechts *pro forma* te tekenen.

De tijd van betaaling was nu verfcheenen, de wifel vervallen, en de *Lijflander* bad LODEWIJK, ten laatftennog de goedheid te willen hebben van naar * * * te gaan, om den *Jood*, die daar woonde, te verzoeken, den vervaltijd van den wifel nog vier weeken te verlengen, binnen welken tijd het geld uit *Lijfland* voorzeker moest aankomen: SEELBERG was terftond gereed, fpoedde derwaards, doch vond den *Jood* niet t' huis, alzo hij naar *Leipfig* op de Jaarmis was: ondertusfchen ftond SEELBERG ook op het punt, om zijnen academietijd te eindigen: hij fchreef naamlijk, toen hij zijuen Voogd quitantie zond, voor het geld, dat hij alle drie maanden gewoon was te ontvangen, met een verzoek om deeze fom fpoedig te bezorgen, dat hij hem wilde ver-

gunnen, zig voor meerderjaarg te laten verklaren, en tot dat einde weder naar zijn vaderland te keeren, terwijl hij bovendien oordeelde, zijne akademiejaaren wel te kunnen eindigen: de Heer GERLACH had 'er niets tegen, maar was veelmeer blijde, van de zorg voor zulk eenen onrustigen pupil ontlagen te zullen worden: nadat nu het antwoord van den Voogd met de gewoone som was aangekomen, riep SEELBERG zijne schuldeifchers op, en verklaarde, dat hij binnen korten tijd in staat zijn zoude, alle zijne schulden afte doen, indien zij hem vrij wilden laten vertrekken, ten einde zijne huislijke omstandigheden in orde te schikken: hij stond, ondanks alle zijne buitenspoorigheden te boek voor een mensch die gaarne zijn woord hield; men stelde uit dien hoofde vertrouwen in hem, beloofde hem onverhindert te laten vertrekken, en verzocht alleenlijk, dat hij welhaast met eene volle beurs wilde terug komen.

Terwijl hij nu toefsel maakte om te vertrekken, kwam de *Lijflander*, van wien ik zo even gesproken heb, nog met een klein verzoek opdaagen: „Gij zijt nu haast uw eigen meester, broërtjen!” zeide hij, „en ik hoop insgelijk binnen kort zo „verre te komen; maar hebt gij dan nu juist al „uw geld, dat gij ontvangen hebt, noodig? dit „geloof ik niet! gij betaalt immers uwe schulden „nadat gij wedergekeerd zult zijn, en vervolgens

„ de Academie geheel verlaat? kunt gij derhalven
 „ voor de vier weeken, die gij zult uitblijven;
 „ twintig Dukaten misfen? heb dan de goedheid;
 „ mij daarmede te helpen; bij uwe terugkomst
 „ zult gij uw geld hier gereed vinden: ik weet
 „ niet wat mijnen ouden man fchort; ik wacht
 „ elken postdag met verlangen op mijn geld; on-
 „ dertusfchen moet ik evenwel overmorgen nood-
 „ zaakelijk kamerhuur, tafel en waschvrouw be-
 „ taalen:” hij had niet eens noodig gehad, zo
 veele woorden te verfpillen, ten einde SEEL-
 BERG te beweegen zijne beurs te openen; hij
 deelde zijnen geheelen voorraad met zijnen ge-
 waanden vriend, nam de reis aan, en kwam, ter-
 wijl hij zijnen weg over *Leipsig* moest neemen,
 den derden dag tegen den avond aldaar aan.

VEERTIENDE HOOFDSTUK.

Den volgenden morgen lag SEELBERG, vermoed van de reis, ten agt ure nog te bed, terwijl de straat van werkzaame menschen en straatlijpers kriede, gelijk, ten tijde van de jaar-mis, gemeenlijk het geval is: hij lag, zeg ik, nog te bed; doch sliep niet: duizend denkbeelden woelden door zijne hersenen; hij smeedde ontwerpen voor de toekomst, als mede aanflagen, wat gebruik hij zoude maaken van de vrijheid, waarin hij zig nu welhaast zoude verheugen; welke levenswijze hij verkiezen, en hoe hij zijn vermogen bestuuren zoude: de voorslag, om vóór hij in den dienst van den éénen of anderen Vorst zoude overgaan, of een andere bepaalde loopbaan intreedden, nog eerst te gaan reizen, en daartoe eene som van iemand te leenen, vond altoos zijne meeste goedkeuring; hij voltooide dit plan in zijne gedachten, en overlegde hoe hij zijne reis neemen zoude; na verloop van vier weken, wanneer hij alles t' huis in orde geschikt had, zoude hij weder naar *Gottingen* gaan, zijne schulden betalen, en dan de reis aanvaarden: anderhalf jaaren oordeelde hij tot dat oogmerk voldoende, en met zeven duizend gul-

dens meende hij de reiskosten volkomen te kunnen goedmaaken.

Menschen, die zig gaarne aan luiheid overgeeven, vinden een onbegrijpelijk vermaak, als zij 's morgens op het bed, (waarop verstandige menschen niet langer blijven liggen, dan zij meenen slaap en rust noodig te hebben,) vooral in den winter, de armen onder de dekens steeken, zig recht gemakkelijk nedervleien, en dan, als 'er niets dan het hoofden uitsteekt, in dat hoofden, allerlei onnutte plans door elkander haalen kunnen; plans, die meestal in het niet loopen, zodra zij uit hun hok te voorschijn komen, en in de wereld wederkeeren: ik heb zelf menigmaal aanvallen van zodanige dagdieverij gehad, en bevonden, dat men in zulk een warm bed groote kasteelen in de lucht bouwt, vooral wanneer men tusfchen beiden eens weder inslaapt, en de god der droomen de beelden voltooit: aldus was het ook met onzen held gelegen; doch het duerde niet lang, of hij werd welhaast uit zijne begocheling wakker gemaakt; want toen hij, om zijn ligchaam recht te koesteren, belast had, dat men de koffij voor zijn bed moest brengen, (al mede een fraaje gewoonte!) en hij zo even bezig was, om denzelven recht genoegelijk te nuttigen, waarbij hij in zigzelveu zeer vrolijk van geest werd, en zig met blinkende vooruitzichten

vermaakte, klopte iemand in den beginne zeer zachtjes, maar, toen men niet terstond gehoor verleende, vrij sterk op de deur: SEELBERG riep nu: „Kom binnen!” en ziet, daar verscheen de meergenoemde *Food*, trad de kamer in, en gaf, vóór hij nog over het oogmerk van zijn bezoek nadere oplossing gaf, aan LODEWIJK eenen brief over, die denzelfden terstond ontzegelde en 'er het volgende in las.

„ Ik ben u ten hoogsten verplicht voor de ondersteuning, die ik tot hiertoe van u heb mogen genieten: de lieve God zal alles betaalen; mij is zulks onmogelijk; ik ben terstond na u, met de penningen door u mij ter hand gesteld, en welken ik aanneem als reisgeld, mij uit edelmoe- digheid van uw hart geschonken, uit *Gottingen* vertrokken, en u stap voor stap gevolgd; gisteren avond heb ik onzen eerlijken *Food* opgezocht, en hem te kennen gegeven, waar gij uw verblijf houdt; morgen vroeg zal hij in persoon u een bezoek geeven; doe echter geen moeite, om mij optespooren, want ik ver trek nog deezen nacht van hier: betaal nu ook nog de vierhonderd Guldens, mijn Beste! en wees maar zeer blijde, dat gij 'er zo goedkoop afkomt: neem eene les van mij aan, welke u, zo ik hoop, in 't vervolg voorzigtiger maaken zal — Gij hebt een goed oordeel, Vriendjen! maak gebruik van uw verstand!

„ Billijk behoordet gij niet meer bedrogen te wor-
 „ den, maar gij moest anderen bedotten: doe
 „ zulks in 't vervolg, Broertjen! de menschen
 „ zijn indedaad niet beter waard: voor het ove-
 „ rige moet gij niet boos op mij weezen: ik ben
 „ ook in mijn leven al dikwijls genoeg misleid,
 „ en heb nog lang geene vergoeding daarvoor ont-
 „ vangen: onze Vriend * * * is mede vertrok-
 „ ken, en zal uw horologie als een altoosduurend
 „ gedenktuk bewaaren — Wij hebben beiden
 „ de eer te zijn, enz.” En deeze brief was door
 den Lijflandschen booswicht ondergetekend.

Ik zou vergeeffche moeite doen, wanneer ik on-
 derneemen wilde, te beschrijven, het geen SEEL-
 BERG gevoelde, na hij den brief gelezen had:
 in den beginne overviel hem een stille woede en
 bedwelming — hij kon zijne eigene oogen bijna
 niet gelooven; hij herlas den brief andermaal en
 barstre uit in vloeken en verwenschingen; doch de
Israëliet gaf hem niet veel tijds, om zijnen toorn
 uittelaaten, maar vroeg zeer bescheiden, of hij
 deezen wissel nu kon en zou betaalen? Natuurlij-
 kerwijze moest LODEWIJK deeze vraag met,
neen! beantwoorden, verzekerde echter, dat hij,
 zo rasch hij t' huis zou gekomen weezen, oogenblik-
 lijk aan den eisch voldoen zou; hij ontdekte hem
 daarenboven zijn geheelen staat, en bragt hem on-
 der het oog, hoe onrechtvaardig en verfoeijelijk
 het gedrag van den *Lijflander* was, hem op zo-

danige wijze te bedriegen — doch de *Jood* beantwoordde dit alles zeer kort, met te zeggen: „ Wel nau! het spait me zelf; God mag je helpen; maar mijn geld moet ik hebben” — En toen het hem te lang duurde, (want de mis-tijd is zeer edel,) stak hij het hoofd buiten de deur, en riep eenen kleinen, beleefden, gevolmagtigden van de Justitie binnen, dien hij tot dit oogmerk had medegenomen, en die met alle mogelijke beleeftheid, (deezee heeft in *Leipzig* zelfs eenen wel-daadigen invloed op de Justitie,) onzen jongen Heer vroeg: „ Of hij de ondertekening van deezen wissel, bekende door zijne hand gedaan te zijn, en of hij gereed was, den inhoud daarvan te voldoen of niet?” De bewustheid van de verlegenheid, (waarin *SEELBERG* was,) en de indrukfelen, welke de verfoejelijkheid van het gedrag van zijnen gewaanden vriend op hem maakte, boezemden hem de gedachte in, van zijne handtekening te ontkennen: „Spannen niet *Christen* en *Jood* zamen, om mij te bedriegen?” zeide hij bij zig zelven; „kan het wel zonde wezen, hun plan op deezee wijze te verijdelen, wanneer ik den raad van den fraajen *Lijflander* opvolg, en hen liever bedrieg, dan mij laat bedriegen?” Aldus dacht hij één oogenblik; doch een innerlijke stem, voor welke hij zijne ooren nog niet gestopt had, riep hem toe: „Foei, lo, DEWIJK!” en oogenbliklijk erkende hij de schuld; maar herhaalde dat geene, 't welk hij den

Sood tevooren reeds gezegd had; doch de vriendelijke man van de Justitie was even zo weinig genegen, om zig met ontschuldigingen te laten paajen, als de *Hebreër*: hij betuigde, hoe het hem hartlijk leed deed, wanneer hij zijn voorschrift met strengheid moest opvolgen: hem dacht, dat het wisselrecht van den boozen geest was uitgevonden; dat men het niet onwigtig moest oordeelen; hij moest voor het overige den jongen Heer ootmoedig verzoeken, het bed uittekomen, zig te kleeden, om hem naar de gevangenis te volgen; of, indien hij, voor een' man, die de wacht bij hem zoude houden, betaalen wilde, dan stond het ook in zijne keus, huis-arrest tehouden.

Vermits LODEWIJK nu van twee kwaaden één moest kiezen, verzocht hij huis-arrest, nogthans werd hetzelfde op zijn aanzoek in zo verre verzacht, dat hij in 't bijzijn van de wacht in de stad rondgaan en beproeven mogt om hier of daar geld optedoen; want, omdat hij in *Leipsig* gestudeerd, en 'er nog veele bekenden had, vleide hij zig met de hoop, dat de één of de ander, wanneer hij zijn geval openbaarde, hem uit zijne verlegenheid helpen, en eene kleine som gelds ter leen opschieten zoude, tot hij zigzelveu redden konde; hij vertrouwde dit te meer nog, om dat eenigen van hun verpligting aan hem hadden, en 'er ook eenige kooplieden en logementhouders onder waren die menigen gulden van hem getrokken, als mede

VEERTIENDE HOOFDSTUK. 237

zodanigen, die hem de sterkste vriendschaps-be-
tuigingen gedaan, en verzocht hadden, hen maar
eens te toetzen; doch hij vond zig dereljk bedro-
gen: in vijf of zes huizen werd hij wel, op het
eerste oogenblik, zeer vriendlijk ontvangen en be-
handeld, tot dat hij in zijn gesprek zijn aanzoek
opperde; maar zodra had hij 'er de eerste woor-
den niet van gesproken, of het gelaat van deeze
Heeren werd eenslags zeer ernstig en, deftig,
waarop een weigerend antwoord volgde, het welk
bij eenigen niet eens met een schijnbaar voorwend-
fel gepaard ging.

Eindelijk ging hij nog bij den koopman, bij
wien hij, zo als wij in het agtste Hoofdstuk ver-
nomen hebben, zijne poogingen aangewend had,
om den Majoor VAN KRALHEIM tot het af-
schaffen van den eersten Hofmeester te beweegen,
en om de huislijke omstandigheden van den jon-
gen Heer VAN SEELBERG op eenen goeden
voet te helpen brengen; doch hier kwam hij bij
den rechten man. „Ik zie,” zeide de koopman,
„aan uwe geheele houding, en aan het verzoek
„dat gij mij gelieft te doen, dat gij voordgegaan
„zijt, den weg te bewandelen, op welken de
„fraaje Heer KROONBERGER u had geleid;
„en dit doet mij zeer leed; maar ik kan u niet
„helpen: ik heb vrouw en kinderen, en ben daar-
„enboven een koopman — twee wettige rede-
„nen, die mij wederhouden om vierhonderd Gul-

„ dens te befteeden , zonder eens te wecten , of
 „ en *wanneer* men mij dezelve*n wil* of ook *kan*
 „ wedergeeven.”

Zo doende verliep de morgen en SEELBERG keerde mismoedig in zijn logement terug , ten einde daar aan de openbaare tafel zijn middagmaal te houden : bij geval , (in dien zin , als men gewoon is , het woord *bij geval* te bezigen ,) vond hij aldaar een *Pruifisch* Officier , die naar den Werf-officier , van wien ik in het derde en vierde Hoofdstuk gefproken heb , juist zodanig geleek , als een mensch naar zigzelve*n* gelijken kan ; want hij was het zelf , en stond op zijn vertrek naar het regiment , dat in *Pruifsen* lag : zodra LODEWIJK hem herkende , ftelde hij op hem zijne hoop : hij had zig in het geval , toen LODEWIJK zig wilde laten werven , zo edelmoedig gedragen , dat deeze in 't geheel niet eens twijfelde , of hij zou hem ook nu ondersteunen : hij maakte hem derhalven , na den maaltijd , zijne omftandigheid geheel bekend , en ftelde hem zijn verzoek voor ; doch de Officier antwoordde openhartig : „ Gij weet , Mijnheer VAN SEELBERG ,
 „ dat wij geene naauwe kennis aan elkander hebben : ik heb u in dien tijd aangeraden , van
 „ eenen onberaaden ftap aftezien , en overtegaan
 „ tot eene levenswijze , die meer uwe zaak fcheen
 „ te weezen , dan het foldaatenleven : na deezen
 „ tijd hebben wij elkander niet wedergezien : mid-

„ delerwijl zijt gij groot geworden, maar ik weet
 „ niet, of gij den vriendlijken raad, welken ik
 „ u in dien tijd gegeven heb, opgevolgd hebt;
 „ in één woord, of ik eenen jongeling voor mij
 „ zie, die waarheid, oprechtheid en geregeldheid
 „ bemint, of niet: gij kunt het mij onmogelijk
 „ kwalijk neemen, wanneer ik zulks juist niet op
 „ uw woord geloof; ondertusfchen zou ik mij,
 „ indien ik rijk genoeg ware, het *mogelijk* verlies
 „ van eenige weinige honderden van Guldens nog
 „ wel willen getroosten; maar nu moet ik dit stuk
 „ in de weegfchaal leggen, bij het wantrouwen,
 „ waartoe ik mij bij mijne omftandigheden dub-
 „ beld bevoegd reken: ik leef zelf bijna van mijne
 „ foldij alleen: ik beklag u, dat gij, zo het waar
 „ is, u uit vriendschap jegens een onwaardig
 „ voorwerp in verlegenheid ziet: het betaamt mij
 „ ook niet, u te vraagen, of gij bij deeze zaak
 „ wel zo voorzichtig en verftandig gehandeld hebt,
 „ als gij had behooren te doen; en of gij kiesch
 „ genoeg geweest zijt, in de keus van uwe vrien-
 „ den?” — „ Wel, Capitein! zo gij mij niet
 „ gelieft te helpen, verzoek ik mij met uwe lesfen
 „ ook niet lastig te vallen, ” antwoordde LODE-
 „ WIJK, en ging trotsch heen, vast befloten heb-
 „ bende, om zo op het oogenblik eenen bode aan
 „ zijnen Voogd te zenden, hem zijn geheel geval te
 „ ontdekken, zijne hulp te verzoeken, en middeler-
 „ wijl te *Leipfig* in arrest te blijven, hoe grievend
 „ deeze flap ook voor zijne eerzucht ware; maar

hij werd buiten alle verwachting geholpen, en was, nog vóór het avond werd, op vrije voeten — doch ik kan niet verhaalen, hoe zulks toeging, of ik moet eerst nog weder eenen kleinen uitstap doen.

Ik hoop naamlijk, dat mijne Leezers van de menschlijke natuur geene nadeeligere denkbeelden koesteren, om dat de ondervinding hen dikwijls geleerd heeft, en zij deeze ondervinding in onze geschiedenis bevestigd vinden, dat, wanneer men door losbandigheid of onvoorzichtigheid in een moeras geraakt is, men zelfs onder de beste, dienstvaardigste menschen niet terstond iemand vindt, die lust zoude hebben ons natespringen, om 'er ons uittehaalen, of met ons 'er in te smoo- ren: ondertusfchen gebeurt het niet zelden, dat menschen, die bij hunne daaden niet door ver- stand, maar door dwaaze verbeeldingen en ge- moedsdriften bestuurd worden, wanneer zij zig- zelve door hun onvoorzichtig gedrag in zodanige omstandigheden gebragt hebben, waaruit zij zig niet weeten te hel- en, ieder braaf man verpligt oordeelen, hen met alle mogelijke opofferingen, met gevaar en nadeel bijteflaan, of veelmeer den prijs van hunne zothed met hun te deelen: vin- den zij dan de wezenlijke hulp niet, die zij ei- fchen, dan geeven zij hun misnoegen door ver- wensching van het menschdom te kennen — „Ja!” roepen zij, „aan glatte tongen ontbreekt
„ het

„ het in de wereld niet; maar als het aankomt op
 „ wezenlijke blijken van vriendschap en oprecht-
 „ heid, dan is 'er niemand t' huis" — Ik voor
 mij wil wel bekennen zeer weinige gevallen be-
 leefd te hebben, dat een, *in alle opzichten on-
 schuldig lijdend mensch, zonder hulp is vergaan*;
 noem niemand onbarmhartig, die den geenen,
 welke door openbaare onvoorzichtigheid in ver-
 legenheid geraakt is, zijne hulp ontzegt, in ge-
 valle hij niet met zekerheid verwachten kan,
 hem door deeze hulp in 't vervolg van afdwaai-
 lingen terug te houden, en wanneer de weldaad,
 die hij bewijzen zoude, nadeelig voor zijne fa-
 mille zou weezen: evenwel oordeel ik ook, dat
 men, wanneer men *geeven kan*, (dat is, zonder
 zigzelveu en de zijnen in verlegenheid te bren-
 gen,) niet altoos alte naauwkeurig de waardig-
 heid der behoefligen onderzoeken moet, om dat
 'er in dit geval wel mischien geen mensch in de
 wereld zoude overblijven, die een voorwerp van
 onzen bijstand en van eenige opoffering zijn kon-
 de; dat het echter een pligt der gerechtigheid,
 (der verhevenste van alle, zo niet zelfs der
 eenigste deugd,) is, voor hem, wiens weldaadig-
 heid niet paalloos zijn kan, zijne edelmoedig-
 heid zodanig te regelen, dat de milddaadigheid
 niet tevens eene berooving van anderen worde.

SEELBERG deed zo als de meeste menschen
 van zijne soort; om zigzelveu van verwijtingen

te ontheffen, verwenschte hij alle overige menschen, en zwoer, hoog en duur, nimmer, wanneer hij maar eerst uit deeze verlegenheid gered ware, niet alleen op eenig mensch te zullen vertrouwen, niemand uit den nood te zullen helpen, maar ook met het geld zodanig huis te houden, dat hij nooit in het geval kondekomen van iemand, wie hij ook ware, om hulp te moeten aanspreken—

Aangaande het laatste gedeelte van zijne gelofte, zoude hij, mijns oordeels, niet kwalijk gedaan hebben, wanneer hij hetzelfde altoos had behartigd; zodanige onafhankelijkheid is, indedaad, niet te verwerpen; daarentegen had de eerstgemelde vijandige gemoedsgefteldheid tegen de menschen, erger gevolgen voor zijn zedelijk karakter; gevolgen, waarbij hij zelf, en wel alleen, benadeeld werd; want hoewel de losheid van zijn temperament hem wederhield, om een goed of kwaad voorneemen met standvastigheid, en onbezwekenen moed uittevoeren, en een betere innerlijke natuurdriift zig nog in 't bijzonder tegen alle kwaade voorneemens verzettede, was echter de verbittering van dat gevolg, dat hij zig sedert dien tijd menige harde behandeling en valscheit tegen de menschen veroorloofde, waarbij hij meende gerust te mogen onderstellen, dat zij hem niet beter zouden behandeld hebben, wanneer zij in zijn geval geweest waren.

Doch de tijd roept mij te verhaalen, op wat

wijze SEELBERG uit zijnen onaangenaamen toestand gered werd — Het geschiedde zekerlijk op eene zeer eenvoudige wijze, want de *Good* vernietigde het arrest, en verklaarde: „de genedige Heer mogt in Gods naam reizen! hij vertrouwde op deszelfs woord van eer, om hem spoedig te zullen voldoen;” maar hoe het bijkwam, dat de *Good* op éénmaal zulke goede denkbeelden van hem toonde te hebben, dit is eigenlijk de zaak waarvan mijne Leezers met recht oplossing eischen kunnen, en hetwelk de held van onze geschiedenis zelf zo vreemd vond, dat hij bijna niet gelooven konde dat zijn schuld-eischer het in ernst meende — zie hier de oplossing van dit raadsel!

De briefwisseling tusschen SEELBERG en STORMAN was, gelijk wij weteu, en bij gevolg ook, 't geen ligt te begrijpen is, die tusschen hem en LOUISE, federt eenigen tijd afgebroken; doch deeze braave man, die dagelijks toenam in zedelijke volmaaktheid, en derhalven ook in waare gelukzaligheid, was evenwel vooral niet zorgloos met opzicht tot zijnen vriend: schoon hij denzelven geheel aan zijn lot schein overgegeven te hebben, deed hij nogthans naauwkeurig onderzoek naar elken stap, dien onze jongeling deed, en was bedroefd, wanneer de berichten, die hij ontving, niet zodanig waren, dat hij LOUISE daarmede verblijden, en haar, die hem

nog bij aanhoudendheid hartlijk beminde, troosten konde met de hoop, dat hij haare tederhartige genegenheid welhaast beter verdienen zoude: men had derhalven ook aan den Graaf geschreven, dat LODEWIJK op het punt stond, van over *Leipsig* naar zijne geboorteplaats te reizen, ten einde zijn vermogen van zijnen Voogd overteneemen; en alzo STORMAN in denzelfden tijd door zijnen Vorst in eene zaak van aangelegenheid naar *Bohemen* werd gezonden, en zijnen weg door *Saxen* neemen moest, kwam hij met zijne Echtgenootte en haare zuster denzelfden dag in *Leipsig* aan, toen SEELBERG met de Justitie in ongenegenheid kwam.

Zeker jong Edelman, Neef van Graaf STORMAN, die ten zelfden tijde in *Leipsig* studeerde, vernam zodra deszelfs komst niet, of hij kwam hem zijne opwachting maaken. De Heer VAN LICHTENBERG, (dit was zijn naam,) was een Jongeling, gelijk 'er in onze dagen veelen zijn, dat is, vol van zelfgenoegen, onbeschaamdheid, en bezielde met eene zucht om te hervormen en te verlichten: hij was lid van zodanige geheime genootschappen, die de god der verbeelding de welvaart der Landen, het opzicht over de Regenten, het rechtersamt over alle voornaamen en geringen op de Aarde, en de sleutel tot alle wijsheid, in de hand heeft gegeven: wel verre van zig te bemoejen met de armhartige kleinigheden, die eenige

betrekking tot hemzelve hadden, bij voorbeeld; in eigene volmaaktheid toeteneemen, in zijnen kring het onmiddelijk voor zijne oogen liggende, mogelijke goede te bewerken, en door bescheidenheid, oprechtheid en een goed gedrag liefde en achting te verdienen, overzag veelmeer zijn scherp oog het geheel, gedoogde niet, dat 'er rondom hem onrechtvaardigheid gepleegd werd, gispde altoos het gedrag van andere menschen, en kwam hem eens eene kleine anecdote ten nadeele van iemand, (al ware hij zelfs niet waardig geweest, denzelven de riemen zijner schoenen te ontbinden,) ter ooren, dan tekende hij deeze anecdote op in zijn morsig zakboekjen, en, t' huis zijnde, zondt hij den eersten den besten postdag eene gaele lading van zodanige aantekeningen, (dank zij de welbegrepene bekendmaking!) aan een der uitgeeveren van onze voortreffelijke maandschriften, om daarin geplaatst te worden, waarin ieder naamlooze schobbert verborgen en ongestraft, een braaf, eerwaardig, deftig en oud man met naam en toenaam openlijk ten toon durft stellen, en naderhand waant, hem voor zijnen geschondenen naam en het aangedaan doodlijk verdriet schadeloos gesteld te hebben, wanneer hij stil zwijgt, zodra in het volgende stuk van dit maandschrift een ander deeze bekendmaking voor lastering en den zender voor een schurk verklaart: deeze schoone schikkingen, die ons welhaast zo verre zullen brengen, dat wij, bij zo veele, ten deele onzekere, onbeweze-

ne, onbegrijpelijke, ten deele geheel valsche verhaalen, hoegenaamd geen gebeurde zaaken meer gelooven, allen openbaaren roem verachten, en bij de lastering en den lof onzer medeburgen onverschillig worden; deeze voortreffelijke schikkingen, waarvan ik in het elfde Hoofdstuk reeds oppervlakkig gesproken heb, waarvan men echter bijna niet zwijgen of gewag maaken kan zonder in drift te geraaken; deeze schikkingen, welke zo veel goeds zouden kunnen voortbrengen, zo zij niet door moedwil, partijdigheid, ook daardoor, dat men zijnen naam verbergt, geschonden; zo zij niet door de verschillende partijen, die alles, wat buiten haar is, vervolgen, gemisbruikt wierden, om ieder te tergen en te lasteren, die niet met haar zamenpant, en elk woord van hem, elken stap, elken volzin door hem geschreven, zo lang te bespotten en te gispnen, tot hij of onnoozel, of edelmoedig, of rustminnend genoeg, of uit hoofde van zijne omstandigheden genoodzaakt is, te zwijgen, en zig tegen deeze wanvoegelijkheid niet meer te verzetten; deeze schikkingen eindelijk, die den geest van ons tijdvak op eene treffende wijze kenschetzen; van het tijdvak, waarin nijd en lasterzucht zelfs de grootste mannen niet ontzien, waarin nietsbetekenende menschlijke zwakheden bij helden, gelcerden, bij de grootsten, besten en edelsten uit het volk opgezocht, en met de zwartste koolen getekend, ten toon gespreid worden, ten einde ook nog alsdan, wanneer het

stille graf een' weldoener van geheele geslachten reeds bewaart, zijne grafnaald te bezoedelen, om dat de navereld ter eere van *ons* geen grafnaald zal oprichten; deeze schikkingen, zeg ik, vonden in den Heere VAN LICHTENBERG eenen ijverigen verdediger en medewerker: hiertoe was hij opgeleid in de schoolę van een' man, die, alzo hij in de geleerde en burgerlijke wereld eene zeer gemeene rol speelde, en uit hoofde van zijn ondraagelijk karakter van niemand bemind werd, verdriet hebbende in zijn afgezonderd leven, zig had opgeworpen tot aanvoerder van een rot verlichters, hervormers en weetallen, bestaande uit jonge Studenten: de Heer VAN LICHTENBERG was ook een vrijpostige Recensent, (men weet, dat in de hedendaagsche geleerde wereld niets meer daartoe vereischt wordt, dan zekere, met beledigende en zeer lompe spotternijnen gelardeerde brabbeltaal, waarin de opgeraapte, dikwerf zeer verkeerd geschrevene kunstwoorden, wat derzelver waare betekenis betreft, somwijlen door den beoordelaar zelven niet verstaan worden; want hoe onkundiger en onbeschaamder een jonge lafbek is, 'des te bekwaamer is hij, om Recensent te weezen; zijn oordeel wordt niet door gronden, noch door vermaardheid gestaafd; geen groote naam, geene onvermoeide letteroefeningen, geene erkende verdiensten, geen onberispelijke, weldaadige wandel, noch liefde en achting van braave menschen, kunnen tegen de schaamteloze aan-

randingen van zodanige guiten, die zig het amt van Recensenten aanmaatigen, beveiligen; niets, dan onbeschoftheid, geeft eenig gezach; een geleerd man weet niet, of mischien niet wel zijn zestien-jaarige zoon hem beoordeelt; maar de uitgeevers van dergelijke maandchriften, zo verlaagend en onteerend voor waare geleerdheid, die meestal zelven halfgeleerde kakelaars zijn, neemen, zonder onderscheid en beproeving, alle recensies op, al zijn ze nog zo eenzijdig, al ademen ze niet dan vergif, al tasten zij zelfs het persooneel karakter der schrijveren aan, indien zij 'er maar geld mede kunnen verdienen, en zodanige mannen slechts verschoond worden, voor wier stekelige pen zij vreezen, of die met hun, door evangelijke grondbeginfelen vereenigd, tot dezelfde openlijke of geheime secte behooren, en zig met hun verbonden hebben, om alle overigen te belasteren doch keeren wij weder tot den Heer VAN LICHTENBERG!) — hij was, in één woord, een genie, tot alles bekwaam: vermits nu voor zodanige wezens de herbergen voortreffelijke scholen der wijsheid, en magazijnen zijn, om nieuwe bouwstoffen, die in hunnen kraam te pas komen, te vergaderen, vond men ook deezen jongen Edelman bijna alle dagen in de herberg, waarin LODEWIJK zijn verblijf hield, en vernam aldaar, dat geene, wat onzen held was overgekomen, kort vóór hij zijnen Neef, den Graaf STORMAN een bezoek

gaf; hij kon onmogelijk weeten, dat dezelve eenige betrekking had tot den Heer VAN SEELBERG: met geen ander oogmerk, dan 't welk lieden van dat slag gemeenlijk hebben, (te weeten, bij gebrek aan betere stoffe, en bij de zucht, om zig altoos met zaaken te bemoejen die hun niets raaken; uit eenen aandrang, om zig van de verzamelde anecdoten te ontlasten,) verhaalde hij LODEWIJK'S geheele ongelukkige ontmoeting in de onverschilligste en lafste uitdrukkingen; doch de Graaf had zodra niet de verlegenheid van zijnen vriend vernomen, of hij besloot, oogenbliklijk schikkingen te beraamen, om hem daaruit te verlossen: dewijl de Dames bij het verhaal van Mijnheer den Neef tegenwoordig waren, kon LOUISE de ongerustheid niet verbergen, waarin zij door dit onaangenaam bericht geraakte; STORMAN stelde haar gerust door haar te beloven, hem terstond uit zijn arrest te doen ontslaan, doch eischte, dat niemand van hun, SEELBERG zoude zien, ook moest hij niet weeten, wie hem zijn ontslag bezorgd had: LOUISE had zeer veel tegen LODEWIJK niet te mogen zien; de Neef, (die het beloop van dit geheele geval niet kon inzien, maar echter wel begreep, dat de Freule VAN WALLENHOUT, op welke hij federt een half jaar, toen hij haar voor de eerste maal gezien had, bijna even zo sterk, als op zigzelve, verliefd was, meerder belang in het

250 LODEWIJK VAN SEELBERG.

lot van den Heere VAN SEELBERG nam, dan hem lief was,) de Neef, zeg ik, werd verzocht, den *Jood* te ontbieden, gelijk hij ook deed: men haalde deezen over, om het arrest, als uit eigen beweging te vernietigen, 't welk wij reeds weten, waarbij de Graaf, in gevalle de schuldenaar zijn woord niet houden zoude, beloofde de schuld te zullen betaalen, en vervolgens met zijne familie vertrok, terwijl LODEWIJK mede, zonder langer in het gehaate *Leipsig* te vertoeven, de reis naar zijne vaderstad aanvaardde, en gelukkig aldaar aankwam.

*

VIJFTIENDE HOOFDSTUK.

De zaaken tuschen SEELBERG en deszelfs Voogd waren spoedig afgedaan: deeze braave man had beter huisgehouden, dan de pupil had kunnen verwachten; zijne goederen, thans wel maar half zo aanzienlijk dan voor deezen, waren evenwel vrij van schulden, en 't geen nog meer is, de nabestaanden, die door het gewonnen rechtsgeding in het bezit der tweede helft gesteld waren, hadden een vrij groote som gelds moeten uitkeeren, het welk de verstandige Voogd voor den jongen Heer geheim gehouden, en het geld als eenen noodstuiver bewaard had: deeze noodstuiver kwam thans zeer van pas; hij was voldoende, om de academische schulden te betaalen, zig op nieuw uitterusten, en de kosten tot de voorgenomene reis goedtemaaken: zonder langer te vertoeven werd 'er toefsel tot deeze reis gemaakt; tot dat einde vertrok SEELBERG eerst weder naar *Leipsig*, en zijn eerste en voornaamste werk, bij zijne komst in deeze stad, was, den *Food* opte zoeken, en hem te voldoen: het spreekt van zelf, dat hij naauwlijks één uur in de herberg had kunnen doorbrengen, of onze Heer VAN LICHTENBERG was 'er ook reeds van verwittigd; en vermits deeze tot nu toe nog niet wist, hoe

de zaak met SEELBERG en LOUISE gelegen was, en hij evenwel veel belang stelde in alles naauwkeurig te weeten, zocht hij kennis met onzen held te maaken: daartoe vond hij eene zeer goede gelegenheid aan de openbaare tafel in de herberg; hij vrøeg dan zo lang, en wist de zaak zodanig te keeren en te draajen, tot hij wist wat hij wenschte te weeten, het welk hem te minder moejelijk viel, dewijl SEELBERG zulks als een onverschillige zaak beschouwde, en over 't algemeen niet zeer achterhoudend van aart was: hij vond zelfs geene zwaarigheid in den vraager zijnen geheelen tegenwoordigen staat openteleggen, als mede zijn voorneemen, om vreemde Landen te bezoeken, terwijl hij 'er bijvoegde, dat hij ter verminderinge van de kosten, wenschte iemand te kunnen vinden, die de reis in zijn gezelschap deed, en een gedeelte van de reiskosten op zig nam. LICHTENBERG had indedaad het voorneemen, om binnen korten tijd hetzelfde plan uittevoeren; hij was zijn eigen meester, wel geen van de rijksten, maar evenwel vrij gegoed, en een ongemeen goed huishouder: deeze gelegenheid scheen hem te voordeelig te weezen, dan dat hij zig niët terstond zou hebben aangeboden, de gezochte reisgenoot wel te willen weezen, en vermits hij, gelijk alle lieden van dit slag, den mond tot zijnen wil had, en bekwaam was voor eenen korten tijd iemand intencemen, en LODEWIJK juist ook geen vriend, maar gezelschap zocht, en een man, die

mede betaalen kon, werden zij de koop welhaast eens: na dat **LODEWIJK** bij den een' of anderen naar **LICHTENBERG** en zijnen staat vernomen had, (terwijl echter ook deeze den *Food* over de ontvangene betaaling, en den logementhouder over de beurs van **SEELBERG** gevraagd had,) aarfelde hij geen oogenblik om de zaak haar vollen beslag te geeven: de Heer **VAN LICHTENBERG** kon zig, ten einde het volmaakte vertrouwen van zijnen reisgenoot te verwerven, mede niet onthouden, om **SEELBERG**, hoewel op zijn manier, in vertrouwen te verhaalen, dat Graaf **STORMAN** door *Leipsig* gereisd en borg voor hem bij den *Food* geworden was — *Op zijn manier*, zeg ik; want hij repte niet alleen geen enkel woord van **LOUISE** en haare deelneeming aan zijne ontmoeting; maar wist aan zijn verhaal zodanig eenen draai te geeven, (het welk dit slag van menschen altoos gewoon is te doen; want zij willen voorkomen als de geenen, die alles gedaan hebben,) alsof hij de man ware, aan wien deeze daad eigenlijk moest worden toegeschreven: „Gevallig,” zeide hij, „ontdekte ik, dat gij in „verlegenheid geraakt waart; ik was juist niet „bij kas, en kon evenwel onmogelijk gedogen, „dat een man van uwen stand, karakter en ver- „mogen, om zulk eene beuzeling één ongerust „uur zoude hebben: ik sprak 'er mijnen Neef, „den Graaf **STORMAN** over, die hier juist door-

„ reisde, en verzocht hem, mijn voorneemen
 „ door zijne borgtogt te begunstigen: ik werd op
 „ eene aangenaame wijze verrascht door te ver-
 „ neemen, dat gijlieden oude bekenden waart:
 „ ondertusfchen begeerden wij niet, dat gij ons
 „ voor deezen geringen dienst, zoudt danken,
 „ en dit was de reden, waarom de *Food* gelast
 „ werd, onze naamen niet bekend te maaken:
 „ daarenboven kon de Graaf zig hier niet lang
 „ ophouden — Rep geen woord, mijn Vriend!
 „ van verpligting! het klein getal der betere man-
 „ nen van een vast karakter moet zig onderling
 „ ondersteunen — en wat is dan het ellendige
 „ geld in de wereld? gij zoudt voorzeker voor
 „ een ander braaf man niet minder gedaan heb-
 „ ben.” LODEWIJK betuigde, 't geen van zelf
 spreekt, zijnen nieuwen vriend hartlijk dank voor
 deeze schijnbaare edelmoedigheid, en was zeer ge-
 negen, om aan denzelven deeze geheele verdien-
 ste toetefchrijven, te meer nog, dewijl hij zeer
 koel en wantrouwig jegens STORMAN gewor-
 den was, eensdeels door de kwaade denkbeelden,
 welke de twee *Lijflanders* hem van denzelven
 hadden ingeboezemd, anderdeels daardoor, dat
 de Graaf de brieftwifeling met hem ten eenenmaa-
 te had afgebroken, en nu ook nog met hem in
 dezelfde stad was geweest, zonder hem opte-
 zoeken, fchoon hij de oorzaaken van dit alles ge-
 makkelijk in zijn eigen gedrag had kunnen vinden,

VIJFTIENDE HOOFDSTUK. 255

indien zulke menschen billijk genoeg waren, om zodanige dingen in aanmerkinge te neemen.

Het kwam 'er nu alleen maar op aan, te bepaalen, welke steden en Landen onze twee reizigers bezoeken, en welken weg zij inslaan wilden: bij zodanige lieden, die zig bij hunne reizen een bepaalde bedoeling voorstellen, (en dit behoorde immers het geval te weezen van ieder, die zijn vaderland verlaat, om in vreemde gewesten rondtoekukelen,) is voorzeker bij de keus van een' reisgenoot de vraag al vrij gewichtig, of dezelve bij zijne reizen hetzelfde oogmerk heeft, 't welk wij hebben, en of hij dit zijn oogmerk langs den weg, welken wij inslaan, mede bereiken kan? doch deeze bedenking kwam bij onze twee reizigers niet te pas; **LODEWIJK** vertrok met het zeer gewoon, maar ook zeer onbepaald denkbeeld, van *menschen te zien*: even als of daarbij niet verschillende foorten, bedoelingen, voorwerpen en oogpunten moesten in acht genomen worden; bij voorbeeld; de verstandlijke vermogens, den zedelijken, natuurlijken, maatschappijlijken, bedorven, godsdienstigen, landlijken, nijveren, handeldrijvenden, geleerden, zotten mensch, en nog andere onnoemelijke bepaalingen, waarop de waarneemer zijn oog kan vestigen; doch **LICHTENBERG** ging eigenlijk alleen uit om anecdoten te verzamelen, het welk een even zo morfige, doch

niet zo nuttige bezigheid, als het vergaderen van oude lompen, en eene manier van reizen is, zeer gewoon in onze bedilzieke dagen, maar met dit alles verstrekt dezelve ons tijdvak niet tot veel eer, niet tegenstaande zij ons reisbeschrijvingen in zwaare boekdeelen oplevert: men vindt, zo ik meen, geen voorbeeld in oude tijden, dat een enkeld man, na in den tijd van verscheidene maanden eenige vreemde Landen doorgelopen te hebben, had durven ondernemen, om naderhand over den toestand van de letterkunde, de regeering, den godsdienst, de kunsten, de nijverheid, in één woord, over alles, op eenen beslissenden toon te oordeelen — dit alles is voor onze verlichte tijden bewaard gebleven: wanneer men zijne rondzwervende oplettendheid op zo veele soorten van zaken en voorwerpen uitstrekt, dan is dit voorzeker de veiligste weg, om in alle plaatsen der wereld stoffe te vinden, waarmede men ledige hersenen en een ledig zakboekjen kan bekladden; maar het hart wordt door zodanig reizen niet verbeterd, het verstand integendeel met een mengelmoes van verwarde denkbeelden opgevuld, en vermits, bij de menigte der onderscheidene voorwerpen, onmogelijk alles kan beproefd worden, worden veele dingen niet recht gezien, geheel verkeerd of ten minsten zonder onderscheid opgeraapt, en aan de wereld verhaald; waarbij nog komt, dat zodanig een reizende wilde verzamelaar van anecdoten, gemeenlijk

lijk een oogglas mede op weg neemt, geslepen uit een gesmolten zamenvoegsel van zijne geliefkoosde denkbeelden, waardoor hij den hemel en de aarde in alle wereldstreeken beschouwt, terwijl dan deeze waardige, alles opmerkende weet-al, in alle hoeken ziet het geen hij 'er in zien wil, alzo zijn glas de voorwerpen, waarvan hij niets verstaat, in zodanige gedaanten herfschept, dat zij met de kinderen van zijne verbeeldingskracht over-éénkomen: zo vindt, bij voorbeeld, een man, besmet van de zucht van Regenten te beoordeelen, die in maandschriften gelezen heeft, dat in zeker land de Regeering zorgeloos en onbedachtzaam is, in dat land komende, duizend dingen te bedillen, welken in zijn vaderland juist zo zijn, doch waarop hij nimmer acht heeft geslagen, om dat de staatkunde zijn fak niet was: ik zou een paar aanmerkelijke voorbeelden van dien aart uit de nieuwste tijden kunnen opdischen, zo ik lust hadde, met lompe halfgeleerden wat te krakeelen, en niet haasten moest, om mijn verhaal verder te vervolgen — kortom! het was beiden, SEELBERG en LICHTENBERG, vrij onverschillig, welken weg zij neemen zouden; zij besloten derhalven door *Saxen* en *Bohemen* naar *Oostenrijk*, van daar door *Beïëren*, *Zwaben*, *Frankenland* en langs de *Rhijn gewesten* naar *Frankrijk*, en vandaar naar *Italiën* te reizen. SEELBERG betaalde in *Gottingen* zijne schulden, werd aldaar

258 LODEWIJK VAN SEELBERG.

van zijnen reisgenoot opgezocht en ging met hem en eenen jaager, TRILLER genaamd, op weg.

